



**ЗВІТ**  
**ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ**  
**(СЕО) ПРОГРАМИ ЕКОНОМІЧНОГО**  
**І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ**  
**КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2022 РІК**

**М.КРОПИВНИЦЬКИЙ**  
**2021 РІК**



## ЗМІСТ

<b>СПИСОК СКОРОЧЕНЬ .....</b>	<b>3</b>
<b>ВСТУП.....</b>	<b>4</b>
<b>I. Зміст та основні цілі документа державного планування, його зв'язок з іншими документами державного планування.....</b>	<b>5</b>
<b>II. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень.....</b>	<b>12</b>
1. Загальні відомості про область .....	12
2. Екологічна ситуація .....	13
2.1. Кліматичні умови території.....	13
2.2. Стан атмосферного повітря: .....	19
2.3. Водні ресурси.....	23
2.4. Лісові ресурси.....	28
2.5. Природні об'єкти та збереження біорізноманіття .....	30
2.6. Земельні ресурси.....	35
2.7. Мінерально-сировинні ресурси .....	36
2.8. Утворення та накопичення відходів .....	37
2.9. Населення .....	39
3. Охорона здоров'я.....	42
4. Результати досліджень проведених під час розробки Програми.....	48
Прогноз екологічної ситуації. ....	48
4.1. Кліматичний прогноз .....	48
4.2. Водні ресурси області. Прогноз потреб у зрошенні: .....	49
4.3 Прогноз використання води на господарсько-питні потреби.....	50
4.4. Прогноз використання свіжої води на виробничі потреби.....	52
4.5. Сценарії розвитку ситуації з водними ресурсами .....	53
4.6 Поводження з відходами. Прогноз утворення відходів у Кіровоградській області на період до 2030 року.....	54
4.7. Прогноз демографічної ситуації.....	57
5. Прогноз змін у довкіллі, якщо Програма не буде затверджена .....	60
<b>III. Характеристика стану довкілля та умов життєдіяльності і здоров'я людей на територіях, які ймовірно зазнають впливу .....</b>	<b>67</b>
SWOT-аналіз екологічної ситуації у Кіровоградській області .....	67
<b>IV. Основні екологічні проблеми Кіровоградської області .....</b>	<b>70</b>
<b>V. Зобов'язання у сфері охорони довкілля .....</b>	<b>78</b>



<b>VI. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення від реалізації програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2022 рік/у тому числі вторинних, кумулятивних, синергетичних, коротко-, середньо- та довгострокових (1,3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків/ .....</b>	<b>81</b>
<b>VII. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2022 рік .....</b>	<b>115</b>
<b>VIII. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив .....</b>	<b>121</b>
<b>IX. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2021 рік для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.....</b>	<b>124</b>
<b>X. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля.....</b>	<b>128</b>
<b>XI. Резюме нетехнічного характеру інформації .....</b>	<b>128</b>
<b>Забезпечення доступу та врахування думки громадськості під час розроблення ДДП та здійснення СЕО .....</b>	<b>130</b>
<b>СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....</b>	<b>134</b>





## **СПИСОК СКОРОЧЕНЬ**

Програма – Програма економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2021 рік

Стратегія-2027 - Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки

СЄО - Стратегічна екологічна оцінка

ДДП - документи державного планування

ЦСР - Цілі сталого розвитку України

ОМС – органи місцевого самоврядування

МСБ - малий та середній бізнес

ДП - державне підприємство

ПрАТ - приватне акціонерне товариство

ПАТ - публічне акціонерне товариство

ГМЗ - гідрометалургійний завод

АЗПСМ - амбулаторія загальної практики-сімейної медицини

ЦПМСД - центр первинної медико-санітарної допомоги

ДФРР - державний фонд регіонального розвитку

ЦНАП - центр надання адміністративних послуг

ОТГ - об'єднана територіальна громада

ВООЗ - Всесвітня організація охорони здоров'я

ПЗФ - природно-заповідний фонд

ТПВ - тверді побутові відходи

ГДК - гранично допустима концентрація

СЗЗ - санітарно-захисна зона

ЗС - зона спостереження







## **ЗВІТ ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ (СЕО) ПРОГРАМИ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2022 РІК**

### **ВСТУП**

Стратегічна екологічна оцінка (далі - СЕО) – є систематичною та комплексною процедурою оцінки наслідків від виконання документів державного планування (далі - ДДП) (стратегій, планів або програм та їх альтернатив).

ДДП створюють основу для майбутніх рішень у таких сферах, як сільське господарство, енергетика, промисловість, транспорт, регіональний розвиток, землекористування, управління відходами або управління водними ресурсами. Зокрема, вони значним чином впливають на життя пересічних громадян. Саме тому, вкрай важливо, щоб у ДДП враховувався рівень впливу на здоров'я населення та довкілля. Для забезпечення врахування цих факторів запроваджують інструмент планування, такий як СЕО.

СЕО - допомагає представникам органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, приймати рішення, ухвалювати обґрунтоване з екологічної точки зору рішення, що базується на об'єктивній інформації, отриманій з урахуванням консультацій із громадськістю та відповідальними державними органами.

Ідея СЕО полягає в тому, щоб оцінювати ДДП на 5, 10, 15 років щодо можливості втілення їх із дотриманням принципу сталого розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог.

Результатом якісного проходження СЕО є:

забезпечення місцевого економічного розвитку без завдання шкоди довкіллю;

покращення системи охорони здоров'я та створення "зеленої економіки" шляхом пошуку тих варіантів економічного розвитку, що враховують стан довкілля;

підвищення якості життя людей.





## **I. Зміст та основні цілі документа державного планування, його зв'язок з іншими документами державного планування**

**Програма економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2022 рік** (далі - Програма) є документом державного планування, що підлягає затвердженню рішенням обласної ради.

### **Методологічною основою розроблення Програми є:**

закони України "Про місцеві державні адміністрації", "Про місцеве самоврядування в Україні", "Про засади державної регіональної політики", "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України";

постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 року №621 "Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету" (із змінами).

### **У проєкті Програми враховано:**

- 1) аналіз тенденцій соціально-економічного розвитку області;
- 2) основні пріоритетні завдання та заходи щодо розвитку галузі (сфер діяльності);
- 3) очікувані результати та ключові індикатори оцінки виконання запланованих заходів;
- 4) основні показники економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2022 рік (додаток 1);
- 5) перелік регіональних (цільових) програм, діючих на території області (додаток 2);
- 6) перелік інвестиційних проєктів регіонального розвитку, які планується реалізовувати за рахунок коштів обласного та державного бюджетів інвестиційного спрямування (додаток 3);
- 7) перелік інвестиційних проєктів, реалізація яких буде здійснюватися у реальному секторі економіки та інших сферах діяльності та передбачають створення робочих місць (додаток 4).

**Розробка Програми проводилася відповідно до стратегічних і операційних цілей, визначених Стратегією регіонального розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки** (далі Стратегія - 2027) та Плану заходів з її реалізації на 2021-2023 роки (Далі – План заходів), з огляду на існуючі та передбачувані можливості розвитку області.

**Основною метою прийняття та реалізації Програми є забезпечення сталого розвитку регіону шляхом створення умов для стабілізації розвитку галузей економіки регіону, ефективного використання наявних ресурсів регіону, забезпечення гідних умов життя та добробуту населення.**





**Виконання завдань та досягнення мети Програми буде забезпечено шляхом:**

1) укладання та реалізації угод про співпрацю, меморандумів порозуміння із центральними органами виконавчої влади, іншими регіонами України, регіонами іноземних держав, державними підприємствами, інвесторами, громадськими організаціями, організаціями роботодавців тощо;

2) врахування завдань та основних показників Програми під час формування:

пропозицій центральним органам виконавчої влади до програмних документів з питань економічного і соціального розвитку України та Державного бюджету України, державних цільових програм;

програм економічного і соціального розвитку територіальних громад та місцевих бюджетів на 2022 рік;

обласних цільових програм;

3) залучення міжнародної технічної допомоги, коштів міжнародних фінансових організацій, як додаткових фінансових ресурсів в економіку і соціальну сферу районів, міст, об'єднаних територіальних громад області;

4) узгодження цілей, пріоритетів, завдань і заходів центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо розв'язання поточних проблем регіонального розвитку та досягнення довгострокових стратегічних цілей;

5) впровадження інвестиційних проєктів (програм), реалізація яких буде здійснюватися у 2022 році із залученням коштів обласного та державного бюджетів інвестиційного спрямування;

6) забезпечення належної роботи, інформаційного наповнення та розширення функціональних можливостей інвестиційного вебсайту "Центрально-Український інвестиційний портал";

7) залучення громадськості, підприємств, установ і закладів до участі у заходах щодо соціально-економічного розвитку області різних рівнів;

8) об'єднання зусиль місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, представників бізнесу, громадських організацій на вирішенні завдань, проєктів і показників Програми;

9) проведення статистичних та науково-аналітичних досліджень щодо показників і проблематики соціально-економічного розвитку області;

10) реалізації проєктів регіонального розвитку, включених до Плану заходів на 2021-2023 роки з реалізації Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки (далі – Стратегія - 2027), проведення моніторингу стану та ефективності їх виконання, зокрема із застосуванням для цих цілей автоматизованої системи контролю;

11) розробки програми із смарт-спеціалізації у рамках Стратегії - 2027 роки;

12) розробки та впровадження автоматизованої системи контролю за станом виконання проєктів регіонального розвитку Плану заходів на 2021-2023 роки із реалізації Стратегії розвитку Кіровоградської області на



2021-2027 роки.

**Очікувані результати від реалізації Програми:**

Реалізація визначених заходів при мінімізації ризиків забезпечить поступальний соціально-економічний розвиток області, а саме збільшення:

індексу промислової продукції - на 1,8 %;

індексу сільськогосподарської продукції в усіх категоріях господарств – на 2,5%;

індексу капітальних інвестицій – на 0,1%;

обсягу прямих іноземних інвестицій – на 2,2%;

обсягу експорту товарів – на 4,2%;

обсягу середньомісячної заробітної плати штатних працівників - на 15 %.

**З метою забезпечення цілісності системи планування регіонального розвитку проєкт Програми враховує положення програмних документів, які діють на державному, регіональному рівнях та екологічної складової, які визначені, зокрема:**

Основними засадами (стратегією) державної екологічної політики України на період до 2030 року, затвердженими Законом України від 28 лютого 2019 року № 2697;

Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року № 695;

положень Національної економічної стратегії на період до 2030 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 року № 179;

положень Стратегії людського розвитку, затвердженої Указом Президента України від 02 червня 2021 року № 225/2021;

Національної доповіді "Цілі сталого розвитку: Україна", підготовленої та адаптованої для України у вересні 2017 року, та Глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, схвалених 25 вересня 2015 року державами-членами Організації Об'єднаних Націй;

Програми діяльності Кабінету Міністрів України на період до 2025 року;

Державної програми стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 на 2020-2022 роки (постанова Кабінету Міністрів України від 27 травня 2020 № 534);

Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки та Плану заходів на 2021-2023 роки із її реалізації, затвердженими рішенням обласної ради від 12 березня 2020 року №743.

**Програма сформована з урахуванням:**

Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2022-2024 роки, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 31 травня 2021 року № 586;







зміни адміністративно-територіального устрою та процесу децентралізації, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 року № 716-р "Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Кіровоградської області";

**Відповідно до Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року державна екологічна політика спрямована на досягнення таких стратегічних цілей:**

Ціль 1. Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва;

Ціль 2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України;

Ціль 3. Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України;

Ціль 4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення;

Ціль 5. Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління.

**Аналіз відповідності цілей Програми стратегічним цілям державної екологічної політики, визначених Основними засадами (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року (далі - стратегічні цілі державної екологічної політики).**

**Таблиця 1**

**Аналіз відповідності  
цілей Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2022 рік стратегічним цілям державної екологічної політики визначених "Основними засадами (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року"**

Стратегічні цілі державної екологічної політики	Стратегічні цілі Програми:			
	"Конкурентоспроможна інноваційно-спрямована економіка, яка розвивається на засадах смарт-спеціалізації"	"Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення"	"Сталий розвиток усіх територій"	"Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури"
1	2	3	4	5
Ціль 1. Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва	+	++	+	++
Ціль 2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України	+	++	+	++
Ціль 3. Забезпечення інтеграції екологічної	+	+	+	++



1	2	3	4	5
політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України				
Ціль 4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення	+	++	+	++
Ціль 5. Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління	+	+	+	+

Для оцінки відповідності цілей використовувалася п'ятибальна шкала:

"++" - цілі Програми добре узгоджені з стратегічними цілями державної екологічної політики;

"+" - цілі Програми та стратегічні цілі державної екологічної політики принципово узгоджуються, проте не узгоджені в стратегії. Необхідно тісніше пов'язати цілі на наступних етапах планування та/або на рівні заходів;

Стратегічна ціль 1. "Конкурентоспроможна інноваційно-спрямована економіка, яка розвивається на засадах смарт-спеціалізації" полягає у створенні оптимальних умов для повного використання і нарощування наявного потенціалу та ефективного використання конкурентних переваг регіональної економіки. Аналіз показує, що цілі Програми та стратегічні цілі державної екологічної політики принципово узгоджуються.

Стратегічна ціль 2. "Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення" передбачає виконання завдань і здійснення заходів щодо стабілізації демографічної ситуації в області, забезпечення рівного доступу до якісної освіти, послуг охорони здоров'я незалежно від місця проживання людей, підвищення матеріального добробуту населення. Отже вона добре узгоджується з 1, 2 та 4 стратегічними цілями державної екологічної політики. Зменшення негативного впливу від наявності в області родовищ урану та діяльності уранодобувних підприємств на здоров'я населення передбачається через прийняття і затвердження Державної цільової регіональної програми радіаційного і соціального захисту населення Кіровоградської області і міста Кропивницький.

Стратегічна ціль 3. "Сталий розвиток усіх територій" передбачає реалізацію комплексу заходів і проєктів, спрямованих на усунення диспропорцій у розвитку населених пунктів у сільській і міській місцевості, розвитку соціально-дорожньої інфраструктури, модернізації житлово-комунального господарства і розвиток житлового будівництва. Напрямок



узгоджується з усіма цілями державної екологічної політики. Для більш повного узгодження стратегічної цілі 3, зокрема, з цілями 1, 2, 3 та 4 державної екологічної політики доцільно додати, наприклад, проекти з стимулювання впровадження систем екологічного управління у підприємствах, стимулювання впровадження суб'єктами господарювання більш екологічно чистого, ресурсоефективного виробництва та екологічних інновацій.

Стратегічна ціль 4. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури" визначає завдання і проекти щодо охорони навколишнього природного середовища, формування екологічної інфраструктури в області. Тому напрям принципово узгоджується з усіма стратегічними цілями державної екологічної політики.

**Узгодженість стратегічних цілей Кіровоградської області з ключовими секторами економічного розвитку** була також проаналізована. Позначка "х" використовується там, де присутня узгодженість, внесок або відповідний зв'язок.

**Таблиця 2**

**Узгодженість стратегічних цілей Кіровоградської області  
з ключовими секторами економічного розвитку**

Сектори	Стратегічні цілі Програми:			
	"Конкурентоспроможна інноваційно-спрямована економіка, яка розвивається на засадах смарт-спеціалізації"	"Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення"	"Сталий розвиток усіх територій"	"Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури"
1	2	3	4	5
Економіка й торгівля	х	х	х	х
Промисловість та інфраструктура	х	х	х	х
Сільське, лісове господарство, харчова промисловість	х	х	х	х
Транспорт і дороги	х	х	х	х
Екологія і природні ресурси	х	х	х	х
Освіта й молодь	х	х	х	
Здоров'я, соціальний захист, сім'я й дитина		х	х	х
Культура й туризм	х	х	х	х
Обмін інформацією	х	х	х	х
Комунальне господарство	х	х	х	х
Територіальний розвиток, земля й кадастр	х	х	х	х



**Стратегічні цілі та завдання Програми узгоджуються із Цілями сталого розвитку України на період до 2030 року (проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 та адаптовані з урахуванням специфіки розвитку України, викладені у Національній доповіді "Цілі сталого розвитку: Україна") і відповідними завданнями щодо їх досягнення, у частині охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини, зокрема:**

**Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства:**

Завдання 2.3. Забезпечити створення стійких систем виробництва продуктів харчування, що сприяють збереженню екосистем і поступово покращують якість земель та ґрунтів, у першу чергу за рахунок використання інноваційних технологій;

**Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови:**

Завдання 6.1. Забезпечити доступність якісних послуг з постачання безпечної питної води, будівництво та реконструкцію систем централізованого питного водопостачання із застосуванням новітніх технологій та обладнання;

Завдання 6.2. Забезпечити доступність сучасних систем водовідведення, будівництво та реконструкцію водозабірних та каналізаційних очисних споруд із застосуванням новітніх технологій та обладнання;

Завдання 6.3. Зменшити обсяги скидання неочищених стічних вод, у першу чергу з використанням інноваційних технологій водоочищення на державному та індивідуальному рівнях;

Завдання 6.4. Підвищити ефективність водокористування;

Завдання 6.5. Забезпечити впровадження інтегрованого управління водними ресурсами;

**Ціль 7. Доступна та чиста енергія:**

Завдання 7.2. Забезпечити диверсифікацію постачання первинних енергетичних ресурсів;

Завдання 7.3. Збільшити частку енергії з відновлюваних джерел у національному енергетичному балансі, зокрема за рахунок запровадження додаткових потужностей об'єктів, що виробляють енергію з відновлюваних джерел;

Завдання 7.4. Підвищити енергоефективність економіки;

**Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура:**

Завдання 9.1. Розвивати якісну, надійну, сталу та доступну інфраструктуру, яка базується на використанні інноваційних технологій, у т. ч. екологічно чистих видів транспорту;

Завдання 9.2. Забезпечити розширення використання електротранспорту та відповідної мережі інфраструктури;

**Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад:**

Завдання 11.5. Зменшити негативний вплив забруднюючих речовин, у т. ч. на довкілля міст, шляхом використання інноваційних технологій;





Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво:

Завдання 12.4. Зменшити обсяг утворення відходів і збільшити обсяг їх переробки та повторного використання на основі інноваційних технологій та виробництв;

Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату:

Завдання 13.1. Обмежити викиди парникових газів в економіці;

Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші:

Завдання 15.1. Забезпечити збереження, відновлення та стале використання наземних і внутрішніх прісноводних екосистем;

Завдання 15.2. Сприяти сталому управлінню лісами;

Завдання 15.3. Відновити деградовані землі та ґрунти з використанням інноваційних технологій.

## **II. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)**

### **1. Загальні відомості про область**

**Географічне розташування та транспортна доступність:** Кіровоградська область розташована в центральній частині України між р.Дніпро і р.Південний Буг і займає площу 24,6 тис. кв. км (4,1% території України).

Протяжність області з півночі на південь становить майже 148 км, із заходу на схід – 335 км.

**Населення:** Наявне населення області на 01 січня 2021 року склало 920,1 тис. осіб (2,2 % населення України), у тому числі: міське – 585 тис. осіб, сільське – 335,1 тис. осіб. На кожний квадратний кілометр території області припадає 37,4 особи.

**Кількість адміністративно-територіальних одиниць:** У складі області 4 адміністративні райони, 12 міст, 27 селищ міського типу, 990 сільський населений пункт та 12 міських, 16 селищних, 21 сільська територіальні громади.

**Природно-географічні та кліматичні умови:**

Область розташована у центральній частині України, на півдні Придніпровської височини, у межиріччі Дніпра та Південного Бугу, на межі лісостепу та степу.

Клімат – помірно-континентальний.

По території області протікають 438 річок, найбільші з них: Інгулець, Інгул, Синюха, Дніпро.

Межує з областями: Вінницькою, Дніпропетровською, Миколаївською, Одеською, Полтавською, Черкаською.

На території області виявлено понад 300 родовищ різноманітних корисних копалин (32 види).





Мінерально-сировинна база складається:

58,2% – сировина для виробництва будівельних матеріалів;

15,5% – паливно-енергетичні корисні копалини (буре вугілля, горючі сланці, уранові руди);

26,3% – руди чорних, кольорових та рідкісних металів, а також питні, технічні та мінеральні підземні води.

**Автомобільні дороги:** Кіровоградську область перетинають автомобільні дороги міжнародного і національного значення:

міжнародний Критський транспортний коридор № 9 Гельсінкі: Выборг – Санкт-Петербург–Псков – Москва – Калінінград – Київ – Любашівка/Роздільна – Кишинів – Бухарест – Димитровград-Александруполіс;

автодороги міжнародного значення (М-04 Знам'янка-Луганськ-Ізварине, М-05 Київ-Одеса, М-12 Стрий – Тернопіль – Кропивницький – Знам'янка, М-13 Кропивницький – Платонове, М-22 Полтава – Олександрія);

автодороги національного значення (Н-01 Київ – Знам'янка, Н-08 Бориспіль – Дніпро – Запоріжжя – Маріуполь, Н-14 Олександрівка – Кропивницький – Миколаїв, Н-23 Кропивницький – Кривий Ріг – Запоріжжя, Н-24 Благовіщенське – Миколаїв). Відстань від м.Кропивницького: до столиці, м.Києва залізницею – 392 км, автошляхом – 300 км; до столиць країн Європи.

## 2. Екологічна ситуація

### 2.1. Кліматичні умови території.

**Клімат** області помірно-континентальний. Зима м'яка, з частими відлигами, а літо спекотне. У другій половині літа на території області часто встановлюється антициклонний тип погоди з високими температурами повітря до + 38 °С та тривалими посухами.

За кліматичну норму, що сформована для періоду 1961-1990 років (період рекомендований Всесвітньою метеорологічною організацією для моніторингу зміни клімату) середня річна температура становила 7,9°C, найнижча вона у січні – -5,4°C, найвища – у липні – +20,2°C дані наведено у таблиці 1.

Середньорічна температура в області в найтепліші роки (1967 р., 1975 р., 1989 р.) становила + 9,6 - 10,3°C. Середньорічна кількість опадів - 498 мм. Максимальна кількість їх випадала у теплий період року (близько 70%). Середньорічна відносна вологість повітря становила - 73-76%. Найнижча середньомісячна температура повітря в січні (-15,1°C) зафіксована у 1963 році, а найвища (+1,6°C) у 2007 році. Дані про середню температуру повітря (°C) за період усереднення 1961-1990 років наведено у таблиці 3

Таблиця 3

Температура повітря (°C) та кількість опадів (мм) за період 1961-1990 роки

Показник	Місяць											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Середня температура, (°C)	-5,4	-4,3	0,4	8,7	15,2	18,5	20,2	19,6	14,4	8,7	1,9	-2,3
Кількість опадів, (мм)	33	31	29	35	44	62	76	48	36	26	37	41



Основні кліматичні показники, які зафіксовані на метеостанціях, розташованих на території Кіровоградської області у 2021 році наведено у таблиці 4.

## Основні кліматичні показники, які зафіксовані на метеостанціях, розташованих на території Кіровоградської області у 2021 році

Місяць	Середня температура	Максимальна температура	Мінімальна температура	Середня швидкість вітру	Кількість опадів усього	Максим. глибина снігу
1	2	3	4	5	6	7
м.Кропивницький						
1.2021	-2.1°	+9.9°	-22.4°	4.2 м/с	54.6 мм	9 см
2.2021	-4.3°	+9.4°	-24.2°	4.1 м/с	56.6 мм	19 см
3.2021	+2°	+15°	-7.7°	4.2 м/с	31.3 мм	7 см
4.2021	+7.8°	+20.6°	-1.4°	3.5 м/с	42.4 мм	-
5.2021	+14.7°	+26.7°	+2.2°	3.7 м/с	72.8 мм	-
6.2021	+19.6°	+33.2°	+9°	3.5 м/с	78.9 мм	-
7.2021	+23.6°	+33°	+11.2°	2.8 м/с	55.4 мм	-
8.2021	+21.1°	+31.9°	+10.2°	3.3 м/с	75.9 мм	-
9.2021	+13.4°	+28°	+2.3°	3 м/с	59.3 мм	-
10.2021	+8°	+15.8°	+1.4°	2.5 м/с	0 мм	-
м.Знамянка						
1.2021	-2.4 °	+9.3°	-22.2°	2.7 м/с	55.5 мм	9 см
2.2021	-4.4 °	+9.7°	-18.6°	2.7 м/с	54.4 мм	10 см
3.2021	+1.7 °	+14.7°	-8.9°	2.7 м/с	25.9 мм	8 см
4.2021	+7.6 °	+21.9°	-0.9°	2.4 м/с	38.3 мм	-
5.2021	+15 °	+26.7°	+2°	2.7 м/с	68.4 мм	-
6.2021	+19.7 °	+32.5°	+8.7°	2.2 м/с	117 мм	-
7.2021	+23.7 °	+32.4°	+13°	1.9 м/с	81.9 мм	-
8.2021	+21.7 °	+33.4°	+11.6°	2.2 м/с	36 мм	-
9.2021	+13.6 °	+28.1°	+2.1°	2.1 м/с	49.4 мм	-
10.2021	+7.9 °	+15.1°	+2.1°	1.5 м/с	0 мм	-
м.Світловодськ						
1.2021	-1.2 °	+9.2°	-20.7°	3 м/с	43.9 мм	5 см
2.2021	-4.1 °	+11.2°	-19.7°	3 м/с	61 мм	6 см
3.2021	+1.9 °	+13.8°	-8°	2.7 м/с	21.8 мм	6 см
4.2021	+8.1 °	+21.4°	-0.9°	2.3 м/с	42.8 мм	-
5.2021	+15.5 °	+27.6°	+5.3°	2.4 м/с	78.4 мм	-
6.2021	+21.1 °	+35.4°	+9.4°	2.2 м/с	37 мм	-
7.2021	+25.2 °	+33.5°	+15.8°	1.9 м/с	28.2 мм	-
8.2021	+22.9 °	+34.3°	+12.2°	2.3 м/с	105.4 мм	-
9.2021	+14.5 °	+26.2°	+5°	2 м/с	88.9 мм	-
10.2021	+8.7 °	+15.8°	+3.2°	1.8 м/с	0 мм	-
м.Гайворон						
1.2021	-1.5 °	+8.8°	-17.7°	1.8 м/с	55.7 мм	22 см
2.2021	-3 °	+13.8°	-16.5°	1.8 м/с	34.8 мм	19 см
3.2021	+2.5 °	+16.3°	-8°	2 м/с	43.1 мм	9 см
4.2021	+7.5 °	+22.7°	-2.6°	1.4 м/с	49.8 мм	-
5.2021	+14.5 °	+25.5°	+1.8°	1.6 м/с	64.4 мм	-
6.2021	+20 °	+32.6°	+9.5°	1.8 м/с	156.1 мм	-
7.2021	+23.7 °	+33°	+12.2°	1.1 м/с	22.3 мм	-
8.2021	+20.4 °	+32.6°	+11.3°	1.1 м/с	109.6 мм	-
9.2021	+13.5 °	+26.8°	+2.3°	1.4 м/с	8.7 мм	-
10.2021	+7.1 °	+16.8°	-0.5°	0.7 м/с	0 мм	-
м.Бобринець						



1	2	3	4	5	6	7
1.2021	-1.8 °	+9.8°	-22.1°	2.6 м/с	63 мм	6 см
2.2021	-3.6 °	+12.1°	-23.4°	2.8 м/с	56 мм	7 см
3.2021	+2.2 °	+15.2°	-7.9°	2.6 м/с	32.3 мм	9 см
4.2021	+7.9 °	+19.8°	-3.6°	2.5 м/с	45.1 мм	-
5.2021	+15.3 °	+27.3°	+2.4°	2.7 м/с	64.9 мм	-
6.2021	+20.1 °	+32.8°	+9.1°	2.3 м/с	144.6 мм	-
7.2021	+24.1 °	+33.4°	+13.1°	1.8 м/с	63.4 мм	-
8.2021	+21.6 °	+33°	+9.7°	2.1 м/с	57.3 мм	-
9.2021	+14 °	+28.5°	+2.1°	1.9 м/с	43.5 мм	-
10.2021	+9 °	+16°	+3.2°	1.8 м/с	0 мм	-
м.Новомиргород						
1.2021	-2.3 °	+9.7°	-23.2°	2.4 м/с	54.7 мм	19 см
2.2021	-4.7 °	+8.5°	-22.3°	2.4 м/с	47.9 мм	25 см
3.2021	+1.9 °	+14.7°	-10.2°	2.5 м/с	26.7 мм	11 см
4.2021	+7.5 °	+21°	-3.3°	2.1 м/с	24.7 мм	-
5.2021	+14.5 °	+25.5°	+1.3°	2.3 м/с	106 мм	-
6.2021	+19.6 °	+32.2°	+8.7°	2.1 м/с	74 мм	-
7.2021	+23.1 °	+32.6°	+12.2°	1.4 м/с	87.5 мм	-
8.2021	+20.2 °	+31.4°	+9.3°	1.7 м/с	113.9 мм	-
9.2021	+12.7 °	+26.5°	+2.7°	1.6 м/с	70.6 мм	-
10.2021	+7.5 °	+15.9°	+1.4°	1.2 м/с	0 мм	-

За даними, які зафіксовані на метеостанціях відбувається стійке підвищення температури повітря (максимальної, мінімальної, середньої) у всі сезони протягом 2021 року. Середня місячна температура повітря у лютому, березні, червні, липні та жовтні 2021 року була найвищою або однією із найвищих для цих місяців за весь період інструментальних спостережень за погодою порівняно з кліматичною нормою.

Кількість опадів у Кіровоградській області порівняно з кліматичною нормою практично не змінилася, проте спостерігається зміна характеру випадання опадів. Опади випадають найчастіше влітку і восени у вигляді дощів. За теплий період (червень-жовтень) випадає в середньому 280-335 мм, за холодний (листопад-березень) – 125-140 мм. У той же час у степовій зоні мають місце бездощові періоди тривалістю 30-40 днів.

Середня річна швидкість вітру за період була нижчою на 0,6 м/с, порівняно з кліматичною нормою.

Клімату Кіровоградщини властиві і небезпечні явища погоди – такі, як сильні зливи, град, ожеледь, пилові бурі тощо. Нерідким явищем у степовій зоні є пилові або чорні бурі та суховії до 25-30 м/с, характерні для осінньо-літнього періоду, які завдають великих збитків господарству зменшенням або повною загибеллю врожаю.

Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату та Паризька угода визначили основними напрямками із запобігання антропогенним змінам клімату обмеження антропогенних викидів парникових газів і захист та підвищення якості своїх поглиначів і накопичувачів парникових газів.

До парникових газів відносяться: двоокис вуглецю (CO<sub>2</sub>), метан (CH<sub>4</sub>), закис азоту (N<sub>2</sub>O), гідрофторвуглеці (ГФВ), перфторвуглеці (ПФВ), гексафторид





сірки (SF<sub>6</sub>) (додаток А Кіотського протоколу до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату).

Протягом 2017-2020 років спостерігається:

зменшення викидів забруднюючих речовин і парникових газів від стаціонарних джерел в атмосферне повітря (майже на 1,5 тис. т) у відношенні до 2017 року, на що мало вплив зменшення обсягів промислового виробництва;

збільшення викидів забруднюючих речовин і парникових газів від пересувних джерел в атмосферне повітря (майже на 4 тис. т) у відношенні до 2017 року, на що мало вплив збільшення кількості автомобільного транспорту.

**Таблиця 5**

**Викиди забруднюючих речовин і парникових газів,  
діоксиду вуглецю в атмосферне повітря**

Роки:	Обсяги викидів забруднюючих речовин			Крім того, викиди діоксиду вуглецю		
	усього, тис. т	у тому числі		усього, млн т	у тому числі	
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами <sup>1</sup>		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами <sup>1</sup>
1	2	3	4	5	6	7
2017	54,8	12,2	42,6	1,1	1,1	...
2018	53,7	12,2	41,5	1,1	1,1	...
2019	56,3	12,8	43,5	0,9	0,9	...
2020 <sup>2</sup>	57,2	10,7	46,5	0,8	0,8	...

**Примітка:** <sup>1</sup> - відображаються дані по автомобільному транспорту, розраховані на основі даних про кінцеве використання палива автомобільним транспортом, наведених у енергетичному балансі України; <sup>2</sup> - попередні дані. Тому треба бути готовими до того, що кількість автотранспорту і надалі буде збільшуватися до насичення потреби користувачів. Але, навіть враховуючи таку тенденцію можна спланувати заходи, які допоможуть зменшити кількість викидів CO<sub>2</sub> відносно об'єму викидів, що був би очікуваним, якщо не виконувати ніяких дій.

**Заходи, які сприяють зменшенню викидів CO<sub>2</sub> висвітлені у Програмі, зокрема:**

оновлення рухомого парку міського електротранспорту та автотранспорту;  
оновлення рухомого складу громадського транспорту;

підвищення екологічності рухомого складу усіх видів транспорту;

організація та оптимізація маршрутної мережі міжміських та приміських автобусних маршрутів;

розширення лісових насаджень в області;

озеленення населених пунктів області;

відкриття в області в рамках соціального проєкту Президента України "Активні парки – локації здорової України".

За даними регіонального сервісного центру ГСЦ МВС в Кіровоградській області, за 2020 рік в Кіровоградській області зареєстровано 65 транспортних засобів, які мають електричні двигуни. У 2019 році – 61, у 2018 році – 68 таких транспортних засобів.



**Заходи, які вжиті для поліпшення існуючої ситуації в області:**

1) з метою збереження лісів та поліпшення якісного складу лісових насаджень створено 129 га нових лісів (виконано робіт на загальну суму 3 млн гривень);

проведено лісовідновлення на площі 152,1 га;

здійснено лісозахисні заходи на площі 4 тис. га;

озеленення населених пунктів, в лісових розсадниках висіяно лісове насіння на площі 5,4 га. Реалізовано 25,6 тис. шт. декоративного садивного матеріалу на суму 2,2 млн гривень.

2) у рамках проєкту Президента України "Активні парки – локації здорової України" для включення до "першої черги" визначено 13 об'єктів у 12 територіальних громадах та 8 об'єктів у 8 територіальних громадах для включення до "другої черги".

Станом на 21 вересня 2021 року:

урочисто відкрито та введено в експлуатацію локації у містах Кропивницький (парк Перемоги та сквер "Молодіжний"), Знам'янка, Олександрія, Благовіщенське, смт Добровеличківка, Побузьке, Устинівка та селах Дмитрівка, Рівне, Витязівка;

проводиться робота з облаштування локацій у смт Нова Прага, Приютівка, Онуфріївка та с. Калинівка.

Одним із найбільш комплексних та реальних шляхів скорочення викидів CO<sub>2</sub> та пом'якшення зміни клімату, є здійснення повного "енергетичного переходу" (energy transition) від викопних видів енергетичних ресурсів до відновлюваних.

З метою скорочення викидів парникових газів та поступовий перехід до споживання чистої енергії є впровадження нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії, які не супроводжуються значними викидами небезпечних газів на відміну від викопного палива.

На даний час в області функціонує:

55 сонячних електростанцій, загальною потужністю 337,4 МВт (м.Кропивницький, м.Світловодський, м.Бобринець, м.Мала Виска та Голованівський, Кропивницький, Новоукраїнський та Олександрійський райони);

1670 сонячних електростанцій приватних домогосподарств (розрахунково) загальною потужністю 50,1 МВт;

11 міні-ГЕС, загальною потужністю 16,2 МВт (Голованіський район);

укладено 44 енергосервісних договори на енергозатратних об'єктах бюджетної сфери області на загальну суму 147,2 млн гривень;

З початку 2021 року в області:

на 35 об'єктах різних форм власності впроваджено енергоефективні заходи на загальну суму 8629,6 тис. гривень;

на 256 об'єктах бюджетної сфери встановлено котли;





введено в експлуатацію 1 СЕС (м. Помічна, Новоукраїнський район), загальною потужністю 0,15 МВт та 230 СЕС приватних домогосподарств загальною потужністю 6,06 МВт.

У 2020 році 94% електроенергії вироблено з альтернативних джерел енергії, з урахуванням філії "Кременчуцька ГЕС" ПрАТ "Укргідроенерго".

Вжито заходи щодо впровадження комплексної модернізації багатоквартирних житлових будинків в області, в яких створені та функціонують ОСББ. Зокрема, Кіровоградською обласною державною адміністрацією підписано Меморандум з Державною установою "Фонд енергоефективності" про співпрацю.

Здійснювалась інформаційно-роз'яснювальна робота щодо участі ОСББ в пілотному проєкті програми Фонду енергоефективності "Енергодім". За даними Державної установи "Фонд енергоефективності" Кіровоградська область входить в п'ятірку областей-лідерів по кількості проєктів за програмою "Енергодім".

Станом на 01 липня 2021 року:

від ОСББ Кіровоградської області подано 52 заявки на участь в програмі "Енергодім" на загальну суму 790 млн гривень для проведення комплексного утеплення будинків за пакетом "Б";

в рамках програми Фонду енергоефективності "Енергодім" ОСББ області отримали часткове відшкодування вартості попереднього енергетичного аудиту по 24 заявках на суму 545,6 тис. гривень та по 2 заявках ОСББ вже отримано схвалення на затвердження проєктів.

Спільно з банківськими установами забезпечено роботу із стимулювання населення до впровадження енергоефективних заходів. З початку 2021 року АТ "Ощадбанк" та АБ "Укргазбанк" видано на впровадження енергоефективних заходів 345 енергокредитів фізичним особам на суму 13,7 млн гривень.

Відповідно до моніторингу соціально-економічного розвитку областей за 2020 рік, розміщеному на офіційному вебсайті Міністерства розвитку громад та територій України, за напрямком "Відновлювальна енергетика та енергоефективність" (включає 6 показників, які комплексно характеризують стан впровадження заходів з енергоефективності, використання відновлювальних джерел енергії та альтернативних видів палива) Кіровоградська область посідає 3 місце у рейтингу.

Лідуючі позиції область посідає за наступними показниками:

частка обсягу теплової енергії, виробленої в регіоні з альтернативних видів палива або відновлювальних джерел енергії (до загального обсягу виробленої теплової енергії в регіоні за звітний період) – 2 місце;

частка сумарної потужності котелень на альтернативних видах палива в регіоні – 2 місце;

Вплив забруднюючих речовин на зміну клімату: Викиди парникових газів очікуються в процесі розвитку індустріальних парків і створення нових виробничих потужностей та на етапі будівництва інфраструктури. Загалом, загальний вплив заходів Програми на клімат є позитивним, враховуючи спектр



завдань щодо впровадження ресурсо- та енергозберігаючих технологій у системі життєзабезпечення населених пунктів, використання альтернативних видів палива, розширення сфери органічного виробництва, збереження біологічного та ландшафтного різноманіття.

## **2.2. Стан атмосферного повітря:**

Кіровоградська область має потужно розвинений промисловий потенціал.

Висока концентрація найбільш екологічно-небезпечних корисних копалин та підприємств із їх видобування (уранові шахти) на території області спричиняють техногенне навантаження на навколишнє природне середовище та загострення екологічних проблем. В області відбувається утворення та накопичення відходів, переважну частину яких складають відходи IV класу небезпеки та відходи I-III класів небезпеки, саме вони створюють ризики для здоров'я людей і навколишнього середовища.

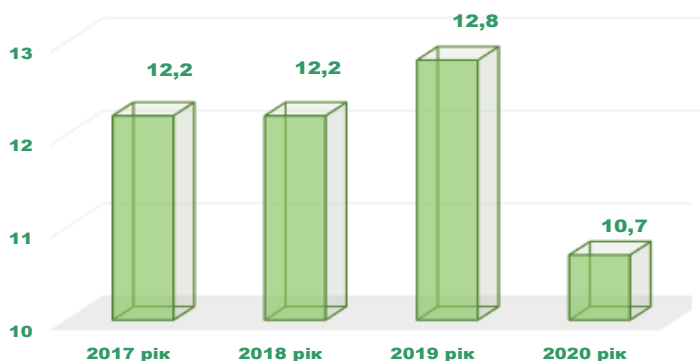
Проте, обсяги викидів забруднюючих речовин у повітря від стаціонарних джерел склали зменшилися з 12,2 тис. т у 2017 році до 10,7 тис. т у 2020 році, що на 12,3 % менше, ніж у 2017-2019 роках.

Рівень техногенного навантаження на навколишнє природне середовище Кіровоградської області нижчий, ніж в середньому по Україні. У 2020 році у розрахунку на 1 км<sup>2</sup> території регіону склав 0,434 т викинутих в атмосферу забруднюючих речовин від стаціонарних джерел, що менше на 16,4% до 2019 року (у 2019 році - 0,519 т).

**Таблиця 6**  
**Динаміка обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря за 2020 рік**

Показники	Роки:			
	2017	2018	2019	2020
1	2	3	4	5
Загальна кількість (одиниць) дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, виданих у поточному році суб'єкту господарювання, об'єкт якого належить до:	513	363	353	219
другої групи	91	91	85	40
третьої групи	422	272	268	179
Викиди забруднюючих речовин та парникових газів від стаціонарних джерел, тис. т	12,2	12,2	12,8	10,7
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на км <sup>2</sup> , кг	496,3	494,8	519,7	434,7
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на одну особу, кг		12,8	13,6	11,5





!!! Починаючи з 2016 року згідно Плану державних статистичних спостережень розрахунки щодо обсягів викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел забруднення не проводяться.

Діаграма 1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря протягом 2017-2020 років, тис.т

Кіровоградська область має значно менші обсяги викидів забруднюючих речовин у повітря від стаціонарних джерел за 2020 рік порівняно із сусідніми областями.

Таблиця 7

### Викиди забруднюючих речовин в атмосферу за регіонами у 2020 році

Регіони	Обсяги викидів:			Щільність викидів у розрахунку на 1 кв. км, кг	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг
	тис.т	у % до 2019 року	у % до підсумку		
1	2	3	4	5	6
<b>Україна</b>	<b>2238,6</b>	<b>91,0</b>	<b>100,0</b>	<b>3882,4</b>	<b>53,6</b>
Вінницька	78,2	78,4	3,5	2950,9	50,9
Дніпропетровська	534,7	92,7	23,9	16748,3	169,2
<b>Кіровоградська</b>	<b>10,7</b>	<b>83,7</b>	<b>0,5</b>	<b>434,7</b>	<b>11,5</b>
Одеська	42,6	128,8	1,9	1279,9	18
Полтавська	45,8	89,9	2	1593,5	33,2
Херсонська	17,8	99,8	0,8	625,2	17,4
Черкаська	51,4	99,2	2,3	2458,8	43,4

У 2020 році:

обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел на одну особу становлять 11,5 кг (у 2019 році- 13,6 кг), що суттєво менше порівняно із сусідніми областями;

щільність викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел в області у розрахунку на кв.км становила 0,4 тонн, тоді як у сусідніх областях вона була значно вищою (в Україні – 3,9 тонн).

Серед найбільших забруднювачів атмосферного повітря в області за видами економічної діяльності є: переробна промисловість – 57,7% загального обсягу викидів (10,7 т), сільське, лісове та рибне господарство – 16,3%, добувна промисловість і розроблення кар'єрів – 13,6%, постачання електроенергії, газу,



пари та кондиційованого повітря – 5,1%, Транспорт, сільське господарство, поштова та кур'єрська діяльність - 3,4%.

Основними забруднювачами атмосферного повітря у Кіровоградській області є підприємства:

добувної промисловості – ПрАТ "Центральний гірничозбагачувальний комбінат" (м.Долинська, Кропивницький район); Смолінська шахта ДП "Східний гірничо-збагачувальний комбінат" (смт Смоліно, Новоукраїнський район), ТОВ "Євроцебінь" (м. Новоукраїнка, Новоукраїнський район);

переробної промисловості – ТОВ "Олександрійський цукровий завод" (Олександрійський район), ПрАТ "Кропивницький олійноекстракційний завод" (м.Кропивницький), ТОВ "Новомиргородський цукор" (м. Новомиргород, Новоукраїнський район), ТОВ "Придніпровський олійноекстракційний завод" (м.Кропивницький), ТОВ "ОЕЗ ГРАДОЛІЯ" (м. Кропивницький), ТОВ "Кіровоградський завод будівельних матеріалів № 1" (м. Кропивницький);

металургії – ТОВ "Побужський феронікелевий комбінат" (смт Побузьке, Голованівський район), ПрАТ "Центральний гірничо-збагачувальний комбінат" (смт Петрово, Олександрійський район);

аграрного сектору - ТОВ "УКРАГРОКОМ"(с. Голоківка Олександрійський район), ПП "Віктор і К" (смт Власівка, Світловодська міська територіальна громада), ТОВ "Марлен-КД" (смт Компаніївка, Кропивницький район);

енергетичного сектору – КП "Теплоенергетик" (м. Кропивницький).

### **Якість атмосферного повітря в населених пунктах:**

Контроль за якістю атмосферного повітря в населених пунктах проводять лабораторії спостереження за забрудненням атмосфери II групи Кіровоградського центру з гідрометеорології (м. Кропивницький, м. Олександрія та м. Світловодськ). У 2020 році за даними їх спостережень рівень забруднення атмосферного повітря характеризувався:

збільшенням оксиду вуглецю та зменшенням діоксиду сірки та сажі у м. Кропивницькому;

збільшенням показників по пилу у м. Олександрії;

збільшенням розчинних сульфатів та зменшенням пилу та діоксиду сірки у м. Світловодськ.

Рівень забруднення інших визначуваних інгредієнтів по області був на рівні 2019 року.

Перебільшення середньорічних концентрацій в м. Кропивницький та м. Олександрія у 2020 році спостерігалися по пилу в 1,4 рази.

Середньорічні концентрації інших визначуваних інгредієнтів по м. Кропивницький та м. Олександрія були нижче рівня ГДК.

Перебільшення середньорічних концентрацій в м. Світловодськ у 2020 році не спостерігалися.

Максимальні концентрації інших інгредієнтів по області у 2020 році були нижче рівня ГДК і не викликали загрозу життєдіяльності людини.





Випадків високого забруднення та екстремально високого забруднення на контрольованій території в атмосферному повітрі міст Кропивницький, Олександрія, Світловодськ у 2020 році не спостерігалось.

**Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря:** За результатами спостережень Кіровоградського обласного центру з гідрометеорології, значення радіаційного фону за останні роки не перевищують рівнів природного фону та становлять 10-14 мкР/год (при контрольному рівні природного гамма-фону 25 мкР/год).

**Моніторингові дослідження атмосферного повітря:** Дослідження атмосферного повітря на території Кіровоградської області здійснюється 5-ма лабораторіями (Кропивницьким та Олександрійським районними відділами, Світловодським, Знам'янським, Гайворонським районними відділеннями (РВ)).

Моніторингові дослідження атмосферного повітря в м. Кропивницькому по маршрутному посту у фіксованій точці здійснюється 5 разів на тиждень, 2 рази/день здійснюються ДУ "Кіровоградський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України".

Атмосферне повітря досліджується на пил, сажу, аміак, азоту діоксид, сірчистий ангідрид, вуглецю оксид, кислоту сірчану, метан, сірководень, солі важких металів (хром), фенол, формальдегід, хлор.

Протягом 2020 року було досліджено 24037 проб атмосферного повітря міських поселень, у тому числі 1655 проб моніторингових досліджень атмосферного повітря, із яких 3 проби - з перевищенням ГДК (1 проба по ангідриду сірчистому та 2 проби по азоту діоксиду).

На території сільських поселень проведено 1863 проби атмосферного повітря, із яких 1 проба була з перевищенням ГДК – за вмістом азоту діоксид (0,2 % від загальної кількості проб, що досліджувались).

**Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини:** захворюваність населення області на хвороби органів дихання за 2020 рік дещо знизилась і складала 23843,3 на 100 тис. населення, при 24326,2 на 100 тис. населення у 2019 році (на 1,99 %).

Разом з тим, небезпечними для здоров'я дітей є також викиди шкідливих речовин, як від стаціонарних, так і пересувних джерел. За умов забруднення атмосферного повітря знижуються адаптивні можливості дитячого організму, що призводить до зміни дихальних функцій і збільшення рівня легеневої патології. Збільшився показник захворюваності у дітей на алергічний риніт – з 176,1 у 2019 році до 254,2 у 2020 році.

Показник захворюваності у дітей на бронхіальну астму знизився – з 29,5 у 2019 році до 24,4 у 2020 році.

Моніторинг за атмосферним повітрям буде продовжуватися для подальшого вивчення та встановлення зв'язку впливу забруднюючих речовин атмосферного повітря на стан здоров'я населення області.





Враховуючи одиничну кількість невідповідних нормативів за результатами досліджень, можна констатувати те, що вплив атмосферного повітря на здоров'я населення Кіровоградської області є незначним.

### 2.3. Водні ресурси

На території області налічується 1599 водотоків загальною довжиною 7233,6 км, з них: дві великі річки – Південний Буг і Дніпро та 8 середніх річок довжиною 784,5 км: Синюха, Велика Вись, Чорний Ташлик, Ятрань, Інгул, Тясмин, Інгулець, Висунь; 1589 малих річок довжиною 6318,4 км.

Майже 74% водотоків частково або повністю пересихають.

Більша частина області (63%) розміщена в межах басейну річки Південний Буг, інша (37%) – в басейні річки Дніпро.

Відрізок Дніпра, що протікає по території Кіровоградської області, перетворений на "штучні моря" – Кременчуцьке та Кам'янське водосховища. Загальна протяжність берегової лінії Кременчуцького водосховища в межах області складає – 100 км, з яких 35 км – абразійні береги, Кам'янського – 39,1 км, з яких – 9,8 км береги, що розмиваються.

Довжина р.Дніпро в межах області (по фарватеру) становить 68 км. Найбільші притоки – Інгулець, Тясмин.

Південний Буг протікає на південному заході області. Його загальна довжина – 806 км, в межах області – 84 км. Найбільші притоки - Синюха, Велика Вись, Чорний Ташлик, Ятрань, Інгул. Південний Буг на території Кіровоградщини має ділянки звивистої каньйоноподібної долини з порогами та численними виходами гранітів.

**Підземні води:** Питні та технічні підземні води в Кіровоградській області для господарсько-питного і виробничо-технічного водопостачання розвідані на 42 ділянках, з яких експлуатуються 11. Сумарна кількість затверджених (балансових) запасів питних та технічних вод складає 224,9 тис.куб.м/добу за категоріями А+В+С<sub>1</sub>.

За хімічним складом ґрунтові води Кіровоградської області належать до гідрокарбонатних, гідрокарбонатно-сульфатних, деколи сульфатно-гідрокарбонатних, калієвих та натрієвих. Загальна жорсткість води складає - 1,5-8 мг-екв./дм<sup>3</sup>.

**Підземні мінеральні води:** Підземні мінеральні води області відносяться до типу радонових і використовуються для зовнішнього застосування у лікувальних цілях, розвідані на двох ділянках, кількість запасів складає 483 куб.м/добу. Петрівську ділянку експлуатує комунальне підприємство "Знам'янська обласна бальнеологічна лікарня", Олександрійське родовище не використовується.

13 територіальних громад області для питного водопостачання використовують підземні води, 8 територіальних громад користуються змішаним водопостачанням. Населення 6 міст забезпечується водою виключно





із підземних джерел, 3 міста використовують поверхневі води, змішане водопостачання застосовується в трьох містах області.

Роботи з вивчення режиму та якості підземних вод на території Кіровоградської області проводяться ДП "Центрукргеологія" НАК "Надра України" на базі існуючої спостережної мережі.

**Водозабезпеченість.** Кіровоградська область є однією з найменш забезпечених місцевими водними ресурсами областей, їх запаси вдвічі менші, ніж в середньому в Україні.

Більша частина області (63%) розміщена в межах басейну річки Південний Буг, інша (37 %) – в басейні річки Дніпро.

Основні річки, які формують транзитний стік, значно віддалені від промислових центрів області, тому вода транспортується на значні відстані водогонами: Дніпро-Кіровоград (120 км), Синюха (Новоархангельськ) – Смоліно (38 км) та Карачунівське водосховище на р.Інгулець – Долинська (63 км).

Усунення територіальної і часової нерівномірності розподілу річного стоку здійснюється за допомогою 57 водосховищ (об'ємом 216 млн куб.м) площею водного дзеркала 8,7 тис. га та 2987 ставками (загальним об'ємом – 256 млн куб.м, площею водного дзеркала 18,1 тис. га).

Водозабезпеченість на 1 особу місцевим стоком становить 0,9 тис. куб. м і в маловодні роки знижується до 0,3 тис. куб. м.

В області є населені пункти, що користуються привізною водою.

**Водокористування.** У 2020 році водокористувачами області забрано 224 млн куб.м води (на 36,4 млн куб.м, або 19,4 % більше, ніж у 2019 році), з них: із поверхневих водних джерел – 209,1 млн куб. м та із підземних – 14,9 млн куб. м.

Протягом 2020 року використано всього свіжої води 38,9 млн куб.м (у 2019 році – 45,8 млн куб. м), найбільше на виробничі потреби та на питні і санітарно-гігієнічні потреби.

Таблиця 8

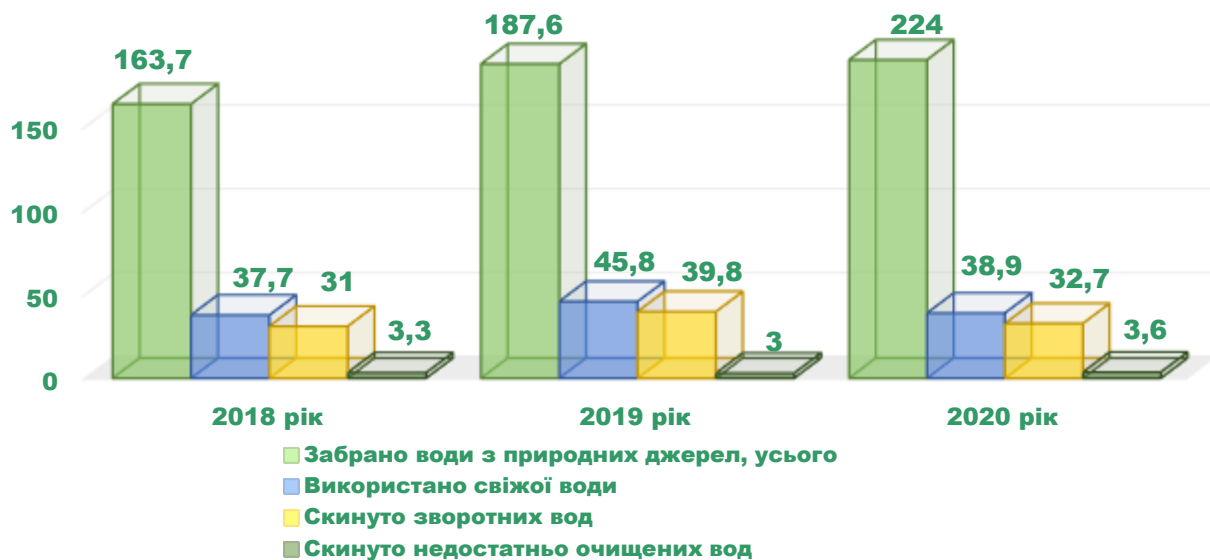
Основні показники водокористування в області  
(за даними Державного агентства водних ресурсів України)

Показники	Одиниця виміру	Роки:			
		2017	2018	2019	2020
1	2	3	4	5	
Забрано води з природних джерел, усього	млн м <sup>3</sup>	199,2	163,7	187,6	224,0
у тому числі:					
поверхневої	млн м <sup>3</sup>	181,76	146,78	171,2	209,1
підземної	млн м <sup>3</sup>	17,44	16,92	16,4	14,9
морської	млн м <sup>3</sup>	-	-	-	-
Забрано води з природних джерел у розрахунку на одну особу	м <sup>3</sup>	208,3	173,14	201,05	243,5
Використано свіжої води, усього	млн м <sup>3</sup>	54,5	37,7	45,8	38,9
у тому числі на потреби:					
господарсько-питні	млн м <sup>3</sup>	19,0	18,4	17,8	15,9



1	2	3	4	5	
виробничі	млн м <sup>3</sup>	33,7	16,3	23,1	18,6
сільськогосподарські	млн м <sup>3</sup>	-	-	-	-
зрошення	млн м <sup>3</sup>	1,7	2,9	4,8	4,4
<b>Використано свіжої води у розрахунку на одну особу</b>	<b>м<sup>3</sup></b>	<b>56,9</b>	<b>39,8</b>	<b>49,1</b>	<b>42,3</b>
<b>Втрачено води при транспортуванні</b>	млн м <sup>3</sup>	6,2	5,6	5,1	5,2
	% до забраної води	3,1	3,4	2,7	2,3
<b>Скинуто зворотних вод, усього</b>	<b>млн м<sup>3</sup></b>	<b>49,7</b>	<b>31,0</b>	<b>39,8</b>	<b>32,7</b>
у тому числі:					
у підземні горизонти	млн м <sup>3</sup>	1,8	1,6	1,7	1,5
у поверхневі водні об'єкти	млн м <sup>3</sup>	43,7	24,9	34,6	28,0
<b>Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, усього:</b>	<b>млн м<sup>3</sup></b>	<b>43,7</b>	<b>24,9</b>	<b>34,6</b>	<b>28,0</b>
нормативно очищені	млн м <sup>3</sup>	14,5	12,7	12,5	17,0
нормативно (умовно) чисті без очищення	млн м <sup>3</sup>	20,5	1,3	11,4	7,4
забруднені	млн м <sup>3</sup>	1,3	3,3	3,0	3,6
<b>Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти у розрахунку на одну особу</b>	<b>м<sup>3</sup></b>	<b>45,6</b>	<b>26,3</b>	<b>37,1</b>	<b>30,5</b>

**Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод:** за даними статистичної звітності 2-ТП (водгосп) у 2020 році на території області налічувалося 15 підприємств, які не забезпечили нормативної очистки вод. У поверхневі водні об'єкти відведено 28 млн куб. м зворотних вод, з них нормативно очищених на очисних спорудах – 17 млн куб. м, в тому числі пройшли повну біологічну очистку – 13,8 млн куб.м, механічну – 2,4 млн куб. м.



Діаграма 2. Обсяги забору, використання води з природних об'єктів та скидання зворотних вод, млн куб.

До забруднювачів, які протягом 2020 року здійснювали скид недостатньо очищених (забруднених) зворотних вод в басейні Південного Бугу, належать підприємства: ОКВП "Дніпро-Кіровоград" (Смолінське ВКГ), КП "Мала Виска



Водоканал", Новоукраїнське ЖКП, КП "Нілот", БМКП "Міськводоканал", Голованівський комбінат комунальних підприємств, КНП "ОКПЛ КОР", КП "Новгородківська ЛДКГ", КНП "Голованівська ЦРЛ", КП "Обрій", КП "ЖКД", ДП "СХІДГЗК" (Інгульська шахта). В басейні Дніпра підприємства-забруднювачі: ОКВП "Дніпро-Кіровоград" (Знам'янське ВКГ), КП "Оберіг-Аква", ДКП "Комунальник".

Централізованим водовідведенням забезпечені споживачі 11 із 12 міст (91,7 %) та 18 із 22 селищ міського типу, або 66,7 % від загальної кількості міст та селищ міського типу, та 6 сільських населених пунктів, або 0,6 %.

Технічний стан практично всіх каналізаційних очисних споруд потребує їх модернізації або реконструкції.

**Якість поверхневих вод:** у 2020 році здійснюється моніторинг масивів поверхневих вод на 6 масивах, забір води з яких здійснюється для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення, із них чотири пункти розташовані в басейні Південного Бугу, один – у суббасейні Нижнього Дніпра та один – у суббасейні Середнього Дніпра.

Протягом 2020 року відібрано по 12 проб води у кожному створі та виконано вимірювання фізико-хімічних показників якості води.

За результатами гідрохімічних вимірювань встановлено, що якість поверхневої води в контрольних створах відповідала нормативам екологічної безпеки для водойм, що використовується для господарсько-питного водопостачання, за винятком, в окремих випадках, таких показників, як біологічне споживання кисню (далі - БСК) (норма – 3 мг  $O_2$ /дм<sup>3</sup>), магній (норма 40,00 мг/дм<sup>3</sup>), лужність (норма 0,5- 6,5 мг екв/дм<sup>3</sup>), сухий залишок (норма 1000,00 мг/дм<sup>3</sup>), водневий показник (норма - 6,5-8,5 рН), жорсткість (норма 7 мг екв/дм<sup>3</sup>), сульфати (норма 500 мг/дм<sup>3</sup>).

Кисневий режим всіх річок задовільний. Концентрація розчиненого кисню не знижувалася нижче рівня ГДК. Вміст біогенних елементів групи азоту в басейні перебуває також значно нижче ГДК.

**Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію:** епідемічна ситуація в області протягом 2020 року залишалась відносно стабільною. Під наглядом Головного управління Держпродспоживслужби у Кіровоградській області перебувають 284 водогони, які забезпечують населення централізованим водопостачанням, та 2788 джерел нецентралізованого водопостачання (2686 громадських колодязів, 98 артезіанських свердловин та 4 каптажі).

**Радіаційний стан поверхневих вод:** радіологічною лабораторією ДУ "Кіровоградський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України" на радіаційні речовини (цезій-137, стронцій-90) з водойм 1 категорії водокористування було досліджено 5 проб та з водойм 2 категорії 1 проб, усі відповідали гігієнічним нормативам.

**Якість питної води:** забір води здійснюється з відкритих, змішаних та підземних водозаборів, а саме:





з відкритих водозаборів – міст Знам'янка, Олександрія, Світловодськ (з Кременчуцького водосховища), Бобринець (з р. Сугоклеї), смт Побузьке (з р. Південного Бугу), смт Смолине (з р. Синюхи);

із змішаних водозаборів – м. Кропивницького (з магістрального районного водопроводу "Дніпро-Кіровоград" та із підземного водозабору "Холодні Ключі"); м. Долинської (з Карачунівського водосховища та підземного водозабору); м. Помічної (з р. Чорного Ташлика та водозабірних свердловин); смт Петрового (з Іскрівського водосховища та підземного водозабору).

Під наглядом Держпродспоживслужби області перебуває 284 водогони, які забезпечують населення централізованим водопостачанням, та 2788 джерел нецентралізованого водопостачання (2686 громадських колодязів, 98 артезіанських свердловин, 4 каптажі).

Протягом 2020 року у ході проведених комісійних обстежень перевірено відповідність водопостачання для населення вимогам чинного законодавства на 1992 об'єктах, із них на 1273 виявлені порушення, 63,9 %.

Основним джерелом водопостачання 4 міст обласного значення та притрасових населених пунктів є районний водопровід "Дніпро-Кіровоград".

Пропускна спроможність очисних споруд перевищує обсяг стоків, які надходять на очищення, і використовуються у середньому по області на 36,4% до встановленої потужності, що зумовлює непродуктивні витрати паливно-енергетичних ресурсів та збільшення собівартості послуг.

Дослідження якості питної води здійснюються акредитованими лабораторіями:

ОКВП "Дніпро-Кіровоград" (5 лабораторій: Кропивницького ВКГ, Олександрійського ВКГ, Світловодського ВКГ, Знам'янського ВКГ та Смолинського ВКГ);

КП "Теплоенергетик", смт Нове (1 лабораторія); КП "Петрівське" (1 лабораторія); ДП "Дирекція КГЗКОР" (1 лабораторія); ТОВ "Побужський феронікелевий комбінат" (1 лабораторія);

лабораторіями підпорядкованими державній установі "Кіровоградський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України" та Головному управлінню Держпродспоживслужби в Кіровоградській області.

У 2020 році ОКВП "Дніпро-Кіровоград" забезпечено якість питної води відповідно до вимог ДСанПіНу 2.2.4-171-10 без внесення корективів у технологію очистки питної води.

Як свідчать результати досліджень, практично вся природна питна вода потребує очищення та знезараження.

Для оцінки якості та безпечності питної води Кіровоградською регіональною державною лабораторією Держпродспоживслужби було проведено у 2020 році 401 пробу (251 пробу води з централізованого водопостачання та 150 проб води нецентралізованого водопостачання), перевищення вмісту нітратів не виявлено.







**Заходи щодо покращення стану водних об'єктів:** ОКВП "Дніпро-Кіровоград" продовжувалася співпраця зі Світовим банком в рамках "Другого проєкту розвитку міської інфраструктури": завершено реалізацію проєкту "Реконструкція міських мереж міста Кропивницького та ділянок водогону "Дніпро-Кіровоград" з початку реалізації проєкта виконано робіт на загальну суму 171,9 млн гривень (у 2020 році 9,5 млн гривень) – виконано роботи з реконструкції водоводу "Центральний та водоводу від камери №44 до ВНС "Зона 2А"; продовжується робота по 5 проєктах: "Реконструкція Дніпровської водоочисної станції МРВ "Дніпро-Кіровоград"; "Реконструкція водопровідних насосних станцій"; "Реконструкція каналізаційних насосних станцій"; "Реконструкція каналізаційних очисних споруд м. Кропивницького"; "Впровадження системи автоматизації та диспетчеризації ОКВП "ДніпроКіровоград" (у 2020 році закуплено обладнання та виконано будівельнімонтажні роботи на загальну суму 155,9 млн гривень).

З метою розвитку водопровідно-каналізаційного господарства області за кошти обласного фонду охорони навколишнього природного середовища у 2020 році у смт Новгородка Новгородківського району введено в експлуатацію очисні споруди глибокої біологічної очистки потужністю 150 м. куб./добу, що очищуватиме стічні води, які надходять із житлових будинків, закладів соціальної сфери та приватних підприємств смт Новгородка.

За рахунок ОФОНПС на території області здійснювалося виконання 12 проєктів з охорони водних ресурсів шляхом будівництва та реконструкції каналізаційно-очисних споруд, регулювання 50 русел річок, реконструкції гідрогеологічних свердловин та гідротехнічних споруд на суму 10 млн гривень, зокрема: реконструкція каналізаційних очисних споруд в м.Світловодську (3,7 млн гривень); реконструкція II нитки напірного каналізаційного колектора від КНС №1 "Ново-Пилипівська" до Марто-Іванівських каналізаційних очисних споруд м.Олександрія (1,8 млн гривень); реконструкція КНС-1 по вул.Шевченка, 1б, с.Березівка (Новоукраїнський район) (0,8 млн гривень); реконструкція берегової лінії з метою покращення санітарного стану русла річки Велика Вись в районі с.Панчеве (Новоукраїнський район) (532,8 тис. гривень); реконструкція очисних споруд потужністю 65 м.куб./добу в селищі Онуфріївка (607 тис. гривень); реконструкція очисних споруд у с.Рівне (Новоукраїнський район), (коригування) (147 тис. гривень); виготовлення паспортів водних об'єктів на території Кіровоградської області (2,3 млн гривень);

#### **2.4. Лісові ресурси**

Кіровоградщини представлені 189 тис.га земель, з яких безпосередньо вкрито лісовою рослинністю 7,4%.

Лісова рослинність представлена переважно широколистяними лісами. Фрагменти сосново-дубових лісів трапляються на борових терасах річок Дніпра і Тясмину.





В загальній кількості переважають твердолистяні породи (дуб, ясен) – 90%, хвойні насадження – 7%, м'яколистяні насадження – 2%; інші деревні породи та чагарники – 1%.

Одним із найбільших лісних масивів є Чорний ліс, розташований на правому березі верхів'я р.Інгулець, та Нерубайський ліс.

Розвиток та охорону лісового господарства області забезпечують 8 державних лісогосподарських підприємств та 1 державна установа (ДСДЛЦ "Веселі Боковеньки"). В постійному користуванні державних лісогосподарських підприємств перебуває 130,2 тис.га земель лісогосподарського призначення, з яких безпосередньо вкрито лісовою рослинністю 110 тис.га.

Розташовані на території Кіровоградської області ліси виконують переважно екологічні функції як то водоохоронні, захисні, рекреаційні. Експлуатаційні ліси відсутні.

На території обласного управління лісового та мисливського господарства виділено 56 об'єктів природно-заповідного фонду, в тому числі дендрологічний парк, заповідні урочища, заказники, пам'ятки природи загальною площею 22,2 тис. га, що складає 17,6 % площі ОУЛМГ та 0,9 % площі області. Серед них 11 об'єктів загальнодержавного значення та 45 об'єктів місцевого значення. Щороку мережа природно-заповідного фонду розширюється.

Разом з тим, на даний час понад 70% колишньої лісостепової частини області розорано. Враховуючи, що дві третини її території Кіровоградської області знаходяться у степовій зоні, де середньорічна кількість опадів становить лише 400-430 мм, великі амплітуди крайніх температур, висока фізіологічна сухість повітря, масове розорювання степів викликає прогресуючі процеси водної і вітрової ерозії.

#### **Заходи щодо покращення та відтворення лісових ресурсів:**

Здійснювалася реалізація заходів регіональної екологічної програми "Ліси Кіровоградщини" на 2016-2020 роки, у рамках якої з ОФОНПС профінансовано кошти у сумі 2,2 млн гривень на: створення захисних лісових насаджень на еродованих землях на території Кіровоградської області; заходи щодо охорони тваринного світу та боротьби з браконьерством на території Кіровоградської області.

З метою збереження лісів та поліпшення якісного складу лісових насаджень, у т.ч. на території природно-заповідного фонду, державними лісогосподарськими підприємствами у 2020 році: створено 156 га нових лісів; проведено лісовідновлення на площі 190 га; здійснено лісозахисні заходи на площі 1,8 тис. га; 52 проведено безперервне лісовпорядкування на площі 129 тис. га та лісогосподарські роботи на площі 4,4 тис. га, в тому числі на площі 512 га по догляду за молодняками; створено 0,8 тис. км протипожежних розривів, 462 км мінералізованих смуг; для проведення робіт з лісовідновлення, а також озеленення населених пунктів, у лісових розсадниках вирощено 3,7 млн шт. стандартного садивного матеріалу та 194,5 тис. шт. декоративного



садивного матеріалу. Реалізовано 53,4 тис. шт. декоративного садивного матеріалу на суму 4,7 млн гривень.

Проведено 1,5 тис. рейдів з виявлення порушників Правил пожежної безпеки в лісах.

## 2.5. Природні об'єкти та збереження біорізноманіття

В області налічується 223 природно-заповідні території та об'єкти, загальною площею 100,4 тис.га, з них 26 територій та об'єктів, площею 5,9 тис.га, мають статус загальнодержавного значення, решта (197 територій та об'єктів), площею 95,4 тис.га – місцевого значення, показник заповідності від загальної площі області становить 4,1 %. У порівнянні із сусідніми областями, які мають подібну типологію, показники заповідності є меншими: Черкаська область – 3,1 %, Миколаївська область – 3,07 %, Дніпропетровська область – 2,9 % та Вінницька область – 2,35 %. На декілька позицій вище лише Одеська та Полтавська області, які мають 4,5 % та 4,95 % заповідності.

Найбільша кількість природно-заповідних територій розташована на території Долинської (22 території), Онуфріївської (19 територій), Новомиргородської (18 територій) та Світловодської територіальних громад (10 територій).

**Таблиця 9**  
**Структура природно-заповідного фонду області**

станом на 01 січня 2021 року

№ з/п	Найменування об'єктів ПЗФ	Об'єкти природно-заповідного фонду					
		Загальнодержавного значення		Місцевого значення		Всього	
		Кількість	Площа	Кількість	Площа	Кількість	Площа
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Дендрологічні парки	1	109,0	-	-	1	109,00
2	Регіональні ландшафтні парки	-	-	2	78758,1	2	78758,1
3	Заказники – всього, в т.ч.:	21	5728	84	12818,9	105	18546,9
	Ландшафтні	7	3844,4	49	9818,5	56	13662,9
	Лісові	1	43,5	7	1102,1	8	1145,6
	Ботанічні	9	741,5	18	937,3	27	1262,6
	загально-зоологічні	1	27,0	3	220,3	4	247,3
	Орнітологічні	2	503,6	5	736,4	7	1240,0
	Гідрологічні	1	568,0	-	-	1	568,0
	загально-геологічні	-	-	-	-	-	-
	Ентомологічні	-	-	1	4,3	1	4,3
4	Пам'ятки природи – всього, в т.ч.:	2	9,1	50	525,5	52	534,6
	Комплексні	1	7,1	7	128,2	8	135,3
	Ботанічні	-	-	28	331,5	28	331,5
	Гідрологічні	1	2,0	10	55,8	11	57,8
	Зоологічні	-	-	2	0,4	2	0,4
	Геологічні	-	-	3	9,5	3	9,5
5	Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	2	63,7	6	107,8	8	171,4
6	Заповідні урочища	-	-	55	3192,8	55	3192,7

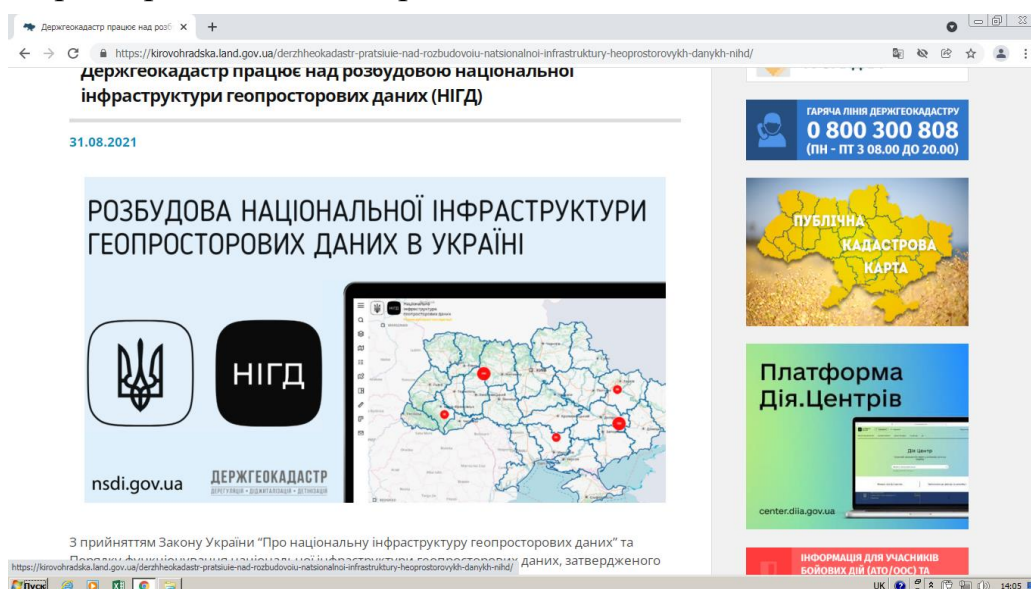




1	2	3	4	5	6	7	8
	Усього	26	5909,8	197	95403,0	223	101312,8

Відповідно до Закону України "Про національну інфраструктуру геопросторових даних" та Порядку функціонування національної інфраструктури геопросторових даних, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 травня 2021 року № 532, Кіровоградська область долучилася до роботи по створенню, функціонуванню національної інфраструктури геопросторових даних, відповідно до якої органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування зобов'язані оприлюднювати на своїх офіційних вебсайтах та геопорталах геопросторові дані та метадані і відображати їх за допомогою сервісів доступу на національному геопорталі.

На даний час Держгеокадастром у межах реалізації інноваційного проєкту НДІГК ведуться роботи у режимі дослідної експлуатації щодо забезпечення функціонування геопорталу (nsdi.gov.ua). У результаті чого геопортал надасть можливість простого пошуку та вільного доступу користувачів до наборів геопросторових даних, оприлюднених відповідно до законодавства.



**Тваринний та рослинний світ Кіровоградської області:** незважаючи на значну господарську освоєність території області та фрагментацію природних біотопів, залишається відносно багатим. Цьому сприяє географічне положення даної території, яку з південного заходу на північний схід перетинає природна межа між Лісостепом і Степом.

Геопросторове положення Кіровоградської області в лісостеповій зоні зумовлює розмаїття 368 видів тварин, з них 65 - ссавців, 279 - птахів, 13 - плазунів, 11 - амфібій, у водоймах мешкає 61 вид риб.

В області проводиться робота із виявлення і збереження рідкісних видів рослин. Рішенням обласної ради від 08 червня 2018 року № 498 затверджено переліки видів тварин та рослин, занесених до Червоної книги України, які поширені на території Кіровоградської області - 202 видів тварин та 165 видів





рослин), та видів тварин і рослин, які підлягають особливій охороні на території Кіровоградської області (83 вид тварин та 73 видів судинних рослин). Інформація з цих переліків буде використовуватися для проведення досліджень територій області на предмет заповідання.

У флорі Кіровоградщини виявлено 5 видів рослин, занесених до Європейського червоного списку, і 73 види, занесені до Червоної книги України.

Заповідні території виділені у природоохоронних цілях з метою збереження природного різноманіття існуючих ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, а також для підтримки загального екологічного балансу та збереження фонового моніторингу довкілля.

**Регіональна екологічна мережа:** На підставі статті 15 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища", статті 7 Закону України "Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки" та статті 15 Закону України "Про екологічну мережу України" затверджена регіональна схема екологічної мережі Кіровоградської області (рішення обласної ради від 23 червня 2017 року № 329).

**Площі земельних угідь – складових національної екомережі**  
(передбачено статтею 5 Закону України "Про екологічну мережу України")

**Таблиця 10**

№ з/п	Складові елементи екомережі	Площа, тис. га
1	2	3
1	Об'єкти природно-заповідного фонду	100,4
2	Водно-болотні угіддя	25,3
3	Відкриті заболочені землі	10,6
4	Водоохоронні зони	58,3
5	Прибережні захисні смуги	23,3
6	Ліси та інші лісовкриті площі	186,2
7	Курортні та лікувально-оздоровчі території	-
8	Рекреаційні території	0,8
9	Землі під консервацією	-
10	Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом	13,3
11	Пасовища, сіножаті	246,8
12	Радіоактивно забруднені землі, що не використовуються в господарстві	0
13	<b>Загальна площа екомережі</b>	<b>665,0</b>
14	<b>Загальна площа Кіровоградської області</b>	<b>2458,8</b>

**Формування Смарагдової мережі:**

Формування екологічної мережі передбачає зміни в структурі земельного фонду країни шляхом віднесення (на підставі обґрунтування екологічної безпеки та економічної доцільності) частини земель господарського використання до категорій, що підлягають особливій охороні з відтворенням притаманного їм різноманіття природних ландшафтів.

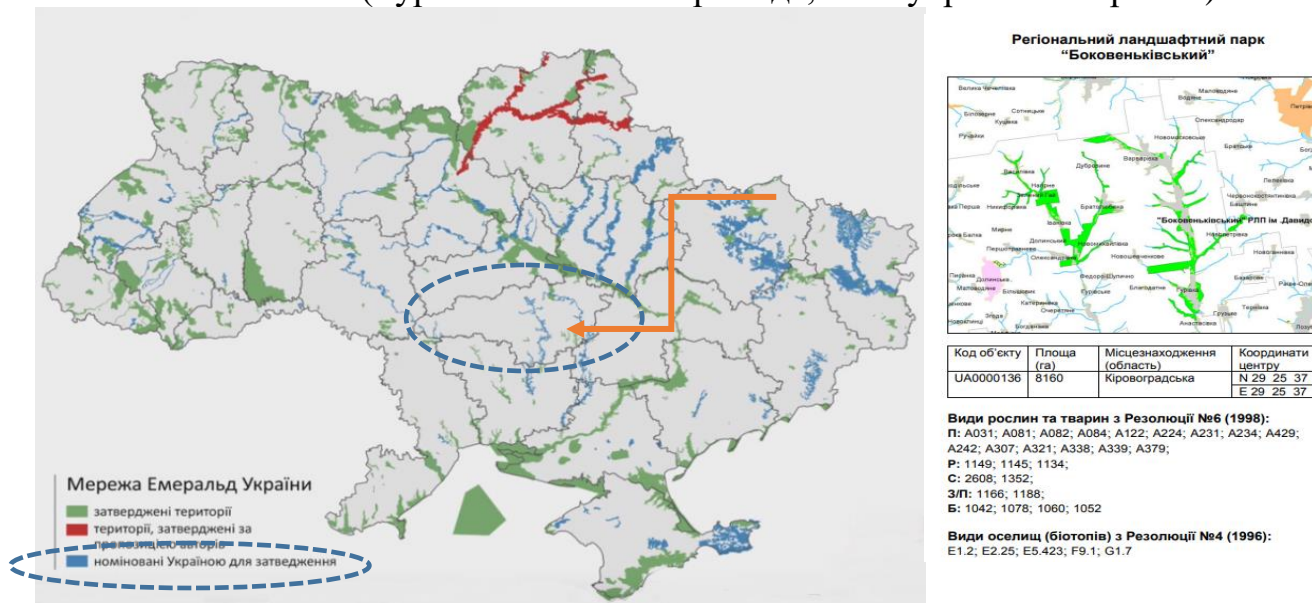


З метою збереження удосконалення екомережі та відтворення об'єктів рослинного світу та збереження біорізноманіття в Кіровоградській області проводяться роботи:

з комплексного дослідження об'єктів рослинного і тваринного світу;

досліджуються об'єкти, які підлягають заповіданню та на підставі досліджень готуються матеріали та проекти рішень обласної ради щодо заповідання цих об'єктів, тощо.

На території Кіровоградської області експертами було визначено такий потенційний Смарагдовий об'єкт: Регіональний ландшафтний парк "Боковеньківський" (Гурівська сільська громада, Новоукраїнський район).



Мал.1. Мережа Емеральд України

06 вересня 2021 року у форматі відеоконференції відбулося засідання Комітету з питань екологічної політики та природокористування.

Комітетом на виконання Постанови Верховної Ради України від 15 липня 2021 року № 1681-ІХ було розглянуто доопрацьований текст законопроекту про території Смарагдової мережі (реєстр. № 4461), підготовлений до розгляду у повторному першому читанні. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України підтримало доопрацьований варіант тексту законопроекту. Комітет ухвалив рішення затвердити у новій редакції текст законопроекту та внести його до Верховної Ради України.

Проект Закону передбачає виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами та заходів щодо наближення національного законодавства до Директиви № 2009/147/ЄС про збереження диких птахів та Директиви № 92/43/ЄС про збереження природних оселищ та видів природної фауни і флори. Україна, як Сторона Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернська конвенція) виконує зобов'язання щодо створення Смарагдової мережі.



Перелік територій Смарагдової мережі складається з 377 територій площею близько 8 млн га. Флора і фауна Кіровоградської області номіновані Україною до затвердження.

Крім того, Держгеокадастром у відкритому доступі оприлюднено Публічну кадастрову карту (Кадастр 2.0), на якій нанесено шари "Смарагдова мережа" та "Прородно-заповідний фонд" кожного регіону України ([https://map.land.gov.ua/?cc=3461340.1719504707,6177585.367221659&z=6.5&l=pcm\\_sm\\_merega,admin\\_centers,kadastr&bl=ortho10k\\_all](https://map.land.gov.ua/?cc=3461340.1719504707,6177585.367221659&z=6.5&l=pcm_sm_merega,admin_centers,kadastr&bl=ortho10k_all)).

**Стан рекреаційних ресурсів та розвиток курортних зон:** одним із основних рекреаційних ресурсів є клімат, оскільки його особливості сприяють організації санаторно-курортного лікування та інших видів рекреаційної діяльності. Кліматичні умови для рекреації вивчаються з погляду комфортності погоди та клімату для організму здорової людини, яка відпочиває.

Завдяки помірно-теплому клімату, наявності родовищ мінеральних і радонових вод, неповторних природних і рукотворних пам'яток Кіровоградщина володіє значним туристично-рекреаційним потенціалом та має всі необхідні умови для відпочинку та лікування.

У Кіровоградській області рекреаційна сфера представлена ландшафтними заказниками "Чорноліський" (Суботцівська територіальна громада, Кропивницький район), урочищем "Каскади" у с.Злинці (Злинківська селищна громада, Новоукраїнський район), ландшафтним заказником "Велика і Мала Скелі" у с.Протопопівка (Приютівська територіальна громада, Олександрійський район), ландшафтним парком "Світловодський" (Світловодська міська територіальна громада, Олександрійський район) тощо.

Значна увага приділяється розвитку екскурсійної діяльності. Основу для відвідування складають музейні заклади області, мережа яких налічує 29 музеїв - юридичних осіб та 121 громадський музей. Найпопулярнішими об'єктами показу серед екскурсантів є Кіровоградські обласні краєзнавчий та художній музеї, заповідник-музей І.К.Тобілевича (Карпенка-Карого) "Хутір Надія" в с.Миколаївці (Кропивницький район), дендропарки у м.Кропивницький та "Веселі Боковеньки" ім.М.Давидова в с.Іванівці (Гурівська сільська громада, Новоукраїнський район), пам'ятка садово-паркової архітектури XIX століття "Онуфріївський дендропарк" (Онуфріївська селищна територіальна громада, Олександрійський район), музей ракетних військ стратегічного призначення в смт Побузькому Голованівського району, Хресто-Воздвиженський храм у с.Іскрівці (Петрівська територіальна громада), цілющі джерела на території Гайворонської та Петрівської територіальних громад.

**Заходи щодо збереження та розширення територій природно-заповідного фонду області:** у рамках реалізації заходів Комплексної програми охорони навколишнього природного середовища на 2016-2020 роки за рахунок ОФОНПС здійснювалося виконання:

7 проєктів із збереження та розширення природно-заповідного фонду Кіровоградської області на суму 1 млн гривень;







2 проекти зі створення захисних лісових насаджень на еродованих землях на території Кіровоградської області на суму 1,4 млн гривень;

2 проекти щодо охорони тваринного світу на суму 190 тис. гривень;

3 проекти з екологічної освіти, виховання екологічної культури та інформування населення щодо вирішення екологічних проблем регіону на суму 51 тис. гривень забезпечено видання поліграфічної продукції з екологічної тематики: Регіональної доповіді про стан навколишнього природного середовища (150 екземплярів), Екологічного паспорта Кіровоградської області (150 екземплярів), книги "Золоті стежини Кіровоградщини" (360 екземплярів) та книги "Крилаті скарби Кіровоградщини" (300 екземплярів) на суму 168,2 тис. гривень.

## 2.6. Земельні ресурси.

Відповідно до Закону України "Про екологічну мережу України" складовими елементами екомережі є землі неінтенсивного сільськогосподарського використання, землі водного, лісового, природно-заповідного фонду. За категоріями земель каркасом екологічної мережі в області є саме землі лісового фонду, сіножаті та пасовища. Земельний фонд Кіровоградської області складає 2458,8 тис.га (4,1% від території України), з них 2032,3 тис.га, або 82,7% займають сільськогосподарські угіддя (376,3 тис. га – землі 12 міських; 892,4 тис.га – землі 16 селищних та 763,4 тис. га – землі 21 сільських територіальних громад). У північній частині області переважають чорноземи потужні малогумусні із вмістом гумусу 5% та середньогумусні із вмістом гумусу трохи більше 5,5 %. Значні площі тут займають чорноземи різною мірою реградовані, а також чорноземи опідзолені, темно-сірі опідзолені та рідше сірі опідзолені ґрунти. Для південно-західних районів найбільш поширеними ґрунтами є чорноземи звичайні, середньо- та малогумусні, а в південній частині – чорноземи звичайні неглибокі малогумусні та малопотужні.

Таблиця 11

### Структура земельного фонду регіону

Основні види земель та угідь	2020 рік	
	усього, тис. га	% від загальної площі території
1	2	3
Загальна територія	2458,8	100
у тому числі:		
Сільськогосподарські угіддя, з них:	2032,3	82,7
рілля	1764,5	71,8
перелоги	-	-
багаторічні насадження	25,4	1,0
сіножаті і пасовища	242,4	9,9
Ліси і інші лісовкриті площі	189,0	7,7
з них, вкриті лісовою рослинністю	166,8	6,8
Забудовані землі	89,5	3,6
Відкриті заболочені землі	10,6	0,4





1	2	3
Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі, зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)	13,3	0,5
Інші землі	47,2	1,9
усього земель (суша)	2382	96,9
Території, що покриті поверхневими водами	76,8	3,1

**Стан ґрунтів:** у структурі сільськогосподарських угідь рілля становить 1764,5 тис.га (71,8%), багаторічні насадження – 25,4 тис.га (1%), пасовища та сіножаті – 242,4 тис.га (9,9%).

**Охорона земель:** для реалізації завдань з охорони земель необхідне відновлення державної програми раціонального використання і охорони ґрунтів та надання їй статусу національної.

Рішенням Координаційної ради з питань боротьби з деградацією земель та опустелюванням, створеної згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 18 січня 2017 року № 20, зокрема стосовно схвалення представлених НААН добровільних національних завдань щодо досягнення нейтрального рівня деградації земель (далі - НРДЗ) за напрямом "Підтримання вмісту органічної речовини (гумусу) у ґрунтах" (до 2020 року передбачалося досягнення стабільного рівня органічного вуглецю (гумусу) у ґрунтах сільськогосподарських угідь не нижче за базову лінію станом на 2010 рік (3,14 % в середньому по Україні, у т.ч. у розрізі зон: Полісся - 2,24 %; Лісостеп - 3,19 %; Степ - 3,4 %), а до 2030 року – планується збільшення не менше ніж на 0,1 %), а також допоміжних заходів щодо досягнення НРДЗ за напрямками "Відновлення зрошення і поліпшення еколого-меліоративного стану зрошуваних земель" та "Відновлення та стале використання торфовищ".

## 2.7. Мінерально-сировинні ресурси

Кіровоградська область належить до одного з найбільш насичених мінеральними ресурсами регіонів України.

На території області налічується більше 390 родовищ корисних копалин, з яких: 315 родовищ - враховані державним балансом України; 65 родовищ - розробляються.

Мінерально-сировинна база області на 15,5% складається з паливно-енергетичних корисних копалин, на 58,2% - із сировини для виробництва будівельних матеріалів, 26,3% загальних запасів надр складають руди чорних, кольорових та рідкісних металів, а також запаси прісних і мінеральних вод.

Область посідає провідне місце та займає монопольне становище в Україні за запасами урану (83% від загальних запасів в Україні) і 100% за його видобутком. Розвідано різною мірою (детально або попередньо) 16 родовищ.

Станом на 01 січня 2021 року Державною службою геології та надр України видано 68 спеціальних дозволів на користування надрами на території Кіровоградської області, у тому числі 5 – на геологічне вивчення та 63 – на розробку родовищ корисних копалин.



У 2020 році Державною службою геології та надр України 1 суб'єкту підприємницької діяльності видано спеціальний дозвіл на користування надрами родовища Ганівське (Ганнівська територіальна громада, Новоукраїнський район) видобування глини, суглинків, піску, (ПП "Промдеталь" (адреса: Дніпропетровська обл. м. Кривий Ріг, вул. Кобилянського).

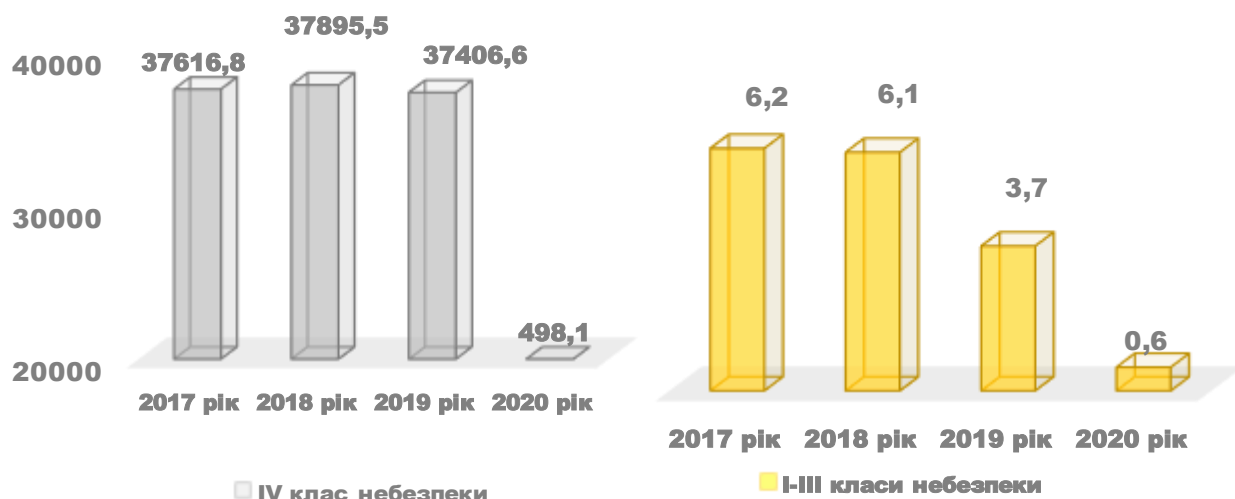
**Геологічний контроль:** протягом 2020 року Державною службою геології та надр України на території Кіровоградської області проведено 14 перевірок діяльності надрокористувачів, у тому числі 5 планових перевірок та 9 позапланових перевірок.

### 2.8. Утворення та накопичення відходів

У 2020 році обсяг утворених відходів склав 498,7 тис. т відходів, що на 98,7 % менше порівняно з 2019 роком (за 2019 рік - 37,4 млн т відходів).

Переважну їх частину становили відходи IV класу небезпеки (498,1 тис.т, або 99,9%) та 0,6 тис.т (0,1%) – відходи I-III класів небезпеки, проте, саме вони створюють ризики для здоров'я людей і навколишнього середовища. У 2020 році порівняно з 2019 роком зменшились обсяги утворених відходів I-III класів небезпеки (на 3,1 тис. т, або на 98,7%), IV класу небезпеки (на 36,9 млн т, або на 83,8%). У загальній кількості відходів, що утворилися у 2020 році, найбільшу питому вагу складають тверді побутові відходи.

Основна кількість накопичених відходів IV класу небезпеки припадає на звалища твердих побутових відходів у м. Кропивницький ТОВ "Екостайл", Благовіщенське міське підприємство "Комунальник", КП "Знам'янський комбінат комунальних послуг", м. Новоукраїнка, КП "Долинське міське комунальне господарство" при Долинській міській раді.



Діаграма 3 Динаміка утворення відходів I-IV класів небезпеки, тис.т



Таблиця 12

**Окремі показники  
щодо обсягу відходів, накопичених протягом експлуатації, у спеціально  
відведених місцях чи об'єктах за класами небезпеки та утворення  
побутових та подібних відходів**

№ з/п	Показник	Роки:			
		2017	2018	2019	2020
1	2	3	4	5	6
<b>Динаміка обсягу відходів, накопичених протягом експлуатації, у спеціально відведених місцях чи об'єктах за класами небезпеки у 2020 році</b>					
1.	Загальний обсяг відходів, накопичених протягом експлуатації, у спеціально відведених місцях чи об'єктах, тис.т, у тому числі:	408398,8	516621,9	546028,5	4651,3
	відходи I-III класів небезпеки, тис.т	14,1	14,1	14,2	7,3
	відходи IV класу небезпеки, тис.т	408384,7	516607,8	546014,3	4644,0
<b>Динаміка утворення побутових та подібних відходів</b>					
2.	Утворення відходів у розрахунку на 1 км <sup>2</sup> , т/км <sup>2</sup>	x	8,2	7,1	6,8
3.	Утворення відходів у розрахунку на 1 особу, кг/особу	x	211,0	185,7	178,1

У 2020 році утилізовано 78,5 тис.т, або 15,7 % від загальної кількості утворених відходів (у 2019 році – 4,5%) та 179,2 тис. т видалено у спеціально відведені місця чи об'єкти.

Таблиця 12

**Динаміка показників  
поводження з відходами I – IV класів небезпеки, тис.т**

№ з/п	Показники	Роки:			
		2017	2018	2019	2020
1	2	3	4	5	6
1	Утворено	37623,3	37902,0	37410,3	498,6
2	Спалено	28,1	26,5	60,3	52,9
3	у т.ч. з метою отримання енергії	26,7	25,2	59,3	52,4
4	Використано (утилізовано)	1471,4	1854,8	1696,4	78,5
5	Направлено в сховища організованого складування (поховання)	35842,6	35743,6	35329,0	179,2

Продовжено роботу щодо інвентаризації місць видалення відходів (MBV), їх паспортизації та, у разі необхідності, ліквідації.

Згідно із актом інвентаризації на території області виявлено 402 MBV. Паспортизовано 306 MBV.

Питома вага паспортизованих сміттєзвалищ становить 76,1% від виявлених. Паспортизовано 100% сміттєзвалищ у містах Кропивницький, Знам'янка, Олександрія, Світловодськ, у 2 районах: Голованівський, Новоукраїнський.



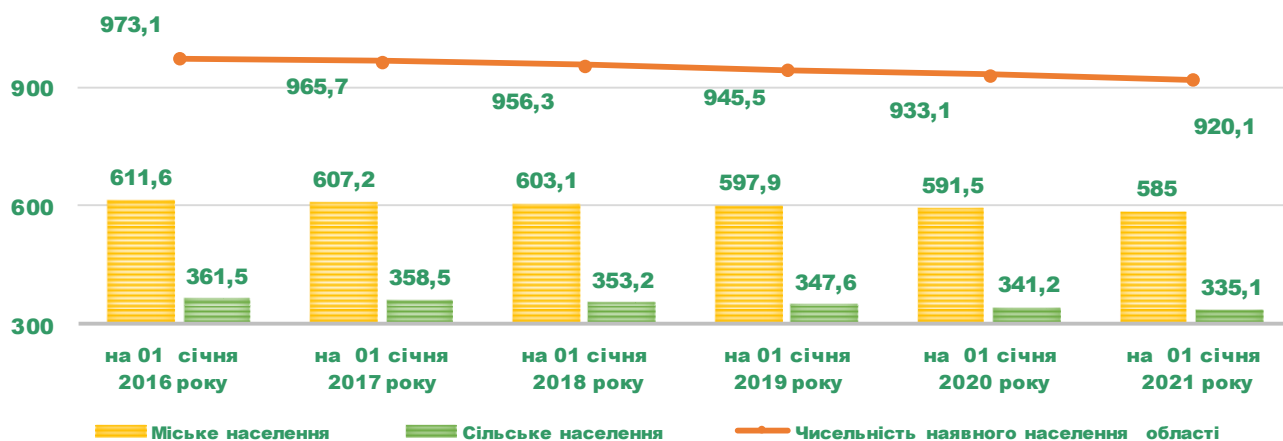
На інших територіях ця робота ще триває.

Облдержадміністрація забезпечує своєчасне реагування на електронні звернення громадян стосовно виявлення місць видалення відходів, які отримані за допомогою електронного сервісу "Інтерактивна мапа сміттєзвалищ" (<https://ecomapa.gov.ua/>).

На підставі укладеної угоди між Міністерством екології та природних ресурсів України та ТОВ "С.І. Груп Консорт ЛТД" від 31 травня 2012 року № 14/7 усі наявні на території області непридатні та заборонені до використання пестициди і агрохімікати протягом 2012 року були вивезені за межі області з метою їх знешкодження. Роботи виконані за рахунок Державного фонду охорони навколишнього природного середовища.

## 2.9. Населення

Кіровоградська область є однією з найменш населених областей України. Щільність населення є дуже низькою (38,5 осіб на км<sup>2</sup>).



Діаграма 4 Чисельність наявного населення області (за оцінкою) станом на 01 січня 2016–2021 років

Чисельність наявного населення області, за оцінкою на 01 січня 2021 року становила 920,1 тис. осіб, з них міське – 63,6% (585 тис. осіб), сільське – 36,4% (335 тис. осіб) (2,2% від загальної чисельності населення України).

На 01 січня 2021 року чисельність населення області зменшилася на 13 тис. осіб, або на 1,4% - через природне (на 10,6 тис. осіб) та міграційне скорочення (на 2,4 тис. осіб).

Загальний коефіцієнт скорочення чисельності населення на 1000 осіб наявного населення є від'ємним і склав – -14 проміле (у 2019 році – -13,2 проміле, у 2018 році – -11,3 проміле, у 2017 році – -9,9 проміле, у 2016 році – -7,6 проміле);

Середня очікувана тривалість життя при народженні склала 70,11 роки (у 2019 році – 71,22 років, у 2018 році – 70,83 років, у 2017 році – 70,5 років, у 2016 році – 70,3 років);

На середню очікувану тривалість життя при народженні впливає вікова структура населення області. Збільшується кількість населення старшого віку, а





молодшого – зменшується. Так, станом на 01 січня 2021 року у віковій структурі чисельності постійного населення області, питома вага осіб у віці 0–15 років становила 15,8% (у 2019 році – 16%), у віці 16–59 років – 58,7% (у 2019 році – 59%), у віці 60 років і старше – 25,4% (у 2019 році – 25%).

Природний рух населення характеризувався суттєвим перевищенням числа померлих над живонародженими (у 2020 році -16,6 тис. осіб померлих проти 6 тис. осіб живонароджених). Так, в області за останні роки зменшується рівень народжуваності, що простежується як в абсолютних, так і у відносних показниках (у 2020 році чисельність новонароджених була на 4,8% нижчою ніж у 2019 році і становила 6 тис.дітей).

Водночас збільшується питома вага дітей, народжених жінками середньої і старшої репродуктивних груп, що свідчить про "старіння материнства". Якщо у 2015 році показник середнього віку матері при народженні дитини становив 26,3 років, у 2019 році – 27 років, то у 2020 році – 27,2 років та збільшився на 0,9 років.

Загальне демографічне навантаження у розрахунку на 1000 осіб у віці 16–59 років становило 703 особи та зросло на 7 осіб (станом на 01 січня 2020 рік – 696 осіб).

Молодь як соціально-демографічна група (вік 15–34 роки) станом на 01 січня 2021 року складала майже чверть 23,7% від загальної чисельності усього населення області і має тенденцію до зменшення: станом на 01 січня 2020 року- 23,8%, на 01 січня 2019 року – 24,9%, на 01 січня 2012 року – у 26,9%.

Станом на 01 січня 2021 року абсолютна чисельність молоді в області становила 217,1 тис. осіб. Станом на 01 січня 2021 року кількість молоді зменшилась на 7,6 тис. осіб порівняно з початком 2019 року (224,7 тис.осіб) та на 54,6 тис. осіб порівняно з початком 2012 року (271,7 тис. осіб).

Переважна більшість молоді (62%) зосереджена в містах. Це пов'язано з процесом урбанізації, який торкнувся усіх груп населення, а найбільше молоді.

Найбільш чисельною, порівняно з іншими віковими групами, є старша вікова група молоді віком 30-34 роки (74,1 тис.осіб). Групи підлітків (вік 14-19 років – 49,8 тис.осіб) та молодшої групи молоді (вік 20-24 років – 43,5 тис.осіб) є малочисельними оскільки її представники були народжені у період нижчої народжуваності в області.

Аналіз молодіжної вікової групи за ознакою статі демонструє певну гендерну диспропорцію між чоловіками та жінками в різних вікових групах. Так, молодих чоловіків віком від 14 до 34 років більше ніж жінок: (52,1% та 47,9% відповідно). Перевага чоловічої статі зумовлена природним приростом при народженні але зазнає суттєвого скорочення зі зростанням віку чоловіків через їх надсмертність.

Природний приріст населення з 1990 року залишається від'ємним, різниця по абсолютній величині між показником народжуваності і смертності залишається значною. Показник природного приросту у 1991 році становив по області – - 2,8, у 1992 році – -3,8, у 2010 році – -7,0, у 2012 році – -5,5, у



2014 році – -6,3, у 2015 році – -6,9, у 2016 році – - 7,7, у 2017 році – -8,1, у 2018 році – -8,9, у 2019 році – -9,6 у 2020 році – -11,4 на 1000 осіб наявного населення.

Проблемою області є передчасна смертність населення. Рівень смертності в області є високим, зокрема протягом 2020 році в області:

за віком та статтю: від 15 до 34 років померло 361 особа віком, серед них – 97 жінок (у 2019 році – 106 жінок) та – 264 чоловіків (у 2019 році - 246 чоловіків);

за зовнішніми причинами смерті – 946 осіб (у 2019 році – 850 осіб) (транспортних нещасних випадків, випадкових утоплень та занурень у воду, отруєнь та дії алкоголю, отруєнь, спричинених іншими отруйними речовинами, навмисного самоушкодження намі, наслідків нападу з метою убивства чи нанесення ушкодження).

Коефіцієнт смертності від навмисного самоушкодження на 100 тис. осіб наявного населення склав 24,9 просантиміле, але є вищим, ніж в Україні (15,8 просантиміле) (у 2019 році – 22,9 просантиміле, у 2018 році – 22,8 просантиміле, у 2017 році – 28,3 просантиміле, у 2016 році – 27 просантиміле). Основним фактором, що впливає на показник, є соціальна нестабільність та напруженість у суспільстві, що зумовлює обмеження можливостей значних верств населення у задоволенні їх потреб на охорону здоров'я, освіту, культуру, інші соціальні блага.

Загальний рівень смертності складав 17,9 осіб на 1000 наявного населення (за 2019 рік – 16,4 осіб).

Область входить до групи регіонів із найвищими темпами старіння населення. А це впливає на загальні повікові показники смертності населення, на що, певною мірою, має вплив (в межах 8-10%) розвиток системи охорони здоров'я і медицини, розширення можливостей лабораторних, інструментальних та інших видів обстеження.

Непрямий вплив на показник чинить також спадковість (на 18-22%), стан довкілля (на 17-20%), якість та доступність медичної допомоги (на 8-10%), соціально-економічні фактори способу та стилю життя населення (побуту, умов праці, харчування, відпочинку, способу життя, наявності шкідливих звичок) (на 49-53%).

Одним із важливих факторів зміни чисельності населення є міграція. Кожна її хвиля забирає певну частину молодого, талановитого та перспективного населення країни. Проблеми працевлаштування, безробіття, низького рівня життя – усе це є безпосереднім каталізатором збільшення відтоку населення з країни, як трудових мігрантів, так і студентської молоді – наймобільнішої категорії населення.

Відчутно впливає на формування і зміну структури населення і внутрішньодержавна міжрегіональна міграція. Найвища інтенсивність постійної міграції припадає на великі міста та високоіндустріальні області.

Міграційні процеси, що активно посилюються серед молоді, негативно впливають на демографічну та економічну ситуацію в області. Частка осіб серед



населення у віці 15-19 років зменшується, більш ніж в інших вікових групах. Найбільше негативне міграційне сальдо серед жінок.

Аналіз обсягів міждержавної міграції демонструє, що у 2020 році серед прибулих в область віком 15–34 років переважали чоловіки. Область у 2020 році має позитивне сальдо міждержавної міграції за рахунок, зокрема прибуття на навчання іноземних студентів.

Загальне (від'ємне) сальдо міграції усіх вікових груп молоді у 2020 році (- 853 осіб) зменшено порівняно з 2019 роком (-1456 осіб) на 41,4%. та збільшено порівняно з 2018 роком (-816 осіб) на 4,3%.

### 3. Охорона здоров'я

В області продовжується робота щодо реформування галузі охорони здоров'я в умовах запровадженого карантину, встановленого з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19.

Забезпечено функціонування 28 центрів первинної медико-санітарної допомоги (далі – ЦПМСД), у складі яких на правах структурних підрозділів функціонує: 168 лікарських амбулаторій, 328 ФАПів, крім того 1 самостійна амбулаторія загальної практики-сімейної медицини (далі – АЗПСМ) у селищі Гірниче м.Кропивницький.

Таблиця 13

#### Мережа закладів охорони здоров'я в області

Показники	Роки:					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1	2	3	4	5	6	7
Кількість лікарняних закладів, одиниць	48	47	47	44	44	41
Кількість лікарських амбулаторно-поліклінічних закладів, одиниць	88	87	87	82	82	78
Кількість лікарняних ліжок – всього, одиниць	8547	8007	7942	7885	7838	6999
Кількість лікарняних ліжок - на 10 000 населення, одиниць	88,4	83,5	83,6	84,0	84,6	76,6

Станом на 01 жовтня 2021 року статус комунального некомерційного підприємства мають 92 заклади охорони здоров'я області, залишилися комунальними закладами – 3 (3,15%). Під час процедури автономізації центрів первинної медико-санітарної допомоги та обласних закладів охорони здоров'я продовжено дії трудових договорів із працівниками зазначених закладів.

У 2020 році завершено процес автономізації закладів, які надають спеціалізовану медичну допомогу. Дані заклади 100% забезпечені відповідним комп'ютерним обладнанням, зареєстровані в електронній системі охорони здоров'я (ЕСОЗ) та підключені до медичної інформаційної системи (МІС). Також завершена реєстрація лікарів в електронній системі охорони здоров'я.

З метою впровадження, у рамках реформування медичної галузі, сучасних технологій всі 28 ЦПМСД та 1 самостійна АЗПСМ (селище Гірниче):





забезпечені доступом до мережі Інтернет та підключені до електронної системи охорони здоров'я eHealth;

закупили та встановили медичні інформаційні системи, які передбачають запис до лікаря за допомогою медичного додатка Medcard24.

Впродовж останніх трьох років ЦПМСД та їх структурні підрозділи забезпечено 468 комп'ютерами, 388 принтерами. Також створено інформаційні мережі – на це витрачено 7,9 млн гривень.

За оперативними даними станом на 01 жовтня 2021 року, закупівля медичного, технологічного обладнання, оргтехніки та санітарного автотранспорту в закладах системи охорони здоров'я обласного підпорядкування здійснювалась за рахунок коштів державного бюджету, обласного бюджету, власних надходжень та Національної служби здоров'я України в тому числі:

обласний бюджет - 8 408,2 тис. гривень;

із них: придбано 2 автомобіля на загальну суму 810 тис. гривень комунальним некомерційним підприємством "Кіровоградське обласне бюро медико-соціальної експертизи Кіровоградської обласної ради";

субвенція з державного бюджету (для здійснення заходів соціально-економічного розвитку) - 3 989,1 тис. гривень;

спеціальний фонд (власні надходження) - 7 586,6 тис. гривень;

Національної служби здоров'я України - 8 062,7 тис. гривень;

із них: придбано 1 автомобіль на загальну суму 389,9 тис. гривень комунальним некомерційним підприємством "Кіровоградський обласний наркологічний диспансер Кіровоградської обласної ради";

субвенція з державного бюджету на здійснення підтримки окремих закладів та заходів у системі охорони здоров'я (відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 31 березня 2021 року №333 "Питання фінансування у 2021 році закупівлі кисневих концентраторів") - 16 531,2 тис. гривень;

державний бюджет (розвиток системи екстреної медичної допомоги за кошти державного бюджету 2020 року. Централізовані поставки згідно з наказом МОЗ України від 17 березня 2021 року №504 на поставку 43 автомобіля на загальну суму 70 490 тис. гривень). Станом на 01 вересня 2021 року поставлено територіальному медичному об'єднанню "Центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф у Кіровоградській області" 43 автомобіля на загальну суму - 70 375,8 тис. гривень;

передача комп'ютерної техніки комунальному некомерційному підприємству "Кіровоградська обласна лікарня Кіровоградської обласної ради" від департаменту капітального будівництва та інвестиційної діяльності (кошти обласного бюджету) в кількості 160 шт. на загальну суму - 2 371,5 тис. гривень. Комунальне некомерційне підприємство "Кіровоградська обласна лікарня Кіровоградської обласної ради" комп'ютерну техніку передало закладам системи охорони здоров'я обласного підпорядкування відповідно до розпорядження голови Кіровоградської обласної ради від 10 червня 2021 року





№181-гр "Про безоплатну передачу майна" в кількості 107 шт. на загальну суму - 1 585,9 тис. гривень

З метою ранньої діагностики гострого коронарного синдрому в Кіровоградській області працює система транселефонної передачі ЕКГ "Тредекс". Система включає 12 центральних станцій (КНП "Обласний клінічний кардіологічний центр Кіровоградської обласної ради" - 2 центральних приймача, міська лікарня №1 м.Олександрії – 1 приймач та 11 приймачів на базах ЦРЛ районів), а також 103 периферійних пристроїв, більшість яких було передано на баланс КНП "Центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф у Кіровоградській області Кіровоградської обласної ради".

В КНП "Обласний клінічний кардіологічний центр Кіровоградської обласної ради" система "Тредекс" з січня 2016 року працює в цілодобовому режимі, де проводяться консультації лікарями-кардіологами. Транселефонна система передачі ЕКГ "Тредекс" використовується майже всіма закладами області.

Станом на 01 жовтня 2021 року лікарями кардіологічного центру прийнято і проконсультовано 349 електрокардіограм, у тому числі з 15 районів області – 205 ЕКГ, з КНП "Центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф у Кіровоградській області Кіровоградської обласної ради" - прийнято 144 ЕКГ. У межах районів при наявності центрального приймача системи "Тредекс" на базах ЦРЛ прийнято та проконсультовано 1474 ЕКГ. Таким чином, загальна кількість переданих ЕКГ по області становить – 1823.

По системі "Тредекс" при наданні швидкої медичної допомоги проконсультовано 265 ЕКГ і виявлено 154 випадки ГКС і 106 випадків інфаркту міокарда.

З лютого 2019 року на території Кіровоградської області стартував пілотний проект по впровадженню телемедицини в Україні на єдиній національній телемедичній платформі з метою проведення телемедичних сеансів та телеконсультацій лікарів первинної ланки сільської медицини лікарями-консультантами II та III рівнів.

Станом на 01 жовтня 2021 року було надано 15 телемедичних консультацій лікарям РЦПМСД.

З метою поліпшення матеріально-технічної бази лікувальних закладів області: придбано медичне, технологічне обладнання та автотранспорт за рахунок коштів з різних бюджетів фінансування на загальну суму понад 117,3 млн гривень.

Для гарантованого забезпечення надання вторинної (спеціалізованої) та госпітального етапу екстреної медичної допомоги відповідно до потреб населення госпітального округу та суміжних госпітальних округів, поступового формування спроможної мережі надавачів медичних послуг визначені 7 опорних закладів охорони здоров'я області, які відповідають вимогам.

У рамках програми Президента України "Велике будівництво" у 2020-2021 роках проведено реконструкцію 6 приймальних відділень в



опорних закладах охорони здоров'я: КНП "Добровеличківська центральна районна лікарня"; КНП "Міська лікарня швидкої медичної допомоги" (м.Кропивницький); КНП "Центральна районна лікарня" Гайворонської районної ради; КНП "Світловодська центральна районна лікарня"; КНП "Кіровоградська обласна лікарня"; КНП "Центральна міська лікарня м.Олександрії". Для реконструкції приймального відділення КНП "Знам'янська міська лікарня імені А.В.Лисенка" Знам'янської міської ради передбачено кошти у сумі 8600 тис. гривень, у тому числі 4350 тис. гривень з обласного бюджету та 4250 тис. гривень з міського бюджету м.Знам'янка.

З 01 квітня 2016 року ветеранам війни та учасникам АТО надається медична допомога в межах існуючого фінансування. Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 27 січня 2016 року № 34 "Про збільшення норм грошових витрат на харчування та медикаменти в закладах охорони здоров'я для ветеранів війни» витрати на харчування повинні складати 55 гривень на одного хворого в день, на придбання медикаментів і перев'язувальних засобів – 65 гривень на одного хворого в день, у середньому по області на харчування виділяється 62,54 гривень в день, на медикаменти – 107,3 гривень. На сьогодні в лікувально-профілактичних закладах області є наявний запас лікарських засобів та виробів медичного призначення для надання медичної допомоги.

Крім того, активно проводиться робота щодо залучення позабюджетних коштів так, протягом звітнього періоду 2021 року КНП "Обласний клінічний госпіталь ветеранів війни Кіровоградської обласної ради" отримано позабюджетних надходжень на загальну суму 464,6 тис. гривень, у тому числі на медикаменти – 34,7 тис. гривень.

Щорічно в закладі лікується близько 4-х тисяч пацієнтів, у поточному році проліковано 1870 ветеранів війни.

З метою поліпшення медико-соціального обслуговування інвалідів, ветеранів війни, людей похилого віку, забезпечення їх лікарськими засобами на території області проводиться у аптечних закладах, які здійснюють відпуск лікарських засобів по безкоштовних рецептах у межах бюджетного фінансування. За звітний період 2021 року хворі отримали медикаменти за пільговими рецептами лікарів на загальну суму 28,2 тис. гривень.

Значна увага приділяється медичній реабілітації ветеранів війни. В поточному році проведено зубопротезування 55 ветеранам війни на суму 126 тис. гривень.

Стан організації надання медичної допомоги ветеранам війни, учасникам антитерористичної операції на Сході України, дітям війни-інвалідам, ветеранам праці, пенсіонерам, громадянам похилого віку знаходиться під постійною увагою з боку обласної державної адміністрації, обласної ради та департаменту охорони здоров'я обласної державної адміністрації.

З 01 жовтня 2021 року програма забезпечення інсулінами перейшла до адміністрування Національної служби здоров'я України та увійшла до переліку "Доступних ліків". Пацієнти з діабетом зможуть отримати інсуліни безоплатно або з доплатою в будь-якій аптеці, яка працює за договором з Національною



службою здоров'я України. У Кіровоградській області на диспансерному обліку перебуває 6307 пацієнтів з діагнозом діабет. На даний час жителі області консультуються лікарями, складаються індивідуальні плани лікування та виписуються електронні рецепти.

Між департаментом охорони здоров'я облдержадміністрації та неприбутковою організацією "РАТН" укладено меморандум від 21 квітня 2020 року щодо впровадження проєкту "Підтримка зусиль у протидії туберкульозу в Україні", в рамках реалізації проєкту "Support TB Control Efforts in Ukraine", який фінансується Агенством США з міжнародного розвитку (USAID).

В КНП "Центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф у Кіровоградській області Кіровоградської обласної ради" створена центральна оперативна диспетчерська, до якої під'єднанні всі бригади Е(Ш)МД м.Кропивницький; м.Олександрія, м.Знам'янка, м.Світловодськ та всі бригади Е(Ш)МД на пунктах постійного базування, що забезпечує оперативне надання екстреної медичної допомоги населенню у разі загрози виникнення надзвичайної події або ситуації.

В КНП "Центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф у Кіровоградській області Кіровоградської обласної ради" придбано сервер для проведення телемедичних консультацій на загальну суму 351,9 тис. гривень.

В області визначено 5 закладів, які надають стаціонарну медичну допомогу пацієнтам з гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2. Відповідно до укладених договорів в область поставлено 744 кисневих концентратори. Станом на 01 жовтня 2021 року у лікувальних закладах області розгорнуто 800 ліжок для надання медичної допомоги пацієнтам з гострою респіраторною хворобою COVID-19, з яких 572 ліжка (71,5%) забезпечені централізованою подачею кисню та 228 ліжок (28,5%) кисневими концентраторами.

Медичні заклади області забезпечено тестами на COVID-19, засобами індивідуального захисту, лікарськими та дезінфекційними засобами тощо.

У рамках програми "Сільська медицина" у 2018-2020 роках здійснено заходи щодо розбудови мережі сучасних лікарських амбулаторій у сільській місцевості, забезпечення їх належного оснащення:

- введено в дію 22 амбулаторії загальної практики сімейної медицини;
- придбано 48 нових спеціалізованих автомобілів для сільських лікарів.

Всі амбулаторії обладнані сучасною технікою та комплектами телемедичної апаратури для проведення дистанційного телемедичного консультування пацієнтів лікарями обласних закладів.

Продовжувалася робота щодо комплектування лікарськими кадрами та молодими спеціалістами з медичною освітою закладів охорони здоров'я сільської мережі. З метою закріплення молодих спеціалістів у сільській місцевості та створення належних умов для їх проживання з початку 2021 року забезпечено житлом 15 лікарів (9 молодих спеціалістів). В області здійснюється







робота щодо підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників системи екстреної медичної допомоги.

Зокрема, двічі на рік на базі Кіровоградського медичного фахового коледжу ім. Є.Й.Мухіна проводяться курси спеціалізації та підвищення кваліфікації для працівників системи екстреної медичної допомоги. Також працівники приймають участь у вебінарах, тренінгах тощо;

В області проводиться робота щодо збільшення активного періоду життя громадян та створення умов для повноцінного фізичного розвитку, популяризації фізичної культури та спорту і здорового способу життя. Так, у 2020 році забезпечено функціонування:

34 дитячо-юнацьких спортивних шкіл (у тому числі, 2 спеціалізовані дитячо-юнацькі школи олімпійського резерву та обласна школа вищої спортивної майстерності), де фізичною культурою і спортом займаються 12,3 тис. вихованців;

4 центрів фізичного здоров'я населення "Спорт для всіх", якими протягом 2020 року проведено 164 фізкультурно-оздоровчих заходів за участю 11,3 тис. осіб.

З метою оновлення матеріально-технічної бази закладів фізичної культури і спорту, зокрема дитячо-юнацьких спортивних шкіл у 2020 році:

з обласного бюджету виділені кошти у сумі 443 тис. гривень на придбання спортивного обладнання та інвентарю.

з місцевих бюджетів було виділено близько 20 млн гривень на утримання дитячо-юнацьких спортивних шкіл, підготовку і проведення фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходів, участь спортсменів у всеукраїнських змаганнях, громадських організацій за напрямком фізкультурно-спортивного спрямування, відзначення та заохочення спортсменів та їх тренерів, діячів фізичної культури та спорту.

З метою забезпечення надання комплексної (психологічної, соціальної, медичної, правової) допомоги різним категоріям громадян:

1) в області проводиться інформаційно-роз'яснювальна робота з різними верствами населення, у тому числі в освітніх закладах, як в індивідуальній, так і в груповій формах, щодо пропагування цінності людського життя;

2) у комунальному закладі "Центр соціально-психологічної реабілітації дітей" Кіровоградської обласної ради" пройшли курс психологічної реабілітації 117 дітей та 59 дорослих осіб отримали послуги різного соціального спрямування;

3) у комунальному закладі "Кіровоградський обласний соціальний центр матері та дитини" Кіровоградської обласної ради" отримали допомогу 21 жінка з 21 дитиною віком від народження до 18 місяців;

4) у Кіровоградському обласному центрі соціально-психологічної допомоги отримали допомогу 286 осіб, з яких у цілодобовому стаціонарі – 65 осіб;

5) на базі КНП "Обласна клінічна психіатрична лікарня Кіровоградської обласної ради" проводиться цілодобове надання психологічної допомоги





населенню шляхом "телефону довіри". Для надання спеціалізованої медичної допомоги пацієнтам з психічними та поведінковими розладами у разі скоєння суїциду на базі цієї установи створене та функціонує психоневрологічне диспансерне відділення;

6) здійснюється раннє виявлення та лікування психічних розладів у дітей та підлітків шляхом тісної співпраці з лікарями первинної ланки, лікарями-педіатрами, педагогами та психологами;

7) на території міста Кропивницького відкритий "Дім милосердя", головною функцією якого є допомога людям, які опинились у складних життєвих обставинах та яким потрібне тимчасове житло.

Незважаючи на весь комплекс вжитих заходів у сфері охорони здоров'я області, значним залишається рівень захворюваності і смертності населення, у першу чергу на серцевосудинні захворювання, злоякісні новоутворення та зовнішні причини смерті. Показник загальної смертності залишається високим, що значною мірою зумовлено старінням населення. За 1991 рік загальний показник смертності становив 15,2‰, за 2017 рік та за 2018 рік – 16,3‰, за 2019 рік – 16,4‰ за 2020 рік – 17,9 ‰ на 1000 жителів (Україна – 14,7‰).

Аналіз структури смертності за причинами смерті свідчить, що перше місце посідали хвороби системи кровообігу, друге – новоутворення, третє – зовнішні причини смерті, а саме:

62,5% від усіх смертей складають смерті від хвороб системи кровообігу (у 2019 році – 64%);

11,7% - смерті від злоякісних новоутворень (у 2019 році – 12,8%);

5,6% - смерть від нещасних випадків, отруєнь і травм (у 2019 році – 5,5%);

3,6% - від хвороб органів травлення (у 2019 році – 3,2%);

3,3 % - від хвороб органів дихання (у 2019 році – 3,2%);

Наявна мережа закладів з надання медичної допомоги населенню, їх оснащеність медичним обладнанням і технікою створюють потенційні умови для поліпшення якості надання медичних послуг, збереження стану здоров'я населення, призупинення негативних тенденцій у демографічній ситуації в області.

Наявна мережа закладів з надання медичної допомоги населенню, їх оснащеність медичним обладнанням і технікою створюють потенційні умови для поліпшення якості надання медичних послуг, збереження стану здоров'я населення, призупинення негативних тенденцій у демографічній ситуації в області.

## **4. Результати досліджень проведених під час розробки Програми.**

### **Прогноз екологічної ситуації**

#### **4.1. Кліматичний прогноз**

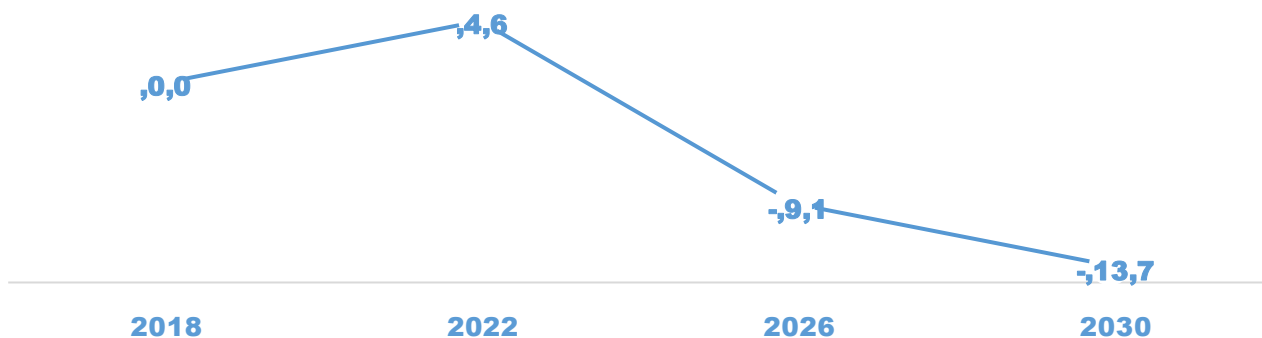
Кліматичний прогноз ООН для територій Центральної України невтішний: до 2030 року середньорічна температура може зрости більше ніж на 0,5 °С, а кількість опадів – зменшитись на 14 мм/рік. Це може призвести до зміни



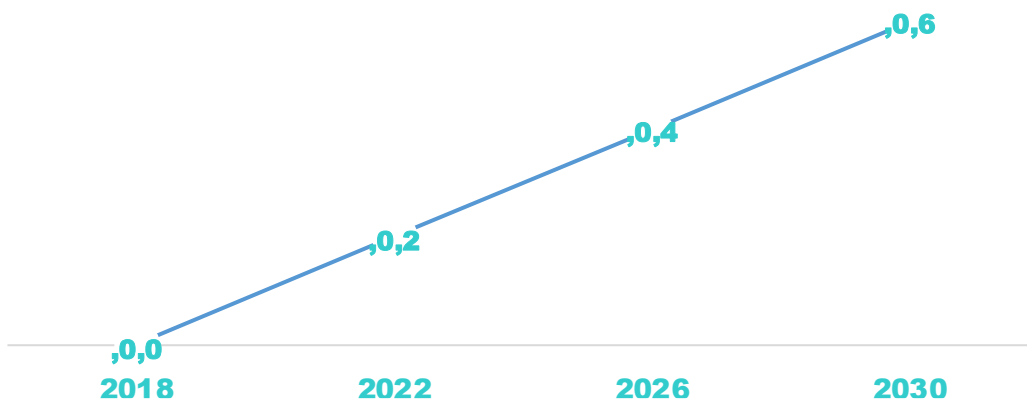


господарського напрямлення регіону, суттєвої зміни промислового та демографічного профілю.

Кліматичний прогноз Центральної України до 2030 року (діаграми 5 та 6):



Діаграма 5 Прогноз росту середньорічної температури, відносно 2018 року, °C



Діаграма 6 Прогноз щодо зменшення річних опадів, відносно 2018 року, мм

Центральноукраїнським національним технічним університетом проведені дослідження демографічної та екологічної ситуації у питанні водних ресурсів та покращення ситуації з управління твердими побутовими відходами у Кіровоградській області.

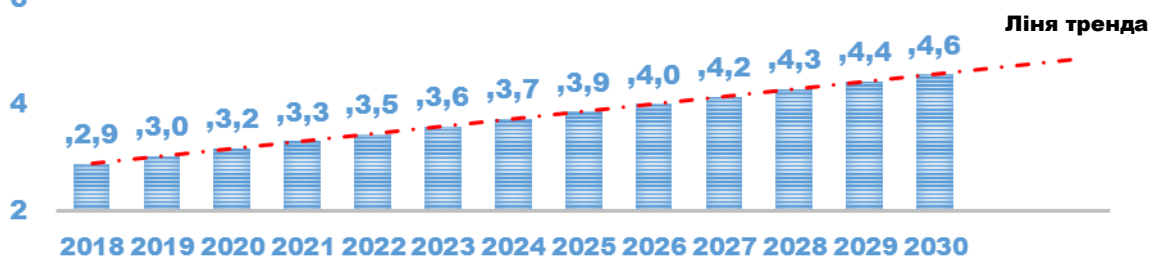
#### 4.2. Водні ресурси області. Прогноз потреб у зрошенні:

Збільшення температури повітря та зменшення обсягу опадів однозначно призведе до збільшення потреби сільського господарства у зрошенні для утримання урожайності. Для такого показника, як використання води на потреби зрошення, важко спрогнозувати чіткі обсяги через велику кількість факторів, які не піддаються точному підрахунку, наприклад, обсяги інвестицій у відновлення систем зрошення будуть залежати від економічної державної політики, міжнародної підтримки, рішення щодо ринку землі і т.д. Але тенденцію можливо орієнтовно спрогнозувати, використавши наявні стратегії Мінагрополітики щодо збільшення обсягів виробництва експортної валової сільськогосподарської продукції в середньому на 20% до 2030 року.

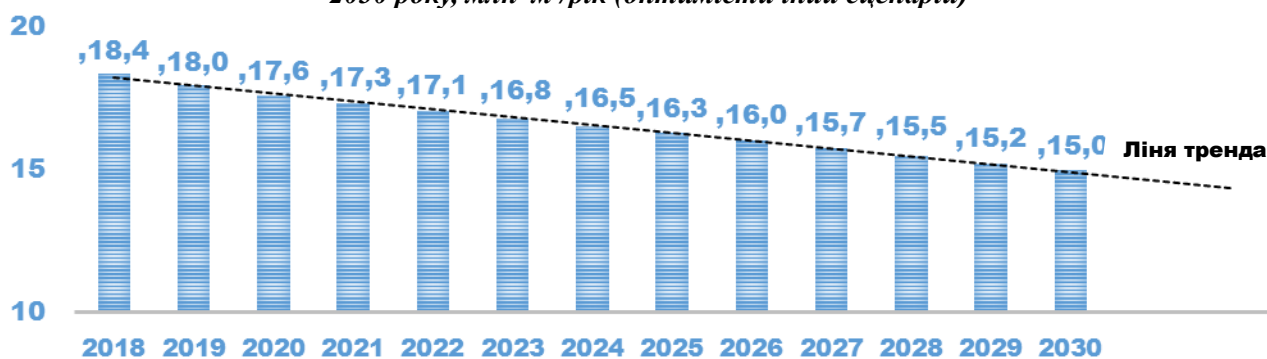


При найбільш оптимістичному сценарії розвитку сільського господарства, буде відбуватись найбільш песимістичний сценарій використання води на зрошення, тому що це може значно збільшити навантаження на водні екосистеми, з яких відбувається забір води та значно зросте вимивання біогенних речовин із пахотних земель. Таким чином, за оптимістичний приймемо сценарій, при якому відбудеться збільшення земель, що зрошуються, на 50%; середній (базовий) – на 100%; песимістичний – на 150% із пропорційним збільшенням витрат свіжої води на зрошення.

6



Діаграма 7 Прогноз використання свіжої води на потреби зрошення у Кіровоградській обл. до 2030 року, млн м³/рік (оптимістичний сценарій)

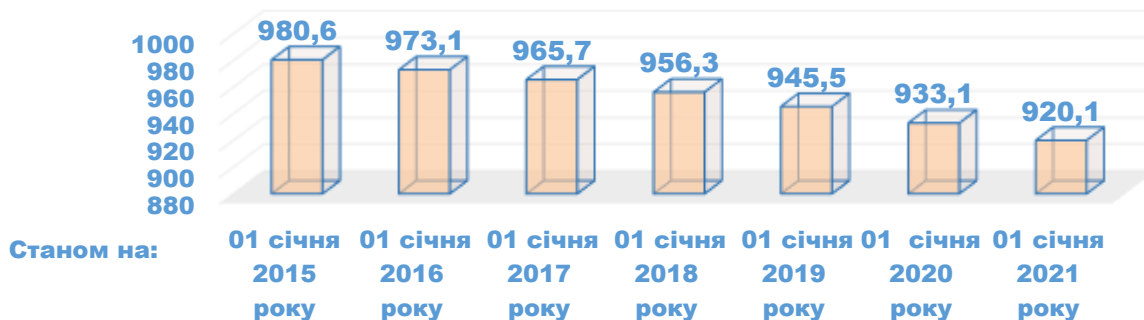


Діаграма 8 Прогноз використання свіжої води на потреби зрошення у Кіровоградській області до 2030 року, млн м³/рік середній (базовий)

#### 4.3 Прогноз використання води на господарсько-питні потреби

Зміна клімату також може вплинути на обсяги використання води населенням на господарсько-питні потреби. Зі збільшенням температури, більше води витрачається на побутовому рівні, наприклад, на підтримання гігієни, на питні потреби.

Якщо прийняти середню потребу у воді на одиницю населення сталою величиною, то загальний показник використання свіжої води на господарсько-питні потреби області можливо спрогнозувати з досить високою точністю, оскільки він корелює із чисельністю населення. Це чітко прослідковується на графіках нижче:



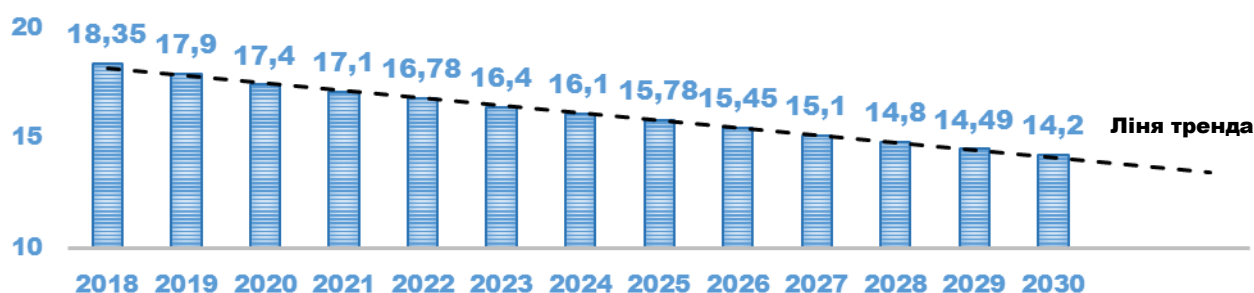
Діаграма 9 Чисельність наявного населення Кіровоградської області, тис. осіб.



Діаграма 10 Використання свіжої води на господарсько-питні потреби у Кіровоградській області, млн м<sup>3</sup>/рік

Таким чином, маємо три сценарії щодо зміни обсягу потреби свіжої води на господарсько-питні потреби населення Кіровоградської області в залежності від зміни чисельності населення при фіксованому відносному середньому споживанні:

оптимістичний, що передбачає скорочення населення на ~ 23%. Споживання води на господарсько-питні потреби скоротиться нижче 15 млн м<sup>3</sup>/рік, що дозволить знизити навантаження на очисні споруди та джерела водопостачання.



Діаграма 11 Прогноз використання свіжої води на господарсько-питні потреби у Кіровоградській обл., млн м<sup>3</sup>/рік (оптимістичний сценарій)

середній (базовий), передбачає часткове зменшення населення області на ~ 13%. Споживання води на господарсько-питні потреби скоротиться до 16 млн м<sup>3</sup>/рік, що дозволить дещо знизити навантаження на очисні споруди та джерела водопостачання.



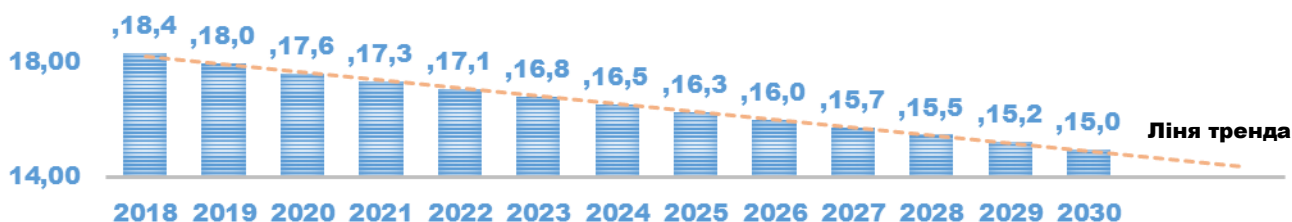


песимістичний, передбачає стабілізацію чисельності населення на рівні 2019 року. Споживання води на господарсько-питні потреби стабілізується на 18,5 млн м<sup>3</sup>/рік, що практично ніяк не відобразиться на навантаженні водоочисних споруд та джерел водопостачання, на фоні збільшення потреб на інші галузі, наприклад, зрошення.

На основі статистичних даних країн, що проводили політику економії води населенням, можливо очікувати зміни у обсягах використання води на господарсько-побутові потреби на 1 людину в межах 10% за 10 років. Тому, зменшення використання на 10% приймемо за оптимістичний сценарій, на 5% - за базовий, і стабілізацію на рівні 2018 року – за песимістичний.

Прогноз зміни використання води на господарсько-побутові потреби у Кіровоградській області відносно базового сценарію зміни чисельності населення буде мати наступний вигляд:

22,00



Діаграма 12 Прогноз використання свіжої води на господарсько-питні потреби у Кіровоградській обл., млн м<sup>3</sup>/рік середній (базовий)

Таким чином, ріст обсягу використання води на 1 людину внаслідок кліматичних змін, не зможе суттєво вплинути на загальний обсяг використання води на господарсько-питні потреби у Кіровоградській області, особливо, при проведенні політики економії води. Причиною цього є швидка динаміка зменшення чисельності населення.

#### 4.4. Прогноз використання свіжої води на виробничі потреби

Наступний за обсягом споживач води в Кіровоградській області – промисловість. Регіон має розвинуту харчову промисловість (переробка сільськогосподарської сировини), є підприємства машинобудування, виробництва будівельних матеріалів, металів, підприємства хімічної промисловості, велика кількість підприємств з видобутку копалин кар'єрним та шахтним методами, але згідно із правил ведення обліку водокористування, використання води на гірничі потреби не входить до категорії виробничих потреб.

Річні водні потреби промисловості – величина, що коливається із спадною тенденцією, як мінімум, протягом останніх 7 років. Цей тренд також корелює із скороченням населення області і погіршенням економічного становища.

Існує три сценарії розвитку профілю використання води на промислові потреби до 2030 року:



оптимістичний, який передбачає зниження антропогенного навантаження через скорочення потреб промисловості області на 10 % більш ефективно, ніж це спрогнозовано лінією тренду. З економічної точки зору це буде означати зниження промислового потенціалу області по різних причинах, у тому числі – зменшення населення та погіршення якості води;

середній (базовий), передбачає поступове скорочення середньої потреби води для промисловості на 13%, відповідно до прогнозу по лінії тренду. Передбачає збереження тенденцій у розвитку промисловості на теперішньому рівні;

песимістичний, який передбачає не таке суттєве скорочення потреб промисловості області, на 10 % менш ефективно, ніж спрогнозовано лінією тренду. В результаті, середній обсяг потреб промисловості у воді знизиться несуттєво, і стабілізується біля теперішнього рівня. Також не можна виключати вірогідність зміни тренду в напрямку зростання при успішній державній економічній політиці.

#### 4.5. Сценарії розвитку ситуації з водними ресурсами

Існує три загальні сценарії розвитку ситуації з водними ресурсами: оптимістичний, середній (базовий), та песимістичний.

Найбільш реалістичний – середній (базовий), який передбачає збереження більшості тенденцій і відсутність суттєвих реформ у сфері водокористування. Але цей сценарій не може враховувати випадкові флуктуації розвитку економіки та технічного чи соціального прогресу.

Оптимістичний сценарій передбачає позитивний збіг обставин, при якому певні негативні фактори нівелюються. Песимістичний сценарій передбачає негативний збіг обставин, при якому негативні процеси підсилюють деструктивний вплив одне одного.

Таблиця 14

#### Сценарії розвитку ситуації із водними ресурсами в області

Показник	Оптимістичний сценарій	Середній (базовий)	Песимістичний сценарій
1	2	3	4
Середньорічна температура	Ріст на ~ 0,5°C		
Річні опади	Зменшення на ~ 14 мм		
Клімат та гідрологія	Зміщення меж кліматичних зон на північ, зниження обсягу місцевого стоку, збільшення гідротермічного коефіцієнту		
Використання води на зрошення	Ріст на 50%	Ріст на 100%	Ріст на 150%
Господарсько-питні потреби при нинішньому відносному споживанні свіжої води	Зменшення на 20%	Зменшення на 10%	Не зміниться
Відносне споживання води на господарсько-питні потреби на 1 особу	Зменшення у межах 10%*		



1	2	3	4
Загальне використання води на господарсько-питні потреби при базовому сценарії зміни чисельності населення	Зменшення на 22%	Зменшення на 18%	Зменшення на 14%
Використання води на промислові потреби	Зменшення на 20%	Зменшення на 10%	Не зміниться
Загальне використання води	Зменшення на 15%	Зменшення на 5%	Ріст на 2%
Обсяг нормативно очищених зворотних вод	Зменшення на 10%	Зменшення на 20%	Зменшення на 25%
Річний обсяг добрив, внесених на с/г угіддях	Ріст на 15%	Ріст на 20%	Ріст на 25%
Концентрація забруднюючих речовин у поверхневих водоймах**	Ріст у межах 10%	Ріст у межах 15%	Ріст у межах 25%
Біологічне різноманіття водних екосистем***	Зменшення/зміна на 5%	Зменшення/зміна на 7%	Зменшення/зміна на 10%
Здатність екосистем до самовідновлення	Незначні порушення	Часткові та локальні порушення	Значне порушення
Рекреаційний потенціал області	Зменшення кількості водойм із високим рекреаційним потенціалом, погіршення санітарних умов більшості рекреаційних зон		

**Примітка:**

\* обсяг господарсько-питних потреб корелює із кліматом не напряму, а через культурні явища, а тому ця залежність складна і мінлива та не піддається чіткому прогнозу;

\*\* через значну складність процесу міграції біогенних речовин та процесу самоочищення екосистем, зростання обсягів використання добрив та зростання обсягів недостатньо очищених стічних вод, мають нелінійну залежність із збільшенням концентрації забруднюючих речовин у водоймах і тому вона не піддається чіткому підрахунку;

\*\*\* зміна видового складу екосистем по відношенню до 2010-2019 років. Через складність взаємозв'язків у екосистемах прогноз носить приблизний характер.

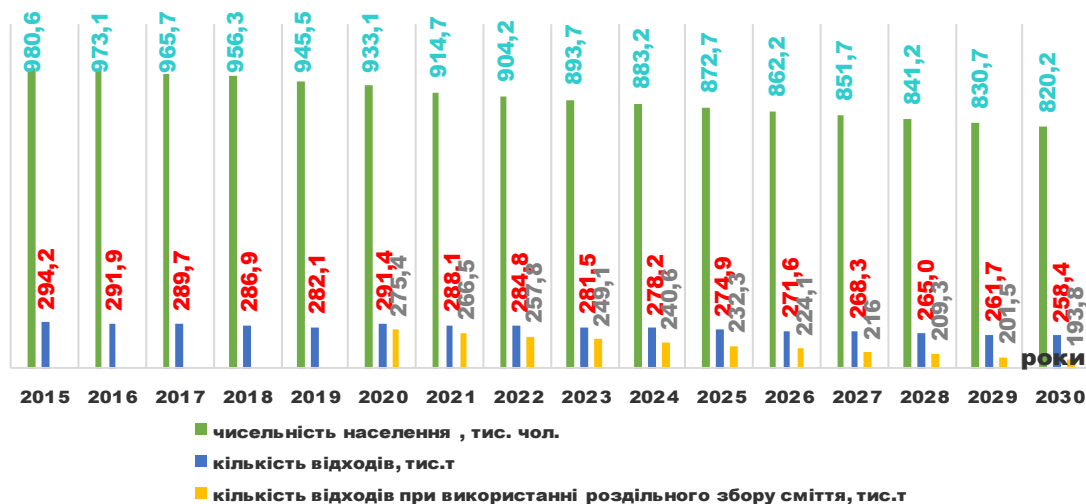
Таким чином, можна зробити висновок, що спроба проведення економічного та демографічного розвитку регіону неможлива без одночасного проведення заходів з відновлення та збереження водних ресурсів.

#### 4.6 Поводження з відходами. Прогноз утворення відходів у Кіровоградській області на період до 2030 року

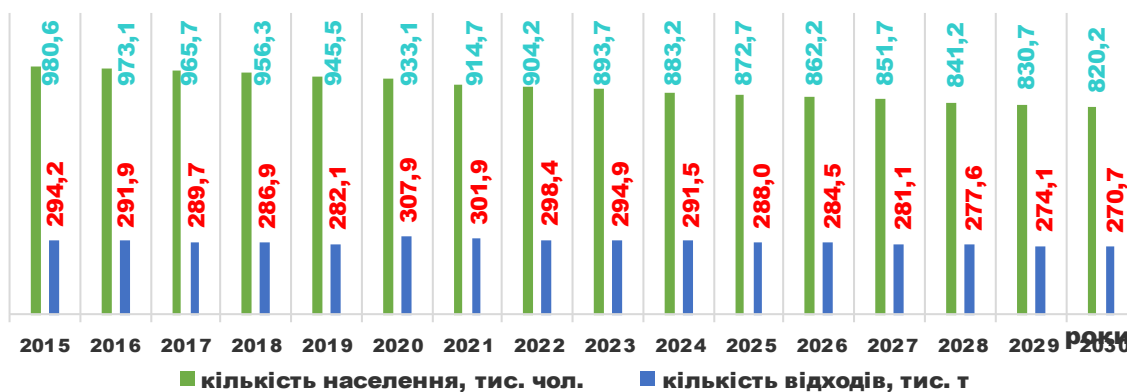
Для обчислень попередніх прогнозів кількості утворення ТПВ за трьома сценаріями (оптимістичним, середнім (базовий) і песимістичним) були вибрані наступні критерії: кількість побутових відходів на одну особу в Кіровоградській області - 300 кг/рік, чисельність населення по базовому варіанту сценарію, тис. чол., та коефіцієнт збільшення кількості відходів з кожним роком, у відповідності до сценарію - 5%, 10%, 15%. Для оптимістичного прогнозу додатково був залучений показник роздільного збору сміття, згідно з Національною стратегією управління відходами в Україні до 2030 року. Ми спланували залучити до роздільного збору сміття 50% населення



і вилучити з ТПВ до 50% ресурсоцінних компонентів. Такого результату не можна досягти при направленні нерозділеного сміття на сортувальну лінію – там вилучається не більше 15% ресурсоцінних компонентів (на сортувальній лінії в Кропивницькому лише близько 5%). Попередні прогнози свідчать, що кількість відходів в 2030 році між оптимістичним та песимістичним сценарієм відрізняються майже в 1,5 рази. Такого результату значною мірою буде досягнуто за рахунок впровадження роздільного збору сміття.



Діаграма 13 Попередній прогноз кількості ТПВ з урахуванням чисельності населення Кіровоградської області на період до 2030 року з використанням роздільного збору сміття (оптимістичний прогноз)



Діаграма 14. Попередній прогноз кількості ТПВ з урахуванням чисельності населення Кіровоградської області на період до 2030 року середній (базовий)





Діаграма 15 Попередній пргноз прогнозу) кількості ТПВ з урахуванням чисельності населення Кіровоградської області на період до 2030 року (песимістичний)

### Пропозиції щодо покращення ситуації з управління ТПВ:

1) Забезпечити повне охоплення населення області послугами зі збирання та вивезення ТПВ, що дозволить покращити стан навколишнього природного середовища, а також санітарне та епідеміологічне благополуччя населення;

2) розробити проєкт першої черги мережі регіональних полігонів для захоронення побутових відходів. Оптимальна зона охоплення (кластер) повинна включати територію, на якій проживає близько 400 тис. осіб. Внаслідок відносно високих капітальних та експлуатаційних витрат полігонів, що відповідають вимогам законодавства ЄС, такі об'єкти повинні мати мінімальну потужність близько 50 тис. тонн на рік (оптимальна потужність - 100 тис. тонн на рік) на кількість населення, що становить не менш як 150 тис. осіб;

3) завершити паспортизацію місць захоронення відходів та забезпечити у районах, де будуть організовані і функціонуватимуть нові регіональні полігони, припинення експлуатації, закриття та рекультивацію полігонів і сміттєзвалищ, які не відповідають вимогам екологічної безпеки;

4) вилучати якомога більше ресурсоцінних компонентів з побутових відходів за рахунок впровадження роздільного збору сміття. Для цього необхідно визначити обсяги утворення ТПВ; дослідити морфологічний склад побутових відходів (з урахуванням сезонності) та оновлювати ці дані кожні 5 років; вибрати технологічну схему роздільного збирання ТПВ; тип та кількість контейнерів; схему розташування контейнерів; організувати перевезення ресурсоцінних компонентів та провести агітаційну роботу з населенням. До 2030 року відсоток населення, яке здійснює роздільне збирання побутових відходів повинно складати не менше 48%;

5) передбачити на території області будівництво додаткових сміттесортувальних станцій з подальшою переробкою відібраних компонентів. Забезпечити до 2030 року перероблення 50% побутових відходів від загального обсягу їх утворення;



6) сприяти будівництву сучасних біогазових станцій, які перетворюють органічні відходи (тваринництва, рослинництва, твердих побутових відходів, стічних вод) в електричну і теплову енергію та збалансовані органічні добрива;

7) передбачити на території області пункти прийому відходів I класу небезпеки, які можуть містити ртуть а саме: люмінесцентні, енергозберігаючі, дугові, ультрафіолетові лампи, ртутні термометри та ртутевмісні прилади з подальшою їх передачею на утилізацію;

8) продовжити впроваджувати системи зі збору та використання біогазу з існуючих полігонів і звалищ, що зменшить негативний вплив на навколишнє середовище та дасть змогу при цьому отримати значні об'єми біопалива.

Запланувати заходи з проведення на постійній основі із залученням ЗМІ та громадських організацій інформаційної та освітньо-виховної роботи з населенням щодо підтримки та впровадження нових систем і заходів у сфері поводження з відходами.

#### **4.7. Прогноз демографічної ситуації**

Аналіз статистичних даних, які описують демографічні процеси у регіоні, а також ймовірні тенденції змін статеві-вікової структури, показників народжуваності, смертності та міграції населення дозволили здійснити прогноз чисельності населення та середньої очікуваної тривалості життя при народженні Кіровоградської області на період до 2030 року.

Прогнозування чисельності наявного населення Кіровоградської області на період до 2030 року проведено за п'ятьма варіантами:

"високий – високий – високий" – найбільш оптимістичний;

"середній – середній – середній" – найбільш вірогідний;

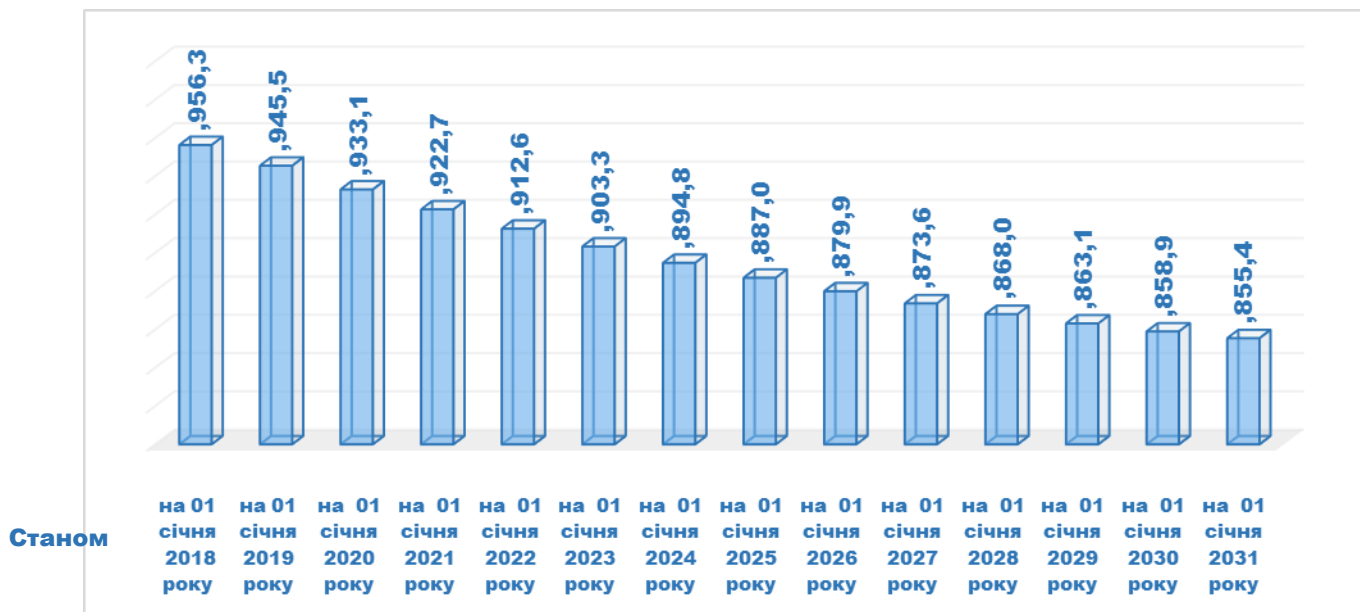
"низький – низький – низький" – найбільш песимістичний;

"нормативний" – гіпотетичний;

"постійні показники на рівні 2018 р." – малоймовірний.

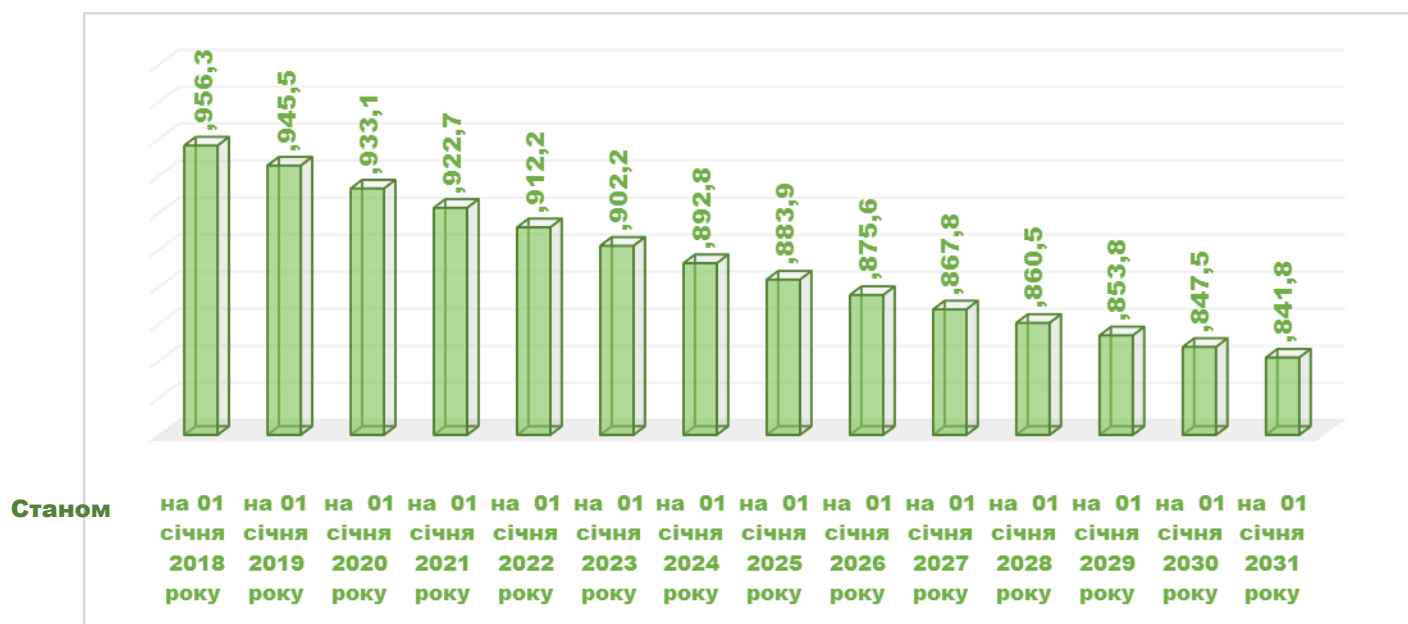
За найбільш оптимістичним варіантом прогнозу, тобто за умови суттєвого поліпшення усіх наявних тенденцій, вжиття дієвих заходів щодо поліпшення демографічної й соціально-економічної ситуації в регіоні, чисельність населення Кіровоградської області у 2030 році може скласти 855,4 тис. осіб.





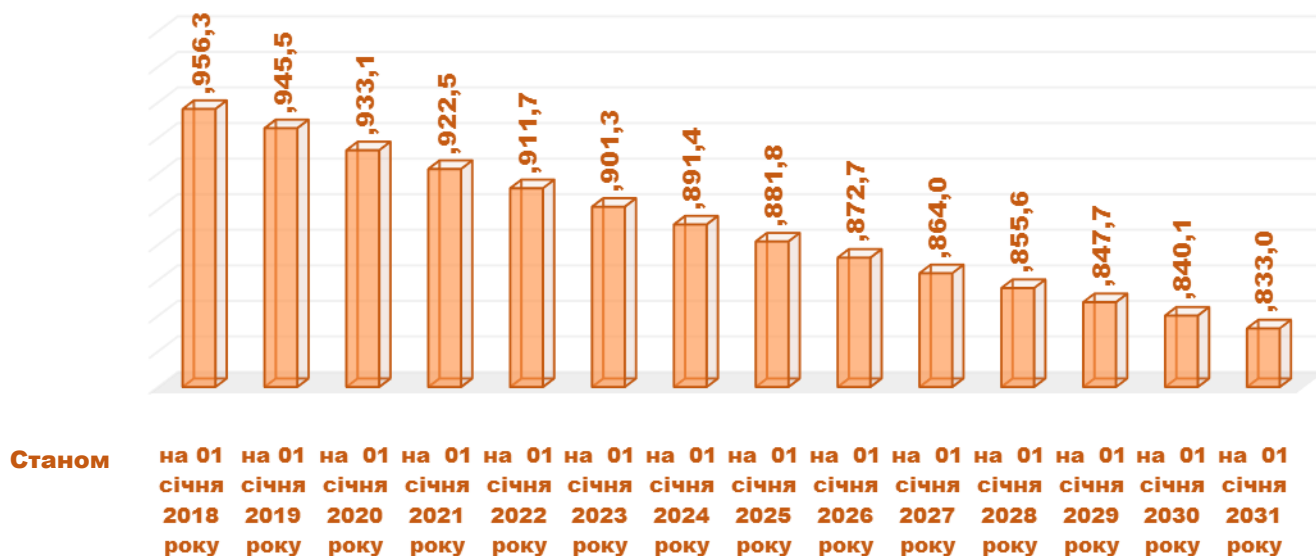
Діаграма 16 Прогноз чисельності наявного населення Кіровоградської області на період до 2030 року (Варіант "1-й високий – високий – високий" – найбільш оптимістичний), осіб

Натомість найбільш вірогідний варіант прогнозу дозволяє стверджувати, що населення Кіровоградської області у 2030 році наблизатиметься до значення 841,8 тис. осіб.



Діаграма 17. Прогноз чисельності наявного населення Кіровоградської області на період до 2030 року (Варіант "середній - середній – середній" - найбільш вірогідний)

За песимістичним варіантом прогнозу, тобто за умови подальшого погіршення демографічної й соціально-економічної ситуації в регіоні, посилення негативних тенденцій у сфері природного відтворення населення та активізації міграційних процесів, зниження середньої очікуваної тривалості життя при народженні тощо, чисельність населення регіону може досягти у 2030 році 833 тис. осіб.



Діаграма 18. Прогноз чисельності наявного населення Кіровоградської області на період до 2030 року (Варіант "низький – низький – низький" – найбільш)

**Середній варіант (базовий) прогнозу відповідає найбільш вірогідному стану, а песимістичний та оптимістичний задають нижню та верхню межі динаміки демографічних показників**

За результатами проведеного науково-аналітичного дослідження встановлено, що показники демографічної ситуації в Кіровоградській області залежать від комбінованого впливу багатьох факторів: фізіологічних, шлюбно-сімейних, соціальних, економічних, культурних та ін. Проведений аналіз дозволив ідентифікувати основні демографічні проблеми, що потребують розв'язання у рамках реалізації ДДП, а саме:

передостаннє місце регіону за чисельністю наявного населення серед решти регіонів України та стійка спадна тенденція чисельності населення області (зниження з 1100 тис. осіб у 2004 році до 940,3 тис. осіб у 2019 році);

висока концентрація наявного населення регіону (майже 40%) у трьох містах – Кропивницькому, Олександрії, Світловодську;

суттєва диференціація за показниками питомої ваги міського населення, міграції та демографічного навантаження у розрізі міст та районів області та зниження кількості народжених (з 10,6 тис. осіб у 2014 році до 7,1 тис. осіб у 2018 році);

зростання частки осіб старшої вікової групи (65 і більше років) у структурі постійного населення області та вкрай низький рівень середньої очікуваної тривалості життя при народженні у чоловіків (на 10 років менший, ніж у жінок) та статеві-віковий дисбаланс у структурі населення області.

До основних напрямів поліпшення демографічної ситуації відповідно до стратегічних пріоритетів розвитку Кіровоградської області віднесено:

розвиток інфраструктури (молодіжне житлове будівництво, дорожня інфраструктура, соціальна інфраструктура) та створення на території регіону інноваційно-інтегрованих структур (інноваційний аграрний кластер,





інноваційний центр для організації ефективної співпраці влади, бізнесу, освітніх і наукових установ, громади);

спрямування публічних коштів місцевих бюджетів на підтримку підприємств регіону та підвищення ефективності функціонування об'єднаних територіальних громад та ін.

## **5. Прогноз змін у довкіллі, якщо Програма не буде затверджена**

**У разі, якщо Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2022 рік не буде затверджено екологічні проблеми і поточний стан довкілля, залишаться незмінним, а саме:**

забруднення атмосферного повітря та поверхневих вод не зміниться;  
наявні несанкціоновані сміттєзвалища;  
низький рівень роздільного збирання та сортування відходів;  
недостатній рівень екологічних знань населення;  
відсутність повного охоплення населення мережею каналізації;  
доступність питної води обмежена протяжністю водопровідної мережі;  
високий ризик виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру;  
паркові зони та зони відпочинку продовжують залишатися не облаштованими;

зростання рівня захворюваності населення громади (хвороби системи кровообігу, органів дихання, кістково-м'язової системи).

**Детальніше, розглянемо зміни стану довкілля, якщо ДДП не буде затверджено.**

**Ймовірні зміни стану атмосферного повітря та стану кліматичних умов території, якщо ДДП не буде затверджено.**

У випадку, якщо Програму не буде затверджено, а заходи з охорони атмосферного повітря не будуть реалізовані, стан **атмосферного повітря на території** області, **кліматичні умови території** більш ймовірно залишаться на рівні сучасних показників.

Але за умов нарощування об'ємів виробництва промислових підприємств на території області збільшення бюджетних, комунальних закладів та житлового сектору Кіровоградської області – є **ризик погіршення якості атмосферного повітря, який може призвести до зниження якості екологічних показників стану довкілля**. При цьому рівень забруднення атмосферного повітря, швидше за все матиме тенденцію до зростання, що може знизити рівень комфортного проживання населення.

Тому, Програмою визначено ряд заходів, які спрямовані на покращення стану атмосферного повітря та запобігання змінам клімату:

1) сприяння вирішенню проблемних питань у функціонуванні підприємств промисловості, що розміщені на території області, у т.ч. державних підприємств, зокрема: ДП "Дирекція Криворізького гірничо-збагачувального комбінату окислених руд", урановидобувних шахт ДП "Східний гірничо-збагачувальний комбінат";



- 2) створення стимулів для активізації технічної модернізації та інноваційної діяльності в промисловому виробництві, застосування найкращих наукових технологій та процесів переробки;
- 3) оновлення та техніко-технологічне переоснащення підприємств агропромислового комплексу;
- 4) зменшення забрудненості атмосферного повітря шляхом підвищення екологічності рухомого складу усіх видів транспорту;
- 5) підвищення рівня екологічності та енергоефективності, забезпечення розвитку інфраструктури в галузі електричного транспорту;
- 6) сприяння проведенню робіт із стандартизації та сертифікації продукції, забезпечення досягнення високих стандартів якості, безпеки, екологічності продукції та товарів місцевого виробництва;
- 7) втілення інноваційних технологій у розробку та збагачення руд;
- 8) впровадження екологічно безпечних технологій проведення гірничих робіт, обов'язкової рекультивації та екологічної реабілітації територій, порушених внаслідок провадження виробничої діяльності гірничо-добувних підприємств;
- 9) сприяння у реалізації проєктів щодо виробництва енергії з нетрадиційних та відновлювальних джерел енергії, впровадження енергоефективних технологій і обладнання;
- 10) здійснення технічного переоснащення житлово-комунальної галузі на основі впровадження енергоефективних технологій та обладнання;
- 11) продовження роботи з реконструкції і модернізації систем централізованого водопостачання та водовідведення;
- 12) поліпшення стану пожежної та техногенної безпеки населених пунктів та території області;
- 13) розширення площі природно-заповідного фонду області шляхом заповідання обстежених територій та виявлення доцільних до заповідання нових територій;
- 14) реалізація заходів Регіональної екологічної програми "Ліси Кіровоградщини на 2021-2025 роки";
- 15) реалізація заходів Комплексної програми охорони навколишнього природного середовища в Кіровоградській області на 2021-2025 роки;
- 16) реалізація заходів обласної програми збереження і розвитку об'єктів культурної спадщини, пов'язаних з корифеями українського професійного театру "Земля корифеїв" на 2018-2023 роки, зокрема приведення до належного стану, облаштування та благоустрій території заповідника-музею І.К.Тобілевича (Карпенка-Карого) "Хутір Надія" та музейно-природного заповідника "Тобілевичі";
- 17) розбудова філії Кіровоградського обласного краєзнавчого музею – Історико-меморіального заповідника "Чорний Ворон" на території Розумівської сільської ради Олександрівського району за межами населеного пункту;





18) забезпечення через засоби масової інформації систематичної роз'яснювальної роботи з громадськістю, проведення спільно з працівниками Національної поліції рейдів з виявлення порушників правил пожежної безпеки;

19) розробка системи моніторингу та контролю якості повітря;

20) впровадження системи моніторингу атмосферного повітря, що дозволить проводити оперативний збір інформації та оцінку інформації про стан атмосферного повітря області.

**Крім того, якщо вищезазначені заходи Програми не будуть реалізовані на території області, забруднення атмосферного повітря та накопичення в ньому шкідливих речовин може проявлятися в зростанні показників захворюваності й смертності від хвороб органів дихання, створюватиметься подальше існування ризиків шкідливого впливу на здоров'я населення, що мешкає (перебуває) в межах області.**

**Ймовірні зміни стану земельних ресурсів та ґрунтів, якщо ДДП не буде затверджено.**

**У випадку, якщо Програму не буде затверджено, а заходи з охорони навколишнього природного середовища не будуть реалізовані, є ризик погіршення якісного стану ґрунтів на території Кіровоградської області.**

Зокрема, без впровадження основних заходів Програми щодо:

1) здійснення контролю за станом дотримання вимог земельного законодавства;

2) збереження та відтворення родючості ґрунтів;

3) оптимізація землекористування, системна протидія ерозійним процесам;

4) поповнення бази електронного реєстру земельних ділянок, що знаходяться у власності і користуванні громадян, бази даних договорів оренди та автоматизованої бази даних державного земельного кадастру;

5) розробка проєктів землеустрою еколого-економічного обґрунтування сівозмін;

6) проведення заходів, спрямованих на охорону земель, збереження і відтворення родючості ґрунтів за рахунок коштів, які надійшли в порядку відшкодування втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва та знаходяться на спецрахунках відповідних рад;

7) виконання заходів, пов'язаних із запобіганням шкідливої дії вод і ліквідацією її наслідків, включаючи протиповеневий захист сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь;

8) проведення робіт із розчистки і регулювання русел річок;

9) проведення берегоукріплювальних робіт Кременчуцького водосховища.

**Може призвести до погіршення якості земельних ресурсів та ґрунтів.**

**Ймовірні зміни стану рослинного та тваринного світу, якщо ДДП не буде затверджено.**

**Якщо Програму не буде затверджено, біорізноманіття на території Кіровоградської області, скоріш за все залишиться на сталому рівні, але**



впровадження заходів з охорони навколишнього природного середовища може позитивно вплинути на чисельності різних видів флори та фауни, зокрема:

- 1) збереження лісів та поліпшення якісного складу лісових насаджень;
- 2) посилення державного контролю за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів;
- 3) охорона тваринного світу;
- 4) вжиття заходів щодо збільшення чисельності мисливської фауни;
- 5) припинення втрат біо – та ландшафтного різноманіття;
- 6) створення цілісної та репрезентативної екомережі;
- 7) забезпечення збільшення чисельності мисливської фауни;
- 8) здійснення наукових обстежень природних територій області з метою виявлення (підтвердження) доцільних до заповідання природних територій;
- 9) розроблення проектів створення територій природно-заповідного фонду в Олександрійському районі (в залежності від погодження землевласниками та землекористувачами цих ділянок);
- 10) створення (оголошення) нових територій природно-заповідного фонду області у Кропивницькому районі.

**Ймовірні зміни стану геологічних та гідрографічних умови, якщо ДДП не буде затверджено.**

**Програмою** не передбачається реалізація завдань та заходів, які можуть призвести до негативного впливу на геологічне і гідрогеологічне середовище на території Кіровоградської області.

Тому у випадку, якщо ДДП не буде затверджено, стан геологічного та гідрологічного середовища території Кіровоградської області більш ймовірно залишаться на рівні сучасних показників.

Але без впровадження заходів Програми щодо:

- 1) втілення інноваційних технологій у розробку та збагачення руд;
- 2) впровадження екологічно безпечних технологій проведення гірничих робіт, обов'язкової рекультивації та екологічної реабілітації територій, порушених внаслідок провадження виробничої діяльності гірничо-добувних підприємств;
- 3) забезпечення максимально повного використання видобутих корисних копалин, мінімізація відходів під час їх видобутку та переробки;
- 4) технічне переоснащення виробництва на основі впровадження інноваційних проєктів, енергоефективних і ресурсозберігаючих технологій, маловідходних, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів;
- 5) створення кластерів за місцем видобування сировини;
- 6) будівництва, реконструкції та капітального ремонту систем каналізаційних мереж, каналізаційних насосних станцій, очисних споруд та гідроспоруд, тобто без належного очищення стічних вод, існує **ризик активізації небезпечних фізико-геологічних явищ та процесів.**





**Ймовірні зміни стану водних ресурсів, якщо ДДП не буде затверджено.**

**З метою охорони водних ресурсів та їх раціонального використання** у Програмі визначено низку заходів щодо вирішення проблемних питань з охорони і раціонального використання водних ресурсів на території Кіровоградської області:

- 1) ведення державного обліку водокористування, водного кадастру, паспортизація водних об'єктів;
- 2) розроблення та встановлення режимів роботи водних об'єктів;
- 3) проведення діагностичного моніторингу масивів поверхневих вод, забір води на яких здійснюється для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення;
- 4) виконання заходів, пов'язаних із запобіганням шкідливої дії вод і ліквідацією її наслідків, включаючи протиповеневий захист сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь;
- 5) проведення робіт із розчистки і регулювання русел річок;
- 6) здійснення контролю за надходженнями орендної плати за користування водними об'єктами;
- 7) продовження роботи з реконструкції і модернізації систем централізованого водопостачання та водовідведення;
- 8) координація роботи ОКВП "Дніпро-Кіровоград" по реалізації пріоритетних заходів, спрямованих на оновлення основних фондів підприємства за рахунок коштів Міжнародного банку реконструкції та розвитку в рамках "Проекту розвитку міської інфраструктури - 2".

Якщо вищезазначені заходи Програми не будуть реалізовані на території області, в майбутньому існує загроза погіршення якісного стану водних ресурсів через потрапляння забруднених стічних вод до водних об'єктів, подальший розвиток житлової та громадської забудови населених пунктів області, як і виробничо-промислового сектору, спричинятиме техногенне навантаження на водні об'єкти, що розташовані на території області.

**Ймовірні зміни стану поводження з відходами, якщо ДДП не буде затверджено.**

**З метою забезпечення екологічно безпечного збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізації, видалення, знешкодження і захоронення відходів на території області** Програмою визначено ряд заходів щодо:

- 1) забезпечення реалізації заходів, направлених на виконання вимог пункту "і" статті 32 Закону України "Про відходи" в частині заборони з 01 січня 2018 року захоронення неперероблених (необроблених) побутових відходів та необхідності впровадження в населених пунктах роздільного збирання побутових відходів, забезпечення утилізації відходів, облаштування сміттєпереробних ліній або станцій та доцільності будівництва сміттєпереробних заводів;
- 2) будівництва полігонів, які відповідають встановленим стандартам;
- 3) забезпечення населених пунктів області спеціалізованою технікою для



збирання твердих побутових відходів;

4) впровадження роздільного збирання побутових відходів;

5) зменшення обсягу утворення відходів, впровадження механізмів їх переробки та повторного використання на основі новітніх технологій та виробництв;

6) проведення роз'яснювальної роботи з населенням громади, школярами щодо поводження з побутовими відходами, їх роздільного збирання.

**У разі невиконання заходів, передбачених Програмою, фактор поводження з відходами матиме найбільше значення серед ризиків шкідливого впливу на довкілля на території області.**

Залишатиметься на низькому рівні надання послуг у сфері управління відходами та розвиток відповідної інфраструктури на території області, можливе збільшення кількості стихійних сміттєзвалищ і полігонів для їх захоронення, можливе накопичення промислових відходів та як, наслідок погіршення санітарного стану населених пунктів області.

Розвиток системи поводження з промисловими відходами є одним із першочергових завдань органів влади у сфері охорони навколишнього природного середовища. У цій сфері запланована розробка та реалізація Регіонального плану поводження з відходами; очікується, що його реалізація забезпечить досягнення екологічних стандартів у сфері поводження з відходами і на місцевому рівні.

**Ймовірні зміни стану здоров'я населення, якщо ДДП не буде затверджено.**

З метою поліпшення здоров'я населення області, забезпечення доступу усіх громадян до медичних послуг належної якості, покращення якості та доступності надання всіх рівнів медичної допомоги населенню, формування у громадян пріоритету здорового способу життя, Програмою передбачається реалізація основних завдань спрямованих на:

зниження смертності населення, збільшення середньої очікуваної тривалості життя та зниження показників захворюваності на "соціальні хвороби" – туберкульоз, наркотична та алкогольна залежності, від хвороб органів дихання, від злоякісних новоутворень, ВІЛ-інфекції; та COVID-19 шляхом виконання завдань щодо:

1) розвитку третинної медичної допомоги, зокрема шляхом застосування нових технологій для проведення міні-інвазивних оперативних втручань; імплементації сучасних інноваційних технологій для удосконалення і розвитку екстреної медичної допомоги, онкологічної, паліативної допомоги, охорони психічного здоров'я, реабілітації;

2) забезпечення створення умов для безперебійної роботи багатопрофільних лікарень інтенсивного лікування (БЛІЛ) першого та другого рівнів, забезпечення гарантованого своєчасного доступу населення до послуг вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги;





3) запобігання поширенню захворювання на туберкульоз шляхом обов'язкових профілактичних медичних оглядів на туберкульоз, насамперед серед груп ризику щодо туберкульозу, проведення профілактичних щеплень проти туберкульозу відповідно до законодавства у сфері захисту населення від інфекційних хвороб, забезпечення своєчасного виявлення хворих на туберкульоз та ефективне лікування з акцентом на амбулаторному лікуванні у закладах первинної медико-санітарної допомоги;

4) забезпечення тестування ВІЛ пацієнтів з групи ризику та за медичними показаннями; впровадження доконтактної та постконтактної профілактики ВІЛ-інфекції; моніторинг прихильності людей, що живуть з ВІЛ-інфекцією до антиретровірусної терапії;

5) забезпечення диспансеризації груп населення, які мають серцево-судинний ризик; дотримання лікарями стандартів діагностики та лікування серцево-судинної патології, зокрема гострого інфаркту міокарду;

6) здійснення будівництва, проведення реконструкції та капітального ремонту закладів охорони здоров'я;

7) вжиття заходів щодо профілактики інфікування та поширення захворюваності на COVID-19, забезпечення госпітальних баз, визначених для надання медичної допомоги хворим на COVID-19 або з підозрою на нього необхідними для цього обладнанням, засобами, медикаментами;

поліпшення соціального та медичного обслуговування пенсіонерів та інвалідів:

1) забезпечення санаторно-курортним лікуванням та надання послуг з психологічної реабілітації особам з інвалідністю, ветеранам війни, учасникам АТО/ООС, усім громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, відповідно до чинного законодавства;

2) забезпечення послугами оздоровлення та відпочинку дітей, які відповідно до статті 1 Закону України "Про оздоровлення та відпочинок дітей" потребують особливої соціальної уваги та підтримки з урахуванням карантинних обмежень;

3) забезпечення функціонування існуючої мережі центрів фізичного здоров'я населення "Спорт для всіх", збільшення рівня охоплення громадян фізичною культурою і масовим спортом (проведення різноманітних фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходів, конкурсів, фестивалів, спортивних свят за місцем проживання та у місцях масового відпочинку населення) - має призвести до покращення стану здоров'я населення.

**Враховуючи вищевикладене Програма** передбачає комплекс завдань, спрямованих на вирішення конкретних проблем довкілля, що виникли в результаті техногенного втручання. Це відтворення якості ґрунтів на сильно забруднених локальних територіях області на основі моніторингових даних, збереження і відтворення якості природних і сільськогосподарських земельних ресурсів регіону, збереження та підтримка якості довкілля (забруднення повітря, водних об'єктів, ґрунтів, радіаційної ситуації тощо), та інформування громад.



Реалізація Програми дозволить здійснити кроки у покращенні екологічної ситуації області, призведе до більш раціонального використання та відтворення природних ресурсів, поступового забезпечення екологічної безпеки та зниження рівня ризику виникнення надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру.

### **III. Характеристика стану довкілля та умов життєдіяльності і здоров'я людей на територіях, які ймовірно зазнають впливу**

#### **SWOT-аналіз екологічної ситуації у Кіровоградській області**

Аналіз поточного стану навколишнього середовища, в тому числі здоров'я населення, дозволив виявити основні соціально-економічні та екологічні проблеми, що уповільнюють розвиток Кіровоградської області.

Для визначення найгостріших проблем та реальних можливих шляхів їх вирішення на рівні місцевої влади доцільно провести SWOT-аналіз.

SWOT-матриця дозволяє виявити взаємозв'язки між "внутрішніми" (сильні та слабкі сторони) та "зовнішніми" (можливості та загрози) факторами, що мають стратегічне значення для Кіровоградської області.

**Таблиця 15**

<b>Сильні сторони</b>	<b>Слабкі сторони</b>
<b>1. Зручне географічне розташування у центрі України та розвинене транспортно-логістичне сполучення</b>	<b>1. Незадовільний стан ґрунтів. Деградація земель та опустелювання</b>
<b>2. Одні з найбільших площ родючих земель</b>	<b>2. Високий рівень техногенного навантаження на навколишнє природне середовище та загострення екологічних проблем</b>
<b>3. Значна забезпеченість мінеральними ресурсами</b>	<b>3. Недостатність забезпечення місцевими водними ресурсами</b>
<b>4. Багатогалузовий промисловий комплекс</b>	<b>4. Забруднення поверхневих і підземних вод, цвітіння води у водосховищах</b>
<b>5. Наявність унікальних об'єктів природно-рекреаційного значення, об'єктів туризму</b>	<b>5. Забруднення атмосферного повітря викидами промислових підприємств і автотранспорту</b>
<b>6. Наявність радонових мінеральних вод</b>	<b>6. Наявність кар'єрів, вуглерозрізів, що не розробляються, відвалів гірничих порід з вмістом урану</b>
<b>7. Наявність потенційно вільних територій для розвитку рекреації</b>	<b>7. Обмеженість об'єктів туристичної інфраструктури (готелів, мотелів, баз і зон відпочинку, об'єктів придорожного сервісу тощо) та послуг для їх клієнтів і неналежний рівень сервісу у переважній їх більшості</b>
	<b>8. Недостатній рівень забезпеченості населених пунктів області централізованим водопостачанням та</b>





Сильні сторони	Слабкі сторони
	не відповідність джерел питного водопостачання санітарним нормам
	9. Недостатність об'єктів і неналежний технічний стан значної більшості об'єктів дорожньої та соціальної інфраструктури
	10. Ерозійні процеси, руйнування берегів Кременчуцького водосховища

Таблиця 16

Можливості	Загрози
1. Модернізація виробничих потужностей промислових підприємств, встановлення новітніх технологій очистки шкідливих викидів від промислових підприємств	1. Складна демографічна ситуація. Зростання рівня захворюваності у населення внаслідок забруднення довкілля
2. Контроль (моніторинг) стану довкілля та умов життєдіяльності і здоров'я людей на територіях, де зосереджені уранові шахти	2. Радіаційне забруднення ґрунтів, як наслідок розробки уранових родовищ
3. Проведення заходів, спрямованих на охорону земель, збереження і відтворення родючості ґрунтів	3. Висока розораність сільськогосподарських угідь, що призводить до деградації земель та створює загрозу екологічній безпеці області
4. Забезпечення споживачів області питною водою нормативної якості	4. Забруднення водних об'єктів скидами забруднюючих речовин зі зворотними водами промислових підприємств та підприємств житлово-комунального господарства
5. Проведення робіт із розчистки і регулювання русел річок	5. Замулення річок, ставків та водосховищ, що призводить до підняття рівня ґрунтових вод та, як наслідок, - матеріальних збитків, виникнення соціальної напруги у місцях проживання людей, де мають місце процеси підтоплення повеневими та підземними ґрунтовими водами
6. Впровадження регіонального плану поводження з відходами	6. Відсутність сучасної системи поводження з твердими побутовими відходами, накопичення великої їх кількості у місцях видалення відходів
7. Оновлення рухомого складу всіх видів транспорту (модернізації об'єктів міського електротранспорту, оновлення рухомого складу громадського транспорту	7. Значні обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від неорганізованих джерел (газопилової суміші), які сприяють загазованості житлових районів у населених пунктах області



Можливості	Загрози
8. Використання альтернативних джерел енергії. Збільшення частки використання енергії, що виробляється з відновлювальних джерел та інших альтернативних видів палива	8. Зростання кількості аварійних ситуацій через значний ступінь зносу основних засобів об'єктів інфраструктури у галузі житлово-комунального господарства, у першу чергу систем теплопостачання, водопостачання і водовідведення
9. Зростання популярності сільського зеленого туризму, об'єктів культурної і архітектурної спадщини серед населення України та іноземних туристів	9. Низький рівень обізнаності населення щодо цінності територій та об'єктів природно-заповідного фонду та стану довкілля
10. Реалізація та фінансування заходів і проєктів державних цільових програм та бюджетних програм, таких як "Питна вода України", "Розвиток автомобільних доріг України", в галузі охорони здоров'я і освіти, охорони навколишнього природного середовища	10. Відсутність механізмів економічного стимулювання для створення нових об'єктів природно-заповідного фонду
11. Залучення коштів державного бюджету, грантових коштів на реалізацію проєктів регіонального розвитку	11. Перевищення вмісту радону в атмосферному повітрі, питній воді (у свердловинах та громадських колодязях)
12. Проведення моніторингу атмосферного повітря та діагностичного моніторингу масивів поверхневих вод, забір води на яких здійснюється для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення	

Виявлені при проведенні SWOT-аналізу слабкості, можливості і загрози можуть бути використані при прийнятті стратегічних, коротко- та довгострокових управлінських рішень.

На основі здійсненого аналізу поточного стану довкілля Кіровоградської області, у тому числі здоров'я населення (атмосферне повітря, водні та земельні ресурси, ґрунти, кліматичні фактори, рівня забруднення довкілля та здоров'я населення) та SWOT-аналізу сукупний вплив від реалізації Програми є екологічно допустимим.

Виконання заходів Програми, буде спрямовано на виконання екологічних індикаторів та передбачає реалізацію заходів, спрямованих на встановлення новітніх технологій очистки шкідливих викидів від промислових підприємств, зокрема підприємств добувної та переробної промисловості, покращення енергопостачання та розвиток альтернативної енергетики, створення системи поводження з твердими побутовими відходами, раціональне використання водних ресурсів, зменшення забруднення навколишнього середовища стічними водами, створення системи спостереження за станом навколишнього середовища, охорони та розширення територій та об'єктів природно-заповідного фонду, буде мати незначний вплив на стан довкілля.



#### IV. Основні екологічні проблеми Кіровоградської області

Кіровоградська область має досить високий показник антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище. Забруднюються повітря, води і ґрунти, збіднюється ландшафтне і біотичне різноманіття, що негативно впливає на живі організми. Природокористування у багатьох аспектах є нераціональним та екологічно незбалансованим.

Найгострішими проблемами в області є тривале забруднення поверхневих та підземних вод, повітря та земель внаслідок господарської діяльності, накопичення промислових та побутових відходів.

##### **1. Забруднення атмосферного повітря викидами промислових підприємств і автотранспорту**

Кіровоградська область має розвинений промисловий потенціал, що зумовлює значне техногенне навантаження на навколишнє середовище.

Особливо актуальною є проблема забрудненості атмосферного повітря шкідливими викидами (оксиди вуглецю, оксиди азоту, сірчаного ангідриду та інші) промислових підприємств. Основними забруднювачами довкілля є підприємства добувної та переробної промисловості, транспорту та зв'язку.

На стан повітря у містах (м.Кропивницький, Знам'янка, Олександрія і Світловодськ), в яких проживає майже половина усього населення Кіровоградщини, значний вплив має робота промислових підприємств та автотранспорт.

Протягом вже декілька років по м. Кропивницький спостерігається перевищення гранично допустимої концентрації (ГДК) на рівні 1,3-1,9 по пилу, на рівні 1,0-1,3 - по формальдегіду. По м.Олександрія постійне перевищення ГДК на рівні 1,1-1,7 по пилу, м. Світловодськ - перевищення ГДК по формальдегіду на рівні 1,3 – 1,7.

Так, у 2020 році середньорічні концентрації по пилу становили – 1,4 ГДК (м. Кропивницький), 1,5 ГДК (м. Олександрія) та 0,53 ГДК (м. Світловодськ); по формальдегіду становили 1,0 ГДК (м. Кропивницький) та 0,667 ГДК (м. Світловодськ).

Основними проблемами забруднення атмосферного повітря області продовжують залишатися:

застарілі технології та устаткування, на базі яких функціонують підприємства, і які вже не в змозі забезпечити дотримання встановлених законодавством нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря;

великі обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від неорганізованих джерел, які сприяють значній загазованості житлових районів.

##### **2. Недостатність забезпечення місцевими водними ресурсами, значна віддаленість основних річок (Дніпро, Синюха, Інгулець, Карачунівське водосховище) від промислових центрів області, нерівномірність розподілу**





**ресурсів підземних вод в області, що створює додаткові обмеження у розвитку регіону.**

За власним річковим стоком (без урахування транзитного), Кіровоградська область одна із найменш забезпечених в Україні. Відповідно до доповідей ООН, території, забезпеченні стоком менше ніж на 2 тис. м<sup>3</sup>/рік на 1 людину вважаються недостатньо забезпеченими водними ресурсами. Для Кіровоградської області цей показник складає 1.1 тис. м<sup>3</sup>/рік у середньоводний рік.

Характерним негативним явищем для області є те, що водні ресурси розподілені нерівномірно. Найбільша кількість водних ресурсів зосереджена в річках Південний Буг та Дніпро у прикордонних районах області, де потреба у воді незначна, а віддаленість від промислових центрів області не дає змоги їх використовувати.

Річковий стік регулюється 57 водосховищами, загальним об'ємом 216 млн м<sup>3</sup>, площею водного дзеркала 8,7 тис.га, ставками в кількості 2987 загальним об'ємом 256 млн м<sup>3</sup>, площею водного дзеркала 18,1 тис. га.

Наявні водні ресурси не забезпечують у повному обсязі потреби населення та галузей економіки, оскільки водні ресурси по території області розподілені нерівномірно. Покриття дефіциту водних ресурсів здійснюється шляхом забору води з річки Дніпро та її подачею в маловодні регіони.

### **3. Недостатній рівень забезпеченості населених пунктів області централізованим водопостачанням та не відповідність джерел питного водопостачання санітарним нормам.**

Питне водопостачання області на 70 % забезпечується за рахунок поверхневих вод, які перекидаються із р. Дніпро водоводом Дніпро-Кіровоград. Якість води річки Дніпро є вирішальним чинником санітарного та епідемічного благополуччя населення.

Складна в регіоні ситуація з водопостачанням. Централізованим водопостачанням охоплені лише 22 з 27 селищ міського типу (81,5%) та 217 сіл з 991 (18,5%).

Відсутнє централізоване водопостачання у селищах міського типу Єлизаветградка Олександрівського району, Знам'янка Друга м. Знам'янка, Капітанівка Новомиргородського району, Павлиш Онуфріївського району та Салькове Гайворонського району.

Тривожним фактом є те, що близько 4,5% сіл Кіровоградської області частково або повністю залежать від привозної води, і більше 75% не мають доступу до центрального водопостачання.

Жителі м. Долинська (187 споживачів), 1 села Долинського району, 10 сіл Устинівського району та частково самого смт Устинівка і частина жителів м. Новоукраїнка користуються привізною водою.

За 2020 рік обсяг піднятої води з поверхневих джерел склав 82,7 % до загального обсягу піднятої води, з підземних джерел 17,3%. У порівнянні з 2019 роком обсяг піднятої води зменшився на 1,1 %.







Важливий індикатор – показник відповідності сільських джерел питного водопостачання санітарним нормам, адже вода в містах набагато якісніша завдяки встановленим системам очистки.

Під наглядом Держпродспоживслужби області перебуває 284 водогони, які забезпечують населення централізованим водопостачанням, та 2,8 тис. джерел нецентралізованого водопостачання (2,7 тис. громадських колодязів, 98 артезіанських свердловин, 4 каптажі).

Протягом 2020 року у ході проведених комісійних обстежень перевірено відповідність водопостачання для населення вимогам чинного законодавства майже на 2 тис. об'єктах, із них на 1,3 тис. виявлені порушення, 63,9 %.

Охоплено обстеженнями 87,3 % об'єктів централізованого водопостачання, а саме: із 284 об'єктів обстежено 248 водогонів, виявлено порушення на 193 водогонах (75,4 %).

На 68 водогонах за результатами лабораторних досліджень питна вода не відповідає вимогам ДСанПіН 2.2.4-171-10 "Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною" (25,5 %), високий відсоток невідповідності спостерігається у Добровеличківській та Помічнянській (100 %), Кетрисанівській (86,2 %), Маловисківській (34,8 %), Долинській (33,3 %), Надлацькій (22,2 %) громаді.

#### **4. Проблеми із якістю водних ресурсів**

Природні води Кіровоградської області високомінералізовані, що призводить до підвищеного навантаження на очисні споруди. Але окрім цього, через сільськогосподарську спрямованість регіону, значну кількість несанкціонованих скидів забруднених вод, порушення водоохоронних заходів тощо, спостерігається високий рівень забруднення біогенними речовинами. Це явище посилюється в маловодні роки та в теплі періоди року, при посиленні випаровування із водних об'єктів. Майже в усіх водоймах регіону спостерігається явище "цвітіння води" - масового розмноження синьо-зелених водоростей у теплий період року. Сприятливі фактори для цього явища: низька швидкість течії, висока сонячна активність, висока концентрація біогенних речовин (лімітуючий фактор – концентрація фосфатів). Спостерігається збідніння та зміна видового складу берегової та водної флори і фауни. Періодично відбуваються замори риби.

Щодо рекреаційних водних ресурсів, необхідно відмітити відносну обмеженість кількості і якості об'єктів рекреації, їх поганий санітарний стан.

**5. Досить високим залишається обсяг недостатньо очищених та забруднених вод, що скидаються у водні об'єкти.**

В розрізі басейнів скид забруднених зворотних вод збільшився в басейні Південного Бугу з 0,50 млн м<sup>3</sup> до 0,51 млн м<sup>3</sup>, а в басейні Дніпра - з 2,5 млн м<sup>3</sup> до 3,1 млн м<sup>3</sup>.

До підприємств-забруднювачів, які постійно здійснюють скид забруднених зворотних вод, відносяться:





в басейні Південного Бугу - ОКВП "Дніпро-Кіровоград" (Смолінське ВКГ), КП "Мала Виска Водоканал", Новоукраїнське ЖКП, КП "Нілот", БМКП "Міськводоканал", Голованівський комбінат комунальних підприємств, КНП "ОКПЛ КОР", КП "Новгородківська ЛДКГ", КНП "Голованівська ЦРЛ", КП "Обрій", КП "ЖКД", ДП "СхідГЗК" (Інгульська шахта)

в басейні Дніпра - ОКВП "Дніпро-Кіровоград" (Знам'янське ВКГ), КП "Оберіг-Аква", ДКП "Комунальник".

У поверхневі водні об'єкти за 2020 рік відведено 28 млн м<sup>3</sup> зворотних вод, з них нормативно очищених на очисних спорудах - 17 млн м<sup>3</sup> (у 2017 році - 14,5 млн м<sup>3</sup>, у 2018 році - 12,7 млн м<sup>3</sup>, у 2019 році - 12,5 млн м<sup>3</sup>).

Очевидна тенденція до зменшення кількості нормативно очищених стічних вод говорить про поступове зменшення потужностей очисних споруд, причиною чого є їх незадовільний технічний стан, та їх застарілість.

На даний час в області в аварійному та ветхому стані знаходяться: 45,6% - комунальних водопровідних мереж та 42,8% - комунальних каналізаційних мереж.

Втрати води у водопровідних мережах підприємств водопровідно-каналізаційного господарства області до поданої води в мережі зменшились з 29,7% у 2019 році до 25,8% у 2020 році.

Централізованими системами водовідведення забезпечено: міське населення області - на 66,7% (в Україні – 73%), сільське населення – лише на 0,6% (в Україні – 4,1%).

Пропускна спроможність очисних споруд перевищує обсяг стоків, які надходять на очищення, і використовуються у середньому по області на 36,4% до встановленої потужності, що зумовлює непродуктивні витрати паливно-енергетичних ресурсів та збільшення собівартості послуг.

Зволікання з введенням у дію оновлених систем централізованого водопостачання, каналізації та очистки стоків у населених пунктах області разом з негативними екологічними наслідками може надзвичайно ускладнити і санітарно-епідеміологічну ситуацію в регіоні.

## **6. Незадовільний стан ґрунтів. Деградація земель та опустелювання**

Земельний фонд Кіровоградської області складає 2458,8 тис.га (4,1% від території України), з них 2032,3 тис.га або 82,7% займають сільськогосподарські угіддя.

Сільськогосподарська освоєність Кіровоградщини – надзвичайно висока. Так, якщо освоєність країн Європи складає в середньому 53-65 %, України – понад 70 %, то в Кіровоградській області цей показник досяг 82,8 %. Наслідком цього є прогресуюча деградація земель, що створює загрозу екологічній безпеці області. Крім того, надмірне навантаження на земельні угіддя спричинило активізацію розвитку негативних процесів, серед яких особливої сили набули ерозійні. До такого стану призвело нехтування питаннями екологічної придатності земель для використання певних сільськогосподарських культур, зокрема необґрунтоване збільшення площ просапних культур. У деяких районах Кіровоградщини розораність сільськогосподарських угідь сягнула



понад 90 %. Крім того, через ерозійні процеси площа ярів перевищує 3,5 тис. га, а площа деградованих та малопродуктивних земель склала 270 тис. га.

Починаючи з 1993 року, у ґрунтах України на 75 % від площі сільськогосподарських угідь склався негативний баланс гумусу, який у 2-3 рази перевищує допустиму норму. Як і в інших областях України, у Кіровоградській області процес втрати гумусності прогресує.

Структура орного шару значно зруйнована, що негативно позначається на водно-фізичних властивостях, повітряному режимі, викликає самочинне ущільнення поверхневого шару, утворення кірки після дощів. З цієї причини різко знижується запас продуктивної вологи та водопроникність ґрунтів, що призводить до активізації процесів ерозії. Ситуація, яка склалася, зумовлена головним чином тим, що протягом багатьох десятиріч екстенсивне використання земельних угідь, і особливо ріллі, не компенсувалося рівнозначними заходами щодо відтворення ґрунтів.

Тому, головною причиною є низька ефективність засобів, які застосовуються з метою інтенсифікації землеробства, а комплекс деградаційних процесів виснажує ґрунтові виробничі ресурси, знижує врожай сільськогосподарських культур. Найбільших збитків ґрунтам завдають водна та вітрова ерозії, безповоротні втрати гумусу та поживних речовин, засолення та закислення ґрунтів, висушування та перезволоження, в т. ч. заболочування, забруднення промисловими відходами та викидами, отрутохімікатами.

Антропогенний вплив на довкілля постійно зростає і досягнув критичних значень, що позначилося на стані ґрунтового покриву. Погіршуються фізичні, хімічні й біологічні властивості ґрунтів, зростають площі деградованих земель, забруднених атмосферними викидами й стічними водами, хімічними речовинами та радіонуклідами.

Станом на 01 січня 2021 року площа порушених земель в області склала 4,8 тис.га, відпрацьованих – 0,7 тис.га. Для розв'язання проблеми рекультивації земель необхідні значні кошти та без фінансової підтримки з боку держави вирішити цю проблему самостійно область на даному етапі не має можливості.

## **7. Проблеми природно-заповідного фонду та біорізноманіття**

Природні території, сприятливі для відтворення дикої фауни і флори, є території природно-заповідного фонду, загальна площа яких у Кіровоградській області складає 100,4 тис.га, що становить 4,1% від загальної території області.

Для збільшення показника заповідності на 1% необхідно надати статус природно-заповідних територій угіддям площею 25 тис. га, тобто треба заповідати ще 74 тис. га. В області великий відсоток територій, які використовуються в сільському господарстві, та високий рівень розораності земель, що ускладнює проведення роботи у цьому напрямку, а також проведення пошуку, створення нових та розширення існуючих територій ПЗФ.

Обмеження, які передбачені на заповідних територіях, ускладнюють процес надання погоджень щодо створення нових або розширення існуючих заповідних територій.







Крім того, є деякі проблеми, які стримують розвиток заповідної справи в області у практичному плані:

неузгодженість і недосконалість законодавства (земельного, лісового, природоохоронного та законодавства про місцеве самоврядування) у частині заповідної справи;

відсутність механізмів економічного стимулювання для створення нових об'єктів ПЗФ та відшкодування збитків землекористувачам, а також механізму викупу земельних ділянок для заповідання;

передача під охорону територій та об'єктів ПЗФ;

винесення меж в натуру вже існуючих територій та об'єктів ПЗФ;

відсутність фінансування на місцевому рівні та недостатнє фінансування на державному рівні для виконання заходів щодо створення нових об'єктів ПЗФ та охорони і утримання існуючих об'єктів ПЗФ.

Основною загрозою для біологічного та ландшафтного біорізноманіття є антропогенна діяльність. Найзначнішим на сьогодні є скорочення ареалів існування. До цього призводить знищення природних середовищ існування тварин і місць зростання рослин, їх фрагментації та деградації (включаючи забруднення), у глобальній зміні клімату, екологічно незбалансованій експлуатації, поширенні чужерідних видів, розповсюдженні хвороб та шкідників.

Внаслідок необґрунтованого розорювання земель, вирубки лісів, осушення чи обводнення території, промислового, житлового та дачного будівництва відбувається знищення природних середовищ існування тварин і місць зростання рослин. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття є обов'язковою умовою сталого (збалансованого) розвитку.

## **8. Підтоплення земель і населених пунктів регіону**

Підтоплення є одним із найбільш розповсюджених сучасних геологічних процесів, що розвивається як у природних умовах, так і під впливом техногенних чинників. Останні часто мають визначальне значення, особливо як наслідок проведення водогосподарських заходів (наявність іригаційних систем, водосховищ, каналів, втрат з комунікацій тощо). Польові обстеження зафіксували збільшення площі підтоплення на території області на 0,003 тис.кв.км.

На території області розвивається на площі 0,06 тис.кв.км, ураженість складає 0,2 % від території області. Підтоплення, зумовлене зниженням дренажної здатності річок і балок, характерне для сходу, південного сходу та заходу області (найбільше потерпають Олександрійський, Долинський, Бобринецький, Гайворонський райони), які мають рівнинний рельєф та слабе ерозійно-долинне розчленування.

Підтоплення спостерігається у межах 17 громад області, підтопленим є 51 населений пункт. Від підтоплення потерпають міста Долинська, Кропивницький, Світловодськ, де воно має переважно локальний прояв у межах долиноподібних понижень рельєфу. Під впливом підпору





Кременчуцького водосховища на площі до 10-15 км<sup>2</sup> підтоплення має техногенний характер.

### **9. Поводженням з промисловими та побутовими відходами.**

Відходи є одним з найбільш вагомих факторів забруднення навколишнього середовища і негативного впливу на всі компоненти довкілля та здоров'я людей.

Найбільше утворюється відходів на підприємствах добувної промисловості і розробленні кар'єрів при добуванні та збагаченні руд і мінеральної сировини, що становить 96,7% від загального обсягу утворених відходів по області.

Основна кількість накопичених відходів IV класу небезпеки припадає на хвости збагачення державного підприємства "Східний гірничо-збагачувальний комбінат" (далі – ДП "СхідГЗК") (м.Жовті Води Дніпропетровська область), що скидаються у хвостосховище в балці "Щербаківська" Петрівського району та відходи розроблення руди залізної ПрАТ "Центральний гірничо-збагачувальний комбінат", Петрівський кар'єр, виробничо-технологічні відходи Інгульської шахти ДП "СхідГЗК" та відходи виробництва графіту ПрАТ "Заваллівський графітовий комбінат".

Видалення відходів шляхом захоронення або знешкодження залишається основним призначенням спеціально відведених місць чи об'єктів.

Не менш гострою, ніж у попередні роки, залишається проблема екологічно безпечного збирання, видалення твердих побутових відходів.

Відсутність підприємств із переробки та утилізації промислових і твердих побутових відходів, полігони ТПВ здебільш не відповідають екологічним нормам, не налагоджено систему збору ТПВ у значній кількості сільських рад.

Утворення побутових відходів в області збільшується, при цьому їх значні обсяги розміщуються на звалищах, які розташовані у неприйнятних місцях та неналежним чином спроектовані і експлуатуються.

Значна частка сміттєзвалищ не відповідає вимогам природоохоронного законодавства та постає питання об'єднання територій у кластери з надання послуг поводження з відходами і спорудження сучасних регіональних сміттєзвалищ на заміну діючим, що чинять негативний вплив на довкілля.

У всіх територіальних громадах області будівництво полігонів твердих побутових відходів не проводиться, наявну документацію з проведення реконструкції або добудови розроблено в цінах попередніх років, проекти не реалізовано, на теперішній час документація є застарілою та потребує коригування як у ціновому аспекті, так і щодо вимог природоохоронного законодавства.

Роздільне збирання, переробка та утилізація ТПВ, вилучення і утилізація біогазу на сміттєзвалищах області не проводяться, окрім полігону твердих побутових відходів м.Кропивницький.

Проблеми утворення відходів і поводження з ними є гострими для області. Нераціональне використання ресурсів, застарілі технології й відсутність сфери вторинної переробки сприяють утворенню значних об'ємів



відходів, зберігання яких потребує вилучення значних земельних ділянок. Зберігання та накопичення відходів, особливо токсичних, є джерелом тривалого негативного впливу на стан здоров'я людей і якість навколишнього природного середовища.

**10. Організація контролю за радіаційною безпекою та впливом на довкілля виробничої діяльності підприємств уранодобувної промисловості, накопичувачів (хвостосховищ) відходів від переробки уранових руд.**

Область посідає провідне місце в Україні за запасами урану та займає монопольне становище за його видобутком. Розвідано 16 родовищ, з яких розробляється чотири, це Мічуринське і Центральне родовища на території Кропивницького району та Ватутінське і Новокостянтинівське родовища на території Маловисківського району.

У Кіровоградській області ризики у сфері радіаційної безпеки зумовлені виробничою діяльністю підприємств уранодобувної промисловості, а саме підрозділами ДП "СхідГЗК".

ДП "СхідГЗК" здійснює видобуток уранових руд, які є природним радіоактивним матеріалом, на Інгульській (Кропивницький район), Смолінській та Новокостянтинівській (Маловисківський район) шахтах. Переробка уранових руд здійснюється на гідрометалургійному заводі (ГМЗ) підприємства в м. Жовті Води Дніпропетровської області. Основним видом продукції, що випускається, є концентрат природного урану (закис-окис урану) і технічна сірчана кислота.

З метою виключення необґрунтованого радіаційного впливу на населення та довкілля та контролю ефективності застосованих протирадіаційних заходів підприємство здійснює постійний контроль за впливом на радіаційний стан навколишнього природного середовища на промислових майданчиках, у санітарно-захисних зонах і зонах спостереження. Контроль здійснюють фізико-хімічні лабораторії служби радіаційної безпеки та охорони навколишнього середовища, а також Центральна пилогазодозиметрична лабораторія ДП "СхідГЗК", Центральна науково-дослідна лабораторія ДП "СхідГЗК", Гідрогеологічний загін Геологорозвідувальної партії – 2 ДП "СхідГЗК", сторонні організації на підставі договорів. Лабораторії атестовані на проведення вимірювань у сфері поширення державного метрологічного нагляду. Періодичність вимірювань, а також перелік факторів, що контролюються, передбачено у річних планах контролю, погоджених контролюючими органами та затверджених головним інженером підприємства.

За результатами радіаційно-екологічних досліджень об'єктів довкілля на території санітарно-захисних зон та зон спостереження підрозділів ДП "СхідГЗК" наднормативного рівня впливу не виявлено.

На балансі ДП "СхідГЗК" у Кіровоградській області перебуває хвостосховище наливного типу, розташоване у балці "Щербаківська".

Хвостосховище у балці "Щербаківська" експлуатується з 1959 року і призначено для видалення, складування та зберігання твердих відходів від



переробки уранових руд, загальна площа хвостовища 614,9 га (із санітарно – захисною зоною).

Промисловий майданчик хвостосховища розташований у північній частині балки "Щербаківська", що є правою притокою річки Жовта, на відстані 1,5 км на південь від м. Жовті Води та на відстані 8 км на південь від ГМЗ.

Усі виміряні значення потужності дози гамма випромінювання на територіях санітарно-захисної зони (СЗЗ) та зоні спостереження (ЗС) хвостосховища перебувають у межах коливань природного фону.

## **V. Зобов'язання у сфері охорони довкілля**

### **Основними міжнародними зобов'язаннями щодо СЕО є:**

Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01 липня 2015 року);

Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, а також Конвенція ООН з біологічного різноманіття;

Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату (Конвенцію ратифіковано Законом № 435/96-ВР від 29 жовтня 1996 року, ВВР, 1996, № 50, стаття 277 )

Київський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату (Київський протокол ратифіковано Законом № 1430-IV (1430-15 ) від 04 лютого 2004 року);

Паризька угода (Угоду ратифіковано Законом № 1469-VIII від 14 липня 2016 року).

### **Основними законодавчими і нормативно-правовими актами, норми і вимоги яких мають бути враховані та дотримані під час підготовки ДДП:**

Водний кодекс України; Лісовий кодекс України; Земельний кодекс України; закони України: "Про стратегічну екологічну оцінку"; "Про охорону навколишнього природного середовища"; "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року"; "Про ратифікацію Рамкової конвенції ООН про зміну клімату"; "Про ратифікацію Київського протоколу до Рамкової Конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату"; "Про ратифікацію Паризької угоди"; "Про природно-заповідний фонд"; "Про охорону культурної спадщини"; "Про охорону археологічної спадщини"; "Про охорону атмосферного повітря"; "Про відходи"; "Про надра"; "Про питну воду та питне водопостачання"; "Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення"; "Про екологічний аудит"; "Про рослинний світ"; "Про тваринний світ"; "Про регулювання містобудівної діяльності"; "Про основи містобудування"; "Про інвестиційну діяльність";

Указ Президента України "Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року" (№ 722/2019);







Цілі сталого розвитку: Україна-2030 (Ціль 13. "Пом'якшення наслідків зміни клімату");

Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Закон України № 436/96-ВР (436/96-ВР) від 29 жовтня 1996 року);

Національний план дій управління відходами до 2030 року, затверджений Кабінетом Міністрів України 20 лютого 2019 року;

Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року №695;

постанови Кабінету Міністрів України від:

11 вересня 1996 року № 1100 "Про Порядок розроблення і затвердження нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин та перелік забруднюючих речовин, скидання яких нормується" (із змінами);

18 грудня 1998 року № 2024 "Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів" (із змінами);

13 грудня 2001 року N 1655 "Про затвердження Положення про порядок здійснення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря" (із змінами);

13 березня 2002 року № 300 "Про Порядок розроблення і затвердження нормативів граничнодопустимого рівня впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарних джерел забруднення на стан атмосферного повітря" (із змінами);

13 березня 2002 року № 302 "Про затвердження Порядку проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян - підприємців, які отримали такі дозволи" (із змінами);

13 березня 2002 року № 321 "Про затвердження Порядку видачі дозволів на спеціальне водокористування" (із змінами);

16 грудня 2020 року №1272 "Про затвердження Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення";

від 09 вересня 2020 року № 826 Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України з питань діяльності Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів;

21 жовтня 2020 року № 1567-р "Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року";

03 березня 2021 року № 179 "Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року";

розпорядження Кабінету Міністрів України від:

16 вересня 2015 року № 980-р "Про схвалення Очікуваного національно-визначеного внеску України до проекту нової глобальної кліматичної угоди"







07 грудня 2016 року № 932-р "Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року";

30 березня 2016 року № 271-р "Про затвердження Національним планом дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням" (із змінами);

06 грудня 2017 року № 878-р "Про затвердження плану заходів щодо виконання концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року" (із змінами);

14 серпня 2019 року № 688-р "Про Стратегією зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року";

21 квітня 2021 № 443-р "Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року";

28 квітня 2021 року "Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми "Питна вода України" на 2022-2026 роки";

накази Міністерства екології та природних ресурсів України від:

17 грудня 2012 року №659, затверджено Базовий план адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базовий план апроксимації). Зокрема, відповідно до цього плану потрібно привести нормативно-правову базу України у відповідність до вимог "Директиви 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище";

10 серпня 2018 року № 296 "Про затвердження Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування";

наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 28 жовтня 2020 року № 213 "Про затвердження Критеріїв визначення наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення";

ДБН Б.1.1-13:2012 "Склад та зміст містобудівної документації на державному та регіональному рівнях";

ДСТУ-Н Б Б.1.1-10:2010 "Настанова з виконання розділів "Охорона навколишнього природного середовища» у складі містобудівної документації";

Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів (зі змінами);

ДСанПіН 2.2.4-171-10 "Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною";

посібник з інвентаризації джерел викидів в атмосферне повітря; максимальні допустимі концентрації та "можливі рівні безпечного ефекту" для забруднюючих речовин в атмосферному повітрі для заселених територій.

В Україні сформовано інвестиційне законодавство, в якому, зокрема, значна увага приділяється необхідності дотримання екологічних норм у процесі інвестиційної діяльності. Так, Законом України "Про інвестиційну діяльність" (№ 1560-ХІІ від 18 версня 1991 року) встановлюється заборона інвестування в об'єкти, створення і використання яких не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України (статті 4).



У разі порушення екологічних, санітарно-гігієнічних та архітектурних норм державний орган може прийняти рішення про зупинення або припинення інвестиційної діяльності (стаття 21). Крім цього, в статті 8 зазначається, що інвестор зобов'язаний одержати висновок з оцінки впливу на довкілля у випадках та порядку, встановлених Законом України "Про оцінку впливу на довкілля" (№ 2059-VIII від 23 травня 2017 року).

**Перелік регіональних природоохоронних програм:**

Комплексна програма охорони навколишнього природного середовища в Кіровоградській області на 2021-2025 роки, затверджена рішенням обласної ради від 30 березня 2021 року № 86;

Регіональна екологічна програма "Ліси Кіровоградщини на 2021-2025 роки", затверджена рішенням обласної ради від 30 березня 2021 року №85;

Обласна програма збереження і розвитку об'єктів культурної спадщини, пов'язаних з корифеями українського професійного театру, "Земля корифеїв" на 2018-2020 роки (продовжена до 2023 року), затверджена рішенням обласної ради від 25 вересня 2020 року №807.

**Крім того є програми, які враховують екологічні завдання щодо поліпшення стану довкілля в області, зокрема:**

Обласна програма розвитку агропромислового комплексу Кіровоградської області на 2018-2023 роки, затверджена рішенням обласної ради від 22 серпня 2017 року № 350;

Інвестиційна програма ОКВП "Дніпро-Кіровоград" на 2022 рік та план розвитку ОКВП "Дніпро-Кіровоград" на 2022-2026 роки, затверджена рішенням обласної ради від 17 вересня 2021 року № 151;

Програма створення та впровадження містобудівного кадастру Кіровоградської області на 2022 – 2024 роки, затверджена рішенням обласної ради від 17 вересня 2021 року № 154;

**VI. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення від реалізації програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2022 рік/у тому числі вторинних, кумулятивних, синергетичних, коротко-, середньо- та довгострокових (1,3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків/**

**Програма економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2022 рік розроблена на короткострокову перспективу, визначає пріоритетні напрями економічного і соціального розвитку, враховує екологічні завдання в інтересах ефективного, стабільного соціально-економічного розвитку області та підвищення якості життя населення.**

Реалізація заходів Програми при існуючому стані дозволяє покращити соціально-економічні умови життя і діяльності Кіровоградської області.

Згідно "Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування", затверджених Наказом



Міністерства екології та природних ресурсів України від 10 серпня 2018 року № 296, у даному розділі описуються наслідки стану довкілля, у тому числі для здоров'я населення - будь-які ймовірні наслідки для флори, фауни, біорізноманіття, ґрунту, клімату, повітря, води, ландшафту (включаючи техногенного), природних територій та об'єктів, безпеки життєдіяльності населення та його здоров'я, матеріальних активів, об'єктів культурної спадщини та взаємодія цих факторів.

Ймовірні наслідки для довкілля від реалізації Програми визначалися відповідно до контрольного переліку, наведеного в таблиці 17

Таблиця 17

**Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації  
Програми відповідно до контрольного переліку**

№	Чи може реалізація Програми причинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
		Так	Ймовірно	Ні	
1	2	3	4	5	6
<b>Повітря</b>					
1.	Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел		*		+
2.	Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел		*		+
3.	Погіршення якості атмосферного повітря		*		+
4.	Появу джерел неприємних запахів			*	-
5.	Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату			*	-
<b>Водні ресурси</b>					
6.	Збільшення обсягів скидів у поверхневі води		*		+
7.	Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників, як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)		*		+
8.	Збільшення скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти			*	
9.	Значне зменшення кількості води, що використовується для водопостачання населенню			*	
10.	Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод			*	+
11.	Появу загроз для людей і об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)			*	
12.	Зміни напрямків і швидкості течії поверхневих вод або обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкта			*	
13.	Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону			*	+



1	2	3	4	5	6
14	Зміни напрямку або швидкості потоків підземних вод			*	
15	Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)			*	+
16	Забруднення підземних водоносних горизонтів			*	+
<b>Відходи</b>					
17	Збільшення кількості утворюваних ТПВ			*	+
18	Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки		*		+
19	Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки			*	+
20	Спорудження еколого-небезпечних об'єктів поводження з відходами			*	
21	Утворення або накопичення радіоактивних відходів			*	+
<b>Земельні ресурси</b>					
22	Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару			*	+
23	Посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів			*	
24	Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу			*	
25	Появу таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози, через нестабільність літо генної основи або зміни геологічної структури			*	
26	Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель			*	
27	Виникнення конфліктів між ухваленими цілями стратегії та цілями місцевих громад			*	+
<b>Біорізноманіття та рекреаційні зони</b>					
28	Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території)			*	
29	Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві			*	+
30	Збільшення площ зернових культур або сільськогосподарських угідь у цілому			*	+
31	Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин			*	
32	Будь-який вплив на кількість і якість рекреаційних можливостей			*	+
33	Будь-який вплив на об'єкти історико-культурної спадщини			*	+
34	Інші негативні впливи на естетичні			*	+





1	2	3	4	5	6
	показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам'яток природи тощо)				
<b>Населення та інфраструктура</b>					
35	Зміни в локалізації, розміщенні, щільності та зростанні кількості населення будь-якої території			*	+
36	Вплив на стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі			*	+
37	Суттєвий вплив на транспортну систему, зміни в структурі транспортних потоків		*		+
38	Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень		*		+
39	Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги			*	+
40	Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей			*	+
<b>Екологічне управління та моніторинг</b>					
41	Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки			*	+
42	Погіршення екологічного моніторингу			*	
43	Усунення механізмів впливу ОМС на процеси техногенного навантаження			*	+
44	Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва			*	+
<b>Інше</b>					
45	Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів			*	
46	Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу			*	+
47	Збільшення споживання значних обсягів палива або енергії			*	+
48	Суттєве порушення якості природного середовища			*	+
49	Появу можливостей для досягнення короткострокових цілей, які ускладнюватимуть досягнення довготривалих цілей у майбутньому			*	
50	Такі впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності викличуть значний негативний екологічний ефект, негативний прямий або опосередкований вплив на добробут людей			*	



Оцінка включає в себе величину та значення в якісному та кількісному відношенні, потенційних впливів Програми (прямих та непрямих, тимчасових або постійних, позитивних та негативних, короткострокових та довгострокових, транскордонних та кумулятивних). Узагальнені результати оцінки потенційних впливів наведені в таблиці 18

### Таблица 18

[illegible]

A decorative border at the bottom of the page featuring a row of green grass blades. Above the grass, there is a thin horizontal line with a yellow segment in the center, likely representing a page number or a design element.

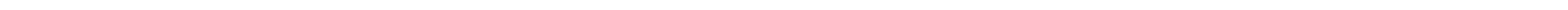






Заходи Програми	Повітря	Зміна клімату	Ґрунти і зміни у землекористуванні	Вода	Середовище існування, флора фауна	Природоохоронні території	Біорізноманіття та рекреаційні зони	Культурна спадщина та матеріальні активи	Населення і інфраструктура	Енергія	Шум	Відходи	Здоров'я та безпека
<b>6. Створення сприятливих умов для надходження інвестицій.</b>													
1) підготовка та реалізація інвестиційних проєктів та програм за рахунок коштів державного бюджету інвестиційного спрямування та забезпечення їх співфінансування з місцевих бюджетів;	DI/ LT/ LO/ SI	DI/ ST LO	?	?	0	0	0	0	IN/ LT/ LO/ SI	0	0	IN/ LT/ LO/ SI	?
2) ефективне використання наявного потенціалу та підвищення рівня привабливості області, активізації інвестиційних процесів, відновлення інвестиційного попиту;													
3) координація роботи місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо створення сприятливих умов для інвестиційної діяльності, формування інвестиційних пропозицій та реалізації стратегічних інвестиційних проєктів розвитку територій області;													
<b>7. Міжнародне співробітництво та зовнішньоекономічна діяльність</b>													
1) популяризація експортного потенціалу області, розміщення матеріалів про зовнішньоекономічні можливості регіону у міжнародних спеціалізованих виданнях, Інтернет-порталах;	0	0	0	0	0	0	0	0	IN/ LT/ LO/ SI	0	0	0	0
2) підтримка зовнішньоекономічної діяльності підприємств регіону та диверсифікації ринків збуту продукції товаровиробників області;													
3) забезпечення ефективної промоції області, розкриття переваг області і представлення її як надійного та ефективного партнера;													
4) забезпечення підготовки та впровадження проєктів міжнародної технічної допомоги та програм міжнародних фінансових організацій;													?













Заходи Програми	Повітря	Зміна клімату	Ґрунти і зміни у землі користуванні	Вода	Середовище існування, флора фауна	Природоохоронні території	Біорізноманіття та рекреаційні зони	Культурна спадщина та матеріальні активи	Населення і інфраструктура	Енергія	Шум	Відходи	Здоров'я та безпека
<b>4. Підвищення якості, конкурентоспроможності і доступності освіти. Розвиток наукової діяльності</b>													
1) розширення мережі закладів дошкільної освіти відповідно до потреб населення;	0	0	0	0	0	0	0	0	DI/ LT RE	0	0	0	IN/ ST RE
2) трансформація мережі закладів загальної середньої освіти; 3) забезпечення надання якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти за проектом "Нова українська школа";									DI/ LT RE	0	0	IN/ ST RE	0
4) поліпшення матеріально-технічної бази опорних закладів освіти та створення у закладах загальної середньої освіти сучасного освітнього простору (проведення капітальних та поточних ремонтів закладів освіти; впровадження енергоефективних заходів; комп'ютеризація та інформатизація закладів загальної середньої освіти; підвищення якості інтернету у закладах освіти; придбання сучасних меблів для початкових класів "Нової української школи" тощо);													IN/ ST RE
5) реалізація проектів у рамках проекту Президента України "Велике будівництво", програми "Спроможна школа для кращих результатів"; з урахуванням заходів (вимог) нового освітнього простору;	0	0	0	0	0	0	0	0	DI/ LT RE	0	0	IN/ ST RE	DI/ LT RE
6) реалізація проекту "Сучасна шкільна їдальня" (придбання сучасного обладнання для харчоблоків (їдалень); створення належних умов для безпечного та якісного харчування дітей в закладах освіти області;													
7) впровадження тепло- та енергозберігаючих технологій у закладах освіти області;	IN/ MT RE	IN/ LT RE								DI/ LT RE		0	0





Заходи Програми	Повітря	Зміна клімату	Ґрунти і зміни у землекористуванні	Вода	Середовище існування, флора фауна	Природоохоронні території	Біорізноманіття та рекреаційні зони	Культурна спадщина та матеріальні активи	Населення і інфраструктура	Енергія	Шум	Відходи	Здоров'я та безпека
5) реалізація в області соціального проєкту Президента України "Активні парки – локації здорової України".	DI/ LT RE	DI/ LT RE	DI/ LT RE		DI/ LT RE								
<b>7. Культурний простір та збереження культурної спадщини</b>													
1) модернізація матеріально-технічної бази, розширення обсягу надання бібліотечних послуг у цифровому середовищі та забезпечення доступу до них;	IN/ ST RE	0	0	0	0	0	0	0	DI/ LT RE	0	0	0	0
2) проведення відповідних заходів щодо переукладання/укладання охоронних договорів, розроблення облікової документації, інвентаризації пам'яток та завершення робіт з розроблення Історико-архітектурних опорних планів історичних населених місць та інші;	IN/ ST RE		IN/ ST RE							0			
3) участь у державному проєкті "Велика реставрація" у рамках програми "Велике будівництво" та підготовка проєктів до Українського культурного фонду;		0		0	0	0	0	0	DI/ LT RE		0	IN/ ST RE	DI/ LT RE
4) зміцнення матеріально-технічного стану закладів культури області шляхом проведення реконструкцій та капітальних ремонтів, впровадження енергозберігаючих технологій в закладах культури області;	IN/ LT RE		0						DI/ LT RE				
5) реалізація заходів обласної програми збереження і розвитку об'єктів культурної спадщини, пов'язаних з корифеями українського професійного театру "Земля корифеїв" на 2018-2023 роки, зокрема приведення до належного стану, облаштування та благоустрій території заповідника-музею І.К.Тобілевича (Карпенка-Карого) "Хутір Надія" та музейно-природного заповідника "Тобілевичі";	DI/ LT RE	DI/ LT RE	DI/ LT RE	DI/ LT RE	DI/ LT RE	DI/ LT RE	DI/ LT RE	DI/ LT RE	DI/ LT RE	0	0	0	DI/ LT RE

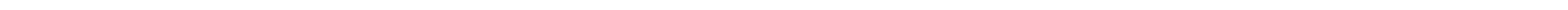


Заходи Програми	Повітря	Зміна клімату	Ґрунти і зміни у землі користуванні	Вода	Середовище існування, флора фауна	Природоохоронні території	Біорізноманіття та рекреаційні зони	Культурна спадщина та матеріальні активи	Населення і інфраструктура	Енергія	Шум	Відходи	Здоров'я та безпека
6) розбудова філії Кіровоградського обласного краєзнавчого музею – Історико-меморіального заповідника "Чорний Ворон" на території Розумівської сільської ради Олександрівського району за межами населеного пункту;													
7) включення об'єктів культурної спадщини області до регіональних та національних туристичних маршрутів;	0	0	0	0	0	0	0	DI/ LT RE	DI/ LT RE				0
8) підвищення рівня поінформованості суспільства про необхідність охорони культурної спадщини, боротьби з вандалізмом;													
9) залучення громадськості до процесів управління та контролю в галузі охорони культурної спадщини, формування позитивної громадської думки щодо необхідності бережливого використання культурного надбання;													
10) здійснення заходів з реставрації пам'яток культурної спадщини;	IN/ ST RE							DI/ LT RE	DI/ LT RE				
11) забезпечення охорони земель історико-культурного призначення та інших об'єктів у сфері охорони культурної спадщини;	0	DI/ LT RE	DI/ LT RE	DI/ LT RE	DI/ LT RE	DI/ LT RE	DI/ LT RE	DI/ LT RE	DI/ LT RE	0	0	0	0
12) впровадження системи постійного моніторингу стану збереження об'єктів культурної спадщини;	DI/ LT RE	DI/ LT RE	DI/ LT RE	DI/ LT RE	DI/ LT RE	DI/ LT RE	DI/ LT RE	DI/ LT RE	DI/ LT RE	DI/ LT RE	DI/ LT RE	DI/ LT RE	DI/ LT RE
13) сприяння залученню недержавних форм інвестицій для забезпечення утримання пам'яток в належному стані і проведення необхідних робіт;	0	0	0	0	0	0	0	0	DI/ LT RE	0	0	0	0















Заходи Програми	Повітря	Зміна клімату	Ґрунти і зміни у землі користуванні	Вода	Середовище існування, флора фауна	Природоохоронні території	Біорізноманіття та рекреаційні зони	Культурна спадщина та матеріальні активи	Населення і інфраструктура	Енергія	Шум	Відходи	Здоров'я та безпека
5) розробка проєктів землеустрою еколого-економічного обґрунтування сівозмін;													
6) проведення заходів, спрямованих на охорону земель, збереження і відтворення родючості ґрунтів за рахунок коштів, які надійшли в порядку відшкодування втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва та знаходяться на спецрахунках відповідних рад;													
7) проведення заходів, спрямованих на охорону земель, збереження і відтворення родючості ґрунтів за рахунок коштів, які надійшли в порядку відшкодування втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва та знаходяться на спецрахунках відповідних рад.													
<b>4. Розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури</b>													
1) розвиток автомобільного транспорту;	DI/ ST RE	IN/ LT/ LO/ SI	DI/ O RE	IN/ LT/ LO/ SI	0	0	0	0	IN/ LT/ LO/ SI	0	IN/ LT/ LO/ SI	DI/ ST RE	IN/ LT/ LO /SI
2) розвиток міського електротранспорту;										IN/ LT/ LO/ SI			
3) розвиток дорожньої галузі;										0			
4) розвиток аеропортової інфраструктури;										0			
5) розвиток водного транспорту;										0			
6) розвиток залізничного транспорту.										0			
<b>5. Розвиток інформатизації, зв'язку та системи електронних послуг. Цифрова трансформація</b>													
1) забезпечення населення якісними телекомунікаційними послугами;	0	0	0	0	0	0	0	0	DI/	0	0	0	(?)





Заходи Програми	Повітря	Зміна клімату	Ґрунти і зміни у землі користувачів	Вода	Середовище існування, флора фауна	Природоохоронні території	Біорізноманіття та рекреаційні зони	Культурна спадщина та матеріальні активи	Населення і інфраструктура	Енергія	Шум	Відходи	Здоров'я та безпека
5) утворення спеціального комунального підприємства "Містобудівна кадастрова служба Кіровоградської області".													
<b>8. Житлово-комунальне господарство</b>													
1) забезпечення населених пунктів централізованим водопостачанням та водовідведенням;													
2) приведення тарифів до рівня економічно-обґрунтованих витрат на виробництво житлово-комунальних послуг;													
3) здійснення технічного переоснащення галузі на основі впровадження енергоефективних технологій та обладнання;													
4) продовження роботи з реконструкції і модернізації систем централізованого водопостачання та водовідведення;													
5) забезпечення розроблення схем розвитку теплопостачання населених пунктів області та модернізації системи теплопостачання з метою переходу до децентралізації послуг централізованого теплопостачання;	IN/ LT/ LO/ SI	0	IN/ LT/ LO/ SI	DI/ LT/ LO/ SI	0	0	0	0	DI/ LT/ LO/ SI	0	0	0	DI/ LT/ LO/ SI
6) координація роботи ОКВП "Дніпро-Кіровоград" по реалізації пріоритетних заходів, спрямованих на оновлення основних фондів підприємства за рахунок коштів Міжнародного банку реконструкції та розвитку в рамках "Проекту розвитку міської інфраструктури - 2";													
7) продовження практики щодо співфінансування на впровадження енергоефективних заходів у житловій сфері за рахунок коштів державного, обласного та інших місцевих бюджетів;									IN/ LT/ LO/ SI				
8) проведення капітального ремонту, реконструкції об'єктів житлового фонду із застосуванням енергозберігаючих технологій і обладнання;					0	0	0	0	IN/ LT/	0	0		









Заходи Програми	Повітря	Зміна клімату	Ґрунти і зміни у землі користуванні	Вода	Середовище існування, флора фауна	Природоохоронні території	Біорізноманіття та рекреаційні зони	Культурна спадщина та матеріальні активи	Населення і інфраструктура	Енергія	Шум	Відходи	Здоров'я та безпека
<b>Розділ IV. "ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕКОСИСТЕМ ТА ПОЛІПШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ"</b>													
<b>1. Розвиток екомережі та збереження біорізноманіття</b>													
1) розширення площі природно-заповідного фонду області шляхом заповідання обстежених територій та виявлення доцільних до заповідання нових територій;	DI/ LT RE/ CU	DI/ LT RE/ CU	DI/ LT RE/ CU	IN/ LT RE	DI/ LT RE/ CU	DI/ LT RE/ CU	DI/ LT RE/ CU	0	IN/ LT RE	0	0	IN/ LT RE/ CU	IN/ LT RE/ CU
2) розроблення проектів землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду області;													
3) посилення державного та самоврядного контролю за охороною, захистом і використанням земель природно-заповідного фонду;													
4) реалізація заходів Регіональної екологічної програми "Ліси Кіровоградщини на 2021-2025 роки";													
5) збереження лісів та поліпшення якісного складу лісових насаджень;													
6) проведення інвентаризації та передачі колишніх колгоспних лісів у постійне користування державних лісгосподарських підприємств;													
7) проведення інвентаризації захисних лісонасаджень, розроблення проектів землеустрою щодо встановлення їх меж та визначення власників;													
8) проведення органами місцевого самоврядування, місцевими органами виконавчої влади організаційної роботи щодо закріплення полезахисних лісових смуг за землекористувачами і землевласниками, утілді яких межують з ними;													
9) створення захисних лісових насаджень на еродованих землях на території області;													
10) вирощування стандартного садивного матеріалу для лісорозведення та лісовідтворення;	DI/ LT	DI/ LT	DI/ LT	0				0	IN/ LT	0	0		









Умовне позначення	Пояснення позначення
-	Значний негативний вплив. Значний негативний вплив слід звести до мінімуму із застосуванням заходів
-	Помірний негативний вплив. Цей вплив є прийнятним
0	Немає впливу, або вплив нейтральний. Втручання не має ефекту, який можна було б довести, або такий вплив є незначним
+	Помірний позитивний вплив
++	Значний позитивний вплив
(?)	Значення впливу не може бути оцінено з певністю через відсутність даних про компоненти навколишнього середовища, заплановану діяльність, або з інших причин
DI/IN	Прямий/Непрямий
LT/MT/ST/O	Довгостроковий (постійний 50-100 років)/ Середньостроковий (10-15 років)/ Короткостроковий (3-5 років)/ Випадковий (тимчасовий, 1 рік)
LO/RE	Місцевий/Регіональний
CU/SI/TR	Кумулятивний/Синергетичний/Транскордонний
AC	Випадкова подія

Таблиця 19

## Висновки щодо ймовірного впливу Програми на довкілля

Складові довкілля	Заходи Програми
1.	2.
Атмосферне повітря	<p>Програма не передбачає створення нових підприємств із значними обсягами викидів у атмосферне повітря.</p> <p>Програма передбачає реалізацію основних завдань, спрямованих на зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних і пересувних джерел, поліпшення якості атмосферного повітря, зокрема у рамках:</p> <p><b>1. "Розділу І. Конкурентоспроможна інноваційно-спрямована економіка на засадах смарт-спеціалізації" передбачається:</b></p> <p>1) оновлення та техніко-технологічне переоснащення підприємств агропромислового комплексу (Підрозділ 1. "Розвиток аграрного сектору");</p> <p>2) сприяння проведенню робіт із стандартизації та сертифікації продукції, забезпечення досягнення високих стандартів якості, безпеки, екологічності продукції та товарів місцевого виробництва (Підрозділ 2. "Функціонування промисловості");</p> <p>3) впровадження екологічно безпечних технологій проведення гірничих робіт, обов'язкової рекультиваци та екологічної реабілітації територій, порушених внаслідок провадження виробничої діяльності гірничо-добувних підприємств (Підрозділ 3. "Ефективне використання мінерально-сировинних ресурсів");</p> <p>4) забезпечення максимально повного використання видобутих корисних копалин, мінімізація відходів під час їх видобутку та</p>



1.	2.
	<p>переробки (Підрозділ 3. "Ефективне використання мінерально-сировинних ресурсів");</p> <p>5) технічне переоснащення виробництва на основі впровадження інноваційних проєктів, енергоефективних і ресурсозберігаючих технологій, маловідходних, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів (Підрозділ 3. "Ефективне використання мінерально-сировинних ресурсів");</p> <p>6) сприяння у реалізації проєктів щодо виробництва енергії з нетрадиційних та відновлювальних джерел енергії, впровадження енергоефективних технологій і обладнання (Підрозділ 4. "Енергозбереження та енергоефективність");</p> <p>7) технологічне переоснащення та розширення діючих виробничих потужностей, введення в дію нових високотехнологічних виробництв (Підрозділ 5. "Інноваційна діяльність");</p> <p><b>2. "Розділу III. "Сталий розвиток усіх територій" передбачається:</b></p> <p>1) підвищення рівня екологічності та енергоефективності, забезпечення розвитку інфраструктури в галузі електричного транспорту (Підрозділ 4. "Розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури");</p> <p>2) зменшення забрудненості атмосферного повітря шляхом підвищення екологічності рухомого складу усіх видів транспорту (Підрозділ 4. "Розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури");</p> <p><b>3. "Розділу IV. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури" передбачається:</b></p> <p>1) розробка системи моніторингу та контролю якості повітря (Підрозділ 2 "Зменшення екологічного навантаження на довкілля");</p> <p>2) впровадження системи моніторингу атмосферного повітря, що дозволить проводити оперативний збір інформації та оцінку інформації про стан атмосферного повітря області (Підрозділ 2 "Зменшення екологічного навантаження на довкілля").</p> <p>Проте, реалізація основних завдань Розділу I. "Конкурентоспроможна інноваційно-спрямована економіка на засадах смарт-спеціалізації", Підрозділу 2. "Функціонування промисловості" ймовірно може призвести до збільшення викидів забруднюючих речовин через подальший розвиток підприємств добувної та переробної промисловості та створення технопарків, індустріальних парків</p>
Водні ресурси	<p><b>Програма передбачає реалізацію завдань, спрямованих на зменшення обсягів скидів у поверхневі води, зменшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очисних споруд, зокрема у рамках:</b></p> <p><b>1. "Розділу III. "Сталий розвиток усіх територій" передбачається:</b></p> <p>1) продовження роботи з реконструкції і модернізації систем централізованого водопостачання та водовідведення (Підрозділ 8. "Житлово-комунальне господарство");</p> <p>2) координація роботи ОКВП "Дніпро-Кіровоград" у реалізації пріоритетних заходів, спрямованих на оновлення основних фондів підприємства за рахунок коштів Міжнародного банку реконструкції та розвитку в рамках "Проєкту розвитку міської інфраструктури - 2" (Підрозділ 8. "Житлово-комунальне господарство");</p>



1.	2.
	<p><b>2. "Розділу IV. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури" передбачається:</b></p> <p>1) покращення стану поверхневих вод шляхом проведення модернізації та будівництва нових каналізаційних очисних споруд на підприємствах житлово-комунального господарства (Підрозділ 2. "Зменшення екологічного навантаження на довкілля");</p> <p>2) проведення діагностичного моніторингу масивів поверхневих вод, забір води на яких здійснюється для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення (Підрозділ 2. "Зменшення екологічного навантаження на довкілля");</p> <p>3) проведення робіт із розчистки і регулювання русел річок (Підрозділ 2. "Зменшення екологічного навантаження на довкілля").</p> <p><b>У результаті виконання завдань очікується:</b></p> <p>забезпечення споживачів області питною водою нормативної якості; зменшення непродуктивних витрат та втрат води; покращення якості зворотних вод шляхом проведення реконструкції каналізаційних очисних споруд у населених пунктах області.</p> <p>Проте, реалізація основних завдань Розділу I. "Конкурентоспроможна інноваційно-спрямована економіка на засадах смарт-спеціалізації", Підрозділу 1. "Розвиток аграрного сектору" та Підрозділу 2. "Функціонування промисловості" ймовірно може призвести до: збільшення обсягів скидів у поверхневі води та до збільшення навантаження на каналізаційні системи і погіршення якості очисних споруд через подальший розвиток підприємств добувної та переробної промисловості та створення технопарків, індустріальних парків; зміни обсягів води поверхневих водних об'єктів внаслідок продовження тенденції зростання забору води на ведення сільського господарства та виробництва продуктів харчування.</p>
Відходи	<p><b>Програма передбачає реалізацію основних завдань, спрямованих на зменшення кількості утворюваних твердих побутових відходів, впровадження сучасних методів переробки твердих побутових відходів та обмеження їх поховання на полігонах, зокрема у рамках:</b></p> <p><b>1. "Розділу III. "Сталий розвиток усіх територій" передбачається:</b></p> <p>1) забезпечення реалізації заходів, направлених на виконання вимог пункту "і" статті 32 Закону України "Про відходи" в частині заборони з 01 січня 2018 року захоронення неперероблених (необроблених) побутових відходів та необхідності впровадження в населених пунктах роздільного збирання побутових відходів, забезпечення утилізації відходів, облаштування сміттєпереробних ліній або станцій та доцільності будівництва сміттєпереробних заводів (Підрозділ 8. "Житлово-комунальне господарство");</p> <p>2) будівництво полігонів, які відповідають встановленим стандартам. Забезпечення населених пунктів області спеціалізованою технікою для збирання твердих побутових відходів (Підрозділ 8. "Житлово-комунальне господарство");</p> <p>3) впровадження роздільного збирання побутових відходів. Зменшення обсягу утворення відходів, впровадження механізмів їх переробки та повторного використання на основі новітніх технологій та виробництв (Підрозділ 8. "Житлово-комунальне господарство");</p> <p><b>2. "Розділу IV. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури" передбачається розробка та реалізація Регіонального плану поводження з відходами (Підрозділ 2. "Зменшення екологічного навантаження на довкілля").</b></p>



1.	2.
Земельні ресурси	<p><b>Програма передбачає реалізацію основних завдань, спрямованих поліпшення стану земель, зокрема у рамках:</b></p> <p><b>1. "Розділу I. "Конкурентоспроможна інноваційно-спрямована економіка на засадах смарт-спеціалізації" передбачається:</b></p> <p>1) розширення площ зрошуваних земель за рахунок реконструкції зрошувальних систем, придбання поливної техніки та улаштування систем краплинного зрошення та забезпечення їх ефективного використання (Підрозділ 1. "Розвиток аграрного сектору");</p> <p><b>2. "Розділ III. "Сталий розвиток усіх територій" передбачається:</b></p> <p>1) збереження та відтворення родючості ґрунтів (Підрозділ 3. "Використання земельних ресурсів та удосконалення земельних відносин");</p> <p>2) оптимізація землекористування, системна протидія ерозійним процесам (Підрозділ 3. "Використання земельних ресурсів та удосконалення земельних відносин");</p> <p>3) розробка проектів землеустрою еколого-економічного обґрунтування сівозмін (Підрозділ 3. "Використання земельних ресурсів та удосконалення земельних відносин");</p> <p>4) проведення заходів, спрямованих на охорону земель, збереження і відтворення родючості ґрунтів за рахунок коштів, які надійшли в порядку відшкодування втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва та знаходяться на спецрахунках відповідних рад (Підрозділ 3. "Використання земельних ресурсів та удосконалення земельних відносин");</p> <p><b>3. "Розділу IV. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури" передбачається:</b></p> <p>1) виконання заходів, пов'язаних із запобіганням шкідливої дії вод і ліквідацією її наслідків, включаючи протиповеневий захист сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь (Підрозділ 2. "Зменшення екологічного навантаження на довкілля");</p> <p>2) проведення берегоукріплювальних робіт Кременчуцького водосховища (Підрозділ 2. "Зменшення екологічного навантаження на довкілля");</p> <p>Крім цього, Програма не передбачає змін у структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель. Покращенню стану земельних ресурсів може сприяти збереження якісного стану земель, відновлення деградованих і еродованих земель та ґрунтів.</p>
Біорізноманіття та рекреаційні зони	<p><b>У Програмі не передбачається реалізація завдань, які можуть призвести до негативного впливу на існуючі об'єкти природно-заповідного фонду (ПЗФ) та біорізноманіття.</b></p> <p><b>1. У рамках "Розділу IV. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури", Підрозділу 1. "Розвиток екомережі та збереження різноманіття" передбачається реалізація основних завдань, спрямованих на розвиток екомережі, ПЗФ, збереження біорізноманіття та рослинного і тваринного світу області, зокрема:</b></p> <p>1) посилення державного та самоврядного контролю за охороною, захистом і використанням земель природно-заповідного фонду;</p> <p>2) реалізація заходів Регіональної екологічної програми "Ліси Кіровоградщини на 2021-2025 роки";</p>





1.	2.
	<p>3) збереження лісів та поліпшення якісного складу лісових насаджень;</p> <p>4) проведення органами місцевого самоврядування, місцевими органами виконавчої влади організаційної роботи щодо закріплення полезахисних лісових смуг за землекористувачами і землевласниками, угіддя яких межують з ними;</p> <p>5) створення захисних лісових насаджень на еродованих землях на території області;</p> <p>6) посилення державного контролю за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів;</p> <p>7) охорона тваринного світу;</p> <p>8) вжиття заходів щодо збільшення чисельності мисливської фауни.</p> <p><b>Результати виконання цих завдань матиме позитивні наслідки для довкілля.</b></p> <p>Впровадження Програми може мати як позитивний, так і негативний вплив на рекреаційні зони залежно від того, наскільки будуть дотримані природоохоронні вимоги під час виконання завдань щодо:</p> <p>1) створення умов для розвитку приватного бізнесу у сфері організації відпочинку та туризму в лісовій місцевості, залучення інвестицій та створення робочих місць (Підрозділ 1. "Розвиток екомережі та збереження різноманіття");</p> <p>2) облаштування місць відпочинку для туристів, оглядових майданчиків;</p> <p>3) створення сучасних туристично-інформаційних центрів та пунктів відповідно до міжнародних норм та стандартів;</p> <p>4) реалізація проєкту "Мандруй Кіровоградщиною" (Підрозділ 9. "Розвиток туристичної та курортно-рекреаційної сфери");</p> <p>5) включення об'єктів культурної спадщини області до регіональних та національних туристичних маршрутів (Підрозділ 7. "Культурний простір та збереження культурної спадщини");</p> <p>6) сприяння розвитку туристично-екскурсійного руху та популяризація пам'яткоохоронної діяльності серед дітей та молоді (Підрозділ 7. "Культурний простір та збереження культурної спадщини").</p> <p><b>Разом з тим, реалізація цих завдань має сприяти покращенню здоров'я населення.</b></p>
Культурна спадщина	<p><b>Реалізація Програми не має призводити до негативного впливу на наявні історико-культурні об'єкти.</b></p> <p><b>У рамках "Розділу II "Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення", Підрозділу 8. "Культурний простір та збереження культурної спадщини" передбачається реалізація основних завдань, спрямованих забезпечити підтримку в належному стані об'єктів історико-культурної спадщини, зокрема:</b></p> <p>1) реалізація заходів обласної програми збереження і розвитку об'єктів культурної спадщини, пов'язаних з корифеями українського професійного театру "Земля корифеїв" на 2018-2023 роки, зокрема приведення до належного стану, облаштування та благоустрою території заповідника-музею І.К.Тобілевича (Карпенка-Карого) "Хутір Надія" та музейно-природного заповідника "Тобілевичі";</p> <p>2) розбудова філії Кіровоградського обласного краєзнавчого музею – Історико-меморіального заповідника "Чорний Ворон" на території Розумівської сільської ради Олександрівського району за межами населеного пункту;</p> <p>3) залучення громадськості до процесів управління та контролю в галузі охорони культурної спадщини, формування позитивної громадської думки щодо необхідності бережливого використання культурного надбання;</p>



1.	2.
	<p>4) здійснення заходів з реставрації пам'яток культурної спадщини;</p> <p>5) забезпечення охорони земель історико-культурного призначення та інших об'єктів у сфері охорони культурної спадщини;</p> <p>6) сприяння залученню недержавних форм інвестицій для забезпечення утримання пам'яток в належному стані і проведення необхідних робіт;</p> <p>7) проведення відповідних заходів щодо переукладання/укладання охоронних договорів, розроблення облікової документації, інвентаризації пам'яток та завершення робіт з розроблення Історико-архітектурних опорних планів історичних населених місць та інші.</p>
<b>Населення та інфраструктура</b>	<p><b>Програма не передбачає появу нових ризиків для здоров'я населення області.</b></p> <p><b>Натомість у рамках "Розділу II. "Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення" передбачається реалізація основних завдань спрямованих на:</b></p> <p><b>зниження смертності населення, збільшення середньої очікуваної тривалості життя та зниження показників захворюваності на "соціальні хвороби" – туберкульоз, наркотична та алкогольна залежності, від хвороб органів дихання, від злоякісних новоутворень, ВІЛ-інфекції; та COVID-19 шляхом виконання завдань щодо:</b></p> <p>1) розвитку третинної медичної допомоги, зокрема шляхом застосування нових технологій для проведення міні-інвазивних оперативних втручань; імплементація сучасних інноваційних технологій для удосконалення і розвитку екстреної медичної допомоги, онкологічної, паліативної допомоги, охорони психічного здоров'я, реабілітації;</p> <p>2) забезпечення створення умов для безперервної роботи багатопрофільних лікарень інтенсивного лікування (БЛІЛ) першого та другого рівнів, забезпечення гарантованого своєчасного доступу населення до послуг вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги;</p> <p>3) запобігання поширенню захворювань на туберкульоз шляхом обов'язкових профілактичних медичних оглядів на туберкульоз, насамперед серед груп ризику щодо туберкульозу, проведення профілактичних щеплень проти туберкульозу відповідно до законодавства у сфері захисту населення від інфекційних хвороб, забезпечення своєчасного виявлення хворих на туберкульоз та ефективне лікування з акцентом на амбулаторному лікуванні у закладах первинної медико-санітарної допомоги;</p> <p>4) забезпечення тестування на ВІЛ пацієнтів з групи ризику та за медичними показаннями; впровадження доконтактної та постконтактної профілактики ВІЛ-інфекції; моніторинг прихильності людей, що живуть з ВІЛ-інфекцією до антиретровірусної терапії;</p> <p>5) забезпечення диспансеризації груп населення, які мають серцево-судинний ризик; дотримання лікарями стандартів діагностики та лікування серцево-судинної патології, зокрема гострого інфаркту міокарду;</p> <p>6) здійснення будівництва, проведення реконструкції та капітального ремонту закладів охорони здоров'я</p> <p>7) вжиття заходів щодо профілактики інфікування та поширення захворюваності на COVID-19, забезпечення госпітальних баз, визначених для надання медичної допомоги хворим на COVID-19 або з підозрою на нього необхідними для цього обладнанням,</p>



1.	2.
	<p>засобами, медикаментами (Підрозділ 3 "Поліпшення якості і доступності медичних послуг").</p> <p><b>поліпшення соціального та медичного обслуговування пенсіонерів та інвалідів (Підрозділи 2 та 3 "Соціальний захист населення та пенсійне забезпечення"):</b></p> <p>1) забезпечення санаторно-курортним лікуванням та надання послуг з психологічної реабілітації особам з інвалідністю, ветеранам війни, учасникам АТО/ООС, усім громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, відповідно до чинного законодавства; (Підрозділи 8 та 9 "Соціальний захист населення та пенсійне забезпечення" та "Підтримка учасників антитерористичної операції, операції Об'єднаних сил та внутрішньо переміщених осіб");</p> <p>2) забезпечення послугами оздоровлення та відпочинку дітей, які відповідно до статті 1 Закону України "Про оздоровлення та відпочинок дітей" потребують особливої соціальної уваги та підтримки з урахуванням карантинних обмежень (Підрозділ 5. "Забезпечення підтримки дітей, сім'ї, молоді");</p> <p>3) забезпечення функціонування існуючої мережі центрів фізичного здоров'я населення "Спорт для всіх", збільшення рівня охоплення громадян фізичною культурою і масовим спортом (проведення різноманітних фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходів, конкурсів, фестивалів, спортивних свят за місцем проживання та у місцях масового відпочинку населення) - має призвести до покращення стану здоров'я населення (Підрозділ 6. "Розвиток фізичної культури і спорту").</p> <p>Існує ймовірність змін у дорожньо-транспортному комплексі області, що пов'язано з реалізацією "Модернізація і подальший розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури та логістичного потенціалу" (Підрозділ 4 "Розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури")..</p>
Екологічне управління, моніторинг і інше.	<p><b>Програма спрямована на збереження природних ресурсів і не передбачає послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки.</b></p> <p><b>Реалізація Програми має сприяти створенню системи екологічного контролю та моніторингу ефективності досягнення екологічних цілей Програми, оскільки містить завдання щодо:</b></p> <p>1) запровадження систем енергетичного менеджменту в бюджетних установах області ("Розділ I. "Конкурентоспроможна інноваційно-спрямована економіка на засадах смарт-спеціалізації", Підрозділ 4 "Енергозбереження та енергоефективність");</p> <p>2) впровадження системи постійного моніторингу стану збереження об'єктів культурної спадщини ("Розділ II "Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення", Підрозділ 8. "Культурний простір та збереження культурної спадщини");</p> <p>3) здійснення комплексу профілактичних заходів моніторингу, проведення навчань з попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій на об'єктах області та формування матеріальних запасів для проведення таких заходів ("Розділ III. "Сталий розвиток усіх територій", Підрозділ 10. Мобілізаційна підготовка, цивільний захист населення, підготовка території області до оборони та підтримка армії);</p>



1.	2.
	<p>4) здійснення наукових обстежень природних територій області з метою виявлення (підтвердження) доцільних до заповідання природних територій ("Розділ IV. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури" Підрозділ 1. Розвиток екомережі та збереження біорізноманіття);</p> <p>5) розробка системи моніторингу та контролю якості повітря;</p> <p>6) впровадження системи моніторингу атмосферного повітря, що дозволить проводити оперативний збір інформації та оцінку інформації про стан атмосферного повітря області;</p> <p>7) впровадження системи моніторингу викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря та інформування громадськості;</p> <p>8) проведення діагностичного моніторингу масивів поверхневих вод, забір води на яких здійснюється для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення; ("Розділ IV. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури" Підрозділ 2. "Зменшення екологічного навантаження на довкілля").</p> <p><b>Проведення моніторингів базуватиметься на аналізі досягнення запланованих результатів з використанням визначених показників (індикаторів), серед яких є й екологічні індикатори.</b></p>

Таким чином, реалізація Програми не має супроводжуватися появою нових негативних наслідків для довкілля. Водночас реалізація багатьох завдань Програми може сприяти покращенню екологічної ситуації в області.

## **VII. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2022 рік**

Під час проведення аналізу ймовірних негативних наслідків для довкілля від реалізації Програми було виявлено низку завдань, виконання яких потребує серйозної уваги, недопущення негативного впливу на довкілля та здоров'я населення внаслідок реалізації Програми.

**Таблиця 20**

№ з/п	Завдання	Механізм реалізації завдання	Очікуваний результат
1	2	3	5
1.	<b>Збереження та відновлення природного стану атмосферного повітря, впровадження системи моніторингу (оперативний</b>	1) організація виробництва, установлення та реконструкція обладнання для очищення газопилового потоку від забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря та інші заходи відповідно до пунктів 18-23 Переліку видів	Поліпшення якості атмосферного повітря, зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних і пересувних джерел





1	2	3	5
	<b>збір інформації та оцінка інформації про стан атмосферного повітря), що дасть можливість приймати ефективні управлінські рішення та забезпечувати контроль</b>	<p>діяльності, що належать до природоохоронних заходів, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1996 року №1147 (із змінами);</p> <p>2) розробка системи моніторингу та контролю якості повітря;</p> <p>3) впровадження системи моніторингу атмосферного повітря, що дозволить проводити оперативний збір інформації та оцінку інформації про стан атмосферного повітря області;</p> <p>4) визначення стану атмосферного повітря на території області, прогнозування його змін і розроблення науковообґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень про запобігання негативним змінам стану довкілля;</p> <p>4) проведення дослідження атмосферного повітря на вміст: окису вуглецю, окислів азоту, сірчаного ангідриду, пилу, сажі у населених пунктах області;</p> <p>5) реалізація заходів, спрямованих на встановлення новітніх технологій очистки шкідливих викидів від промислових підприємств, зокрема підприємств добувної та переробної промисловості;</p> <p>6) забезпечення пожежної та техногенної безпеки територій</p>	
2.	<b>Сприяння раціональному використанню водних ресурсів та зменшення забруднення природного середовища скидами стічних вод</b>	<p>1) реалізація заходів Комплексної програми охорони навколишнього природного середовища в Кіровоградській області на 2021-2025 роки.</p>	Реалізація природоохоронних заходів за рахунок коштів ОФПНС щодо збереження водних ресурсів
		2) покращення стану поверхневих вод шляхом	1) Забезпечення контролю якості поверхневих вод,



1	2	3	5
		проведення модернізації та будівництва нових каналізаційних очисних споруд на підприємствах житлово-комунального господарства;	забір води на яких здійснюється для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення; 2) покращення якості зворотних вод шляхом проведення реконструкції каналізаційних очисних споруд в населених пунктах області, орієнтовно в Кропивницькому (м. Знам'янка, с.Созонівка, с. Рівне) та Маловисківському (смт Смоліне) районах (в залежності від наданих екологічних запитів); 3) захист від підтоплення 6 населених пунктів; 180 садіб; 60 га сільгоспугідь; 50 га лісових насаджень; 4) проведення берегоукріплення водних об'єктів протяжністю 0,6 км; 5) розчищення та регулювання русел річок і водойм, відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок і водойм – 15 км;
		3) продовження роботи з реконструкції і модернізації систем централізованого водопостачання та водовідведення;	1) забезпечення споживачів області питною водою нормативної якості; 2) зменшення непродуктивних витрат та втрат води; 3) протяжність нових та реконструйованих мереж водопостачання та водовідведення в населених пунктах – 5 км;
		4) координація роботи ОКВП "Дніпро-Кіровоград" по реалізації пріоритетних заходів, спрямованих на оновлення основних фондів підприємства за рахунок коштів Міжнародного банку реконструкції та розвитку в рамках "Проєкту розвитку міської інфраструктури - 2";	Реалізація ОКВП "Дніпро-Кіровоград" проєктів в рамках проєкту "Розвиток міської інфраструктури – 2"
3.	<b>Впровадження на території області системи державного</b>	2) розробка та реалізація Регіонального плану поводження з відходами;	1) якісні зміни у сфері управління відходами; 2) покращення стану навколишнього природного



1	2	3	5
	регулювання у сфері поводження з відходами	4) впровадження роздільного збирання побутових відходів. Зменшення обсягу утворення відходів, впровадження механізмів їх переробки та повторного використання на основі новітніх технологій та виробництв.	середовища, а також санітарного та епідемічного благополуччя населення; 3) зменшення кількості об'єктів поводження з відходами, що не відповідають вимогам законодавства, вивільненню земель після закриття полігонів і звалищ; 4) збільшення обсягів збирання, заготівлі, переробки та утилізації відходів як вторинної сировини.
4.	Забезпечення реалізації заходів, направлених на виконання вимог пункту "і" статті 32 Закону України "Про відходи" в частині заборони з 01 січня 2018 року захоронення неперероблених (необроблених) побутових відходів та необхідності впровадження в населених пунктах роздільного збирання побутових відходів, забезпечення утилізації відходів	1) будівництво полігонів, які відповідають встановленим стандартам; 2) забезпечення населених пунктів області спеціалізованою технікою для збирання твердих побутових відходів; 3) впровадження роздільного збирання побутових відходів; 4) проведення просвітницької кампанії, спрямованої на підвищення культури поводження з твердими побутовими відходами;	1) зменшення обсягу утворення відходів, впровадження механізмів їх переробки та повторного використання на основі інноваційних технологій та виробництв; 2) питома вага утилізованих відходів складе 4,5% від загальної кількості утворених відходів.
5.	Розвиток альтернативної енергетики на основі використання наявних на місцевому рівні ресурсів	1) сприяння у реалізації проєктів щодо виробництва енергії з нетрадиційних та відновлювальних джерел енергії, впровадження енергоефективних технологій і обладнання; 2) впровадження енергозберігаючих і енергоефективних заходів на об'єктах соціальної інфраструктури, інших закладах, установах і підприємствах комунальної та спільної власності територіальних громад сіл, селищ і міст області;	1) запровадження системи енергомоніторингу; 2) укладання енергосервісних договорів; 3) зменшення споживання енергоносіїв, скорочення витрат на утримання та експлуатацію об'єктів соціальної інфраструктури; 4) зростання виробництва електроенергії з нетрадиційних відновлюваних джерел енергії на 1% порівняно з 2021 роком; 5) економія енергоресурсів – 3%.



1	2	3	5
		3) використання інноваційних технічних, технологічних, організаційних рішень, створення економічно привабливих умов для реалізації інвестиційних проектів у сфері енергозбереження та енергоефективності;	
6.	<b>Розширення площі природно-заповідного фонду області шляхом заповідання обстежених територій та виявлення доцільних до заповідання нових територій</b>	1) розширення площі природно-заповідного фонду області шляхом заповідання обстежених територій та виявлення доцільних до заповідання нових територій; 2) розроблення проектів землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду області; 3) посилення державного та самоврядного контролю за охороною, захистом і використанням земель природно-заповідного фонду; Розроблення проектів землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду області;	1) створення цілісної та репрезентативної екомережі; 2) розроблення проектів створення територій природно-заповідного фонду в Олександрійському районі (в залежності від погодження землевласниками та землекористувачами цих ділянок); 3) створення (оголошення) нових територій природно-заповідного фонду області у Кропивницькому районі;
7.	<b>Проведення спеціальних заходів, спрямованих на запобігання знищенню чи пошкодженню природних комплексів</b>	1) реконструкція парку – пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення "Хутір Надія"; 2) реконструкція ландшафтно-орнітологічного заказника місцевого значення "Карпенків Край"; 3) розроблення проекту організації та утримання території парку – пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення "Тобілевичі"; 4) реалізація проекту "Реконструкція гідротехнічних споруд з частковою розчисткою русла та кріплення берегів р.Боковенька на території дендрологічного парку загальнодержавного значення "Веселі Боковеньки".	1) Припинення втрат біо – та ландшафтного різноманіття; 2) забезпечення належного рівня утримання існуючих та створення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду; 3) розроблення проектів створення територій природно-заповідного фонду Кіровоградської області у Кропивницькому районі (орієнтовно 20 територій на площі близько 500 га); 4) створення (оголошення) нових 7 територій природно-заповідного фонду області у Кропивницькому (6 територій загальною 768,2 га) та Голованівському (1 територія площею 1100 га) районах





1	2	3	5
8.	<b>Охорона навколишнього природного середовища, подолання основних дестабілізуючих факторів екологічної ситуації</b>	Реалізація заходів Регіональної екологічної програми "Ліси Кіровоградщини на 2021-2025 роки", а саме: 1) збереження лісів та поліпшення якісного складу лісових насаджень;  2) створення захисних лісових насаджень на еродованих землях на території області;  3) посилення державного контролю за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів; 4) проведення інвентаризації захисних лісонасаджень, розроблення проектів землеустрою щодо встановлення їх меж та визначення власників; 5) проведення органами місцевого самоврядування, місцевими органами виконавчої влади організаційної роботи щодо закріплення полезахисних лісових смуг за землекористувачами і землевласниками, угоддя яких межують з ними;  4) забезпечення охорони тваринного світу.	  1) підвищення рівня лісистості; 2) нарощування ресурсного та екологічного потенціалу лісів, забезпечення ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку; 3) підвищення стійкості лісових екосистем; 4) створення нових лісів на площі 165 га 5) проведення санітарних та лісовідновлювальних рубок на загальній площі майже 4 тис. га, у тому числі лісівничі догляди за молодняками на площі 520 га. 6) забезпечення лісовідновлення на місцях зрубаних лісів на площі 180 га.  Створення 165 га лісових насаджень на еродованих землях.  1) створення 472 км мінералізованих смуг та проведення догляду за ними протяжністю 3 тис. км; 2) проведення впорядкування мисливських угідь на площі 47,6 тис.га.  Забезпечення збільшення чисельності мисливської фауни до 800 одиниць.



### **VIII. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив**

У контексті стратегічної екологічної оцінки Програми були прийняте і вивчені наступні альтернативи та їх можливий вплив на навколишнє середовище: "Варіант нульової альтернативи"; "Варіант реалізації проекту Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2022 рік" у рамках, якого розвиток області може відбуватись за одним із сценаріїв:

1) оптимістичний: демонструє позитивну динаміку, яка буде можлива за умови успішної реалізації Програми, докладання зусиль "з середини системи" або через вдалий збіг обставин і підтримку сильних сторін регіону зовнішніми можливостями;

2) реалістичний: наявні можливості і конкурентні переваги використовуються більш ефективно, проте зовнішні загрози і багато внутрішніх проблем стримують позитивні зміни, незважаючи на зусилля з упровадження Стратегії.

На основі аналізу та порівняння наявних перспектив розвитку області були прийняті варіанти, що переважно відповідають встановленим цілям екологічної політики на місцевому рівні, та значною мірою сприяють досягненню сприятливого в санітарно-екологічному відношенні середовища, його благоустрою, та підвищують комфортність проживання населення.

**При "варіанті нульової альтернативи"** розглядалася ситуація гіпотетичного сценарію, за яким проєкт Програми не затверджується. Цей сценарій можна розуміти як продовження поточних (у тому числі несприятливих) екологічних тенденцій, наведених у розділах II, III та IV цього звіту. Отже, за результатами аналізу визначено, що в рамках сценарію "нульової альтернативи" подальший сталий розвиток Кіровоградської області є неможливим, а зазначена альтернатива призводить до певної стагнації та неефективного використання потенціального ресурсу області, хаотичного будівництва та погіршення екологічної ситуації в області.

**Оптимістичний сценарій** розвитку Кіровоградської області ґрунтується на таких припущеннях:

законодавство у сферах державних фінансів, податків, економічної та промислової політики значно покращується і відповідає суспільному запиту щодо впровадження реформ;

зменшується обсяг тіньової економіки (до 30%);

зростає зацікавленість іноземних інвесторів у співробітництві із областю;

економічна активність малих і середніх підприємств змінюється в сторону глибокої переробки сировинної продукції та виробництва готової промислової продукції і товарів;

збільшується рівень фінансового ресурсного забезпечення регіону;

зменшується рівень дотаційності зведеного бюджету області;



поліпшується стан дорожньої і соціальної інфраструктури, об'єктів житлово-комунального господарства;  
підвищується рівень матеріального добробуту громадян;  
уповільнюються негативні тенденції в демографічній ситуації.

#### **Геополітичний рівень.**

Україна стає повноправним членом ЄС;  
військовий конфлікт з Росією завершується шляхом урегулювання на користь України.

#### **Національний рівень.**

Національне законодавство повністю синхронізується із законодавством ЄС;  
в Україні продовжуються системні реформи у різних сферах діяльності тощо;

на законодавчому рівні:

встановлюються пільги для інвестицій в реальний сектор економіки;  
проголошується "амністія" на виведені в офшори капітали; як наслідок, покращується інвестиційний клімат, зростає інтерес до України з боку міжнародних інвесторів;  
проводиться боротьба із корупцією.

#### **Регіональний рівень.**

##### **Економіка.**

Збільшуються обсяги капітальних інвестицій в реальний сектор економіки;  
підвищується інвестиційна привабливість області, та, відповідно, зацікавленість з боку міжнародних інвесторів;

економічно спроможні громади отримують території власної юрисдикції, у тому числі суттєвий обсяг земельних ресурсів для створення інвестиційно привабливих територій ("зелених" зон);

обласна рада отримує власний виконавчий орган, повноваження, ресурси та відповідальність за регіональний розвиток;

відбувається поступовий вихід економіки з "тіні", зокрема у малому і середньому підприємстві;

зростає матеріально-фінансове забезпечення базових адміністративно-територіальних одиниць – громад та їх можливості у місцевому економічному розвитку.

##### **Соціальна сфера**

трудова міграція населення в країни ЄС поступово скорочується;  
підвищується рівень оплати праці працівників у реальному секторі економіки, що стабілізує ситуацію із забезпеченням кваліфікованими кадрами;  
зростає попит на туристичні продукти Кіровоградщини.

**За оптимістичним сценарієм** в області динамічно розвиваються позитивні тенденції у всіх галузях і сферах діяльності.

Сформовано нову територіальну організацію влади регіону, яка ефективно реалізує свої повноваження у всіх сферах діяльності.



Значно активізовано виконання повноважень у сфері інвестиційної діяльності: створено мережу інституцій із підготовки інвестиційних пропозицій та інвестиційних проектів, супроводу інвестора, із використанням сучасних інструментів активно презентується інвестиційний потенціал територій, налагоджено із розширено співпрацю із програмами і проектами міжнародної технічної допомоги.

Запроваджено і ефективно використовуються механізми стимулювання розвитку і підтримки суб'єктів малого середнього бізнесу: надається фінансова та інформаційна, інші види підтримки, створено інституції (фонди, агенції, центри тощо) підтримки малого бізнесу у кожній об'єднаній територіальній громаді.

Малий і середній бізнес виходить з "тіні", переміщуючись з ніші торгівлі і послуг у сферу товарного виробництва в тісній кооперації зі стратегічними інвесторами.

Стрімко зростає сектор ІКТ та програмування.

Інноваційний розвиток промислового комплексу області пов'язаний з всебічною модернізацією, структурною трансформацією не тільки промисловості, але й всіх основних та суміжних галузей економіки – сільського господарства, транспорту, зв'язку тощо та їх інтеграцією з науково-освітніми закладами регіону і України.

Важливим чинником реалізації цього варіанту розвитку промислового комплексу Кіровоградської області є те, що основу її виробничого потенціалу складають підприємства машинобудування, харчової промисловості та металургії.

Характер територіальних пропорцій та розміщення основних промислових центрів на перспективу не зазнає значних змін.

Завдяки суттєвим зростанням фінансових ресурсів поліпшується стан наявної та розвивається нова соціально-дорожня інфраструктура, що підвищує інвестиційну привабливість територій області. Завдяки цьому збільшується обсяг внутрішніх і зовнішніх інвестицій в економіку регіону, створюються нові привабливі для працівників робочі місця, що в свою чергу стимулює населення залишатись в регіоні та повернення частини заробітчан з країн ЄС та інших країн світу.

Підвищується суттєво рівень доходів громадян, поліпшуються умови їх життєдіяльності.

**Найбільш імовірним є реалістичний сценарій розвитку області.** Підставою формування такого сценарію є деякі обмеження на припущення оптимістичного сценарію.

**Базові припущення.**

**Геополітичний рівень.**

Україна продовжує залишатися асоційованим членом ЄС, отримує кошти фондів ЄС для розбудови інфраструктури;





військовий конфлікт на Сході України продовжується.

**Національний рівень.**

Національне законодавство синхронізується із законодавством ЄС повільними темпами;

продовжується реалізація положень Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні;

інвестиційний клімат поступово змінюється на краще, однак, інтерес до України з боку міжнародних інвесторів зростає незначно.

**Регіональний рівень.**

**Економіка.**

Обсяг капітальних інвестицій в реальний сектор економіки незначно зростає;

інвестиційна привабливість області зростає повільно, як і зацікавленість з боку міжнародних інвесторів;

вихід економіки з "тіні", зокрема, у малому і середньому підприємстві на державному рівні стимулюється недостатньо;

до області надходять прогнозовані кошти для реалізації проєктів регіонального розвитку з Державного фонду регіонального розвитку.

**Соціальна сфера.**

Демографічна ситуація змінюється в рамках прогнозої;

соціальна інфраструктура і соціальні послуги покращуються повільно в межах доступних фінансових ресурсів;

доходи населення зростають недостатньо;

потреба роботодавців у висококваліфікованих інженерних і робітничих кадрах не задовольняється повною мірою.

**ІХ. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2021 рік для довкілля, у тому числі для здоров'я населення**

Моніторинг наслідків виконання Програми для довкілля проводиться щороку разом із підготовкою інформації про підсумки її виконання.

Згідно з частиною першою статті 3 Закону України "Про оцінку впливу на довкілля" здійснення оцінки впливу на довкілля є обов'язковим у процесі прийняття рішень про провадження планованої діяльності, визначеної частинами другою і третьою цієї статті.

Оцінка впливу на довкілля (далі - ОВД) спрямована на запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів.

Система запропонованих у Програмі ключевих індикаторів включає еколого-економічні та екологічні індикатори.





Здійснення моніторингу впливів, у тому числі на здоров'я населення за визначеними індикаторами з веденням щорічної звітності, дозволить виявляти недоліки і порушення, що можуть негативно впливати на комфортність проживання, визначити необхідні заходи з їх усунення, а також проводити інформування громадськості про поточні ускладнення та прогностичні терміни їх усунення (відповідно до вимог пункту 5 Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2020 року № 1272).

Таблиця 21

**Система ключевих індикаторів  
для моніторингу наслідків виконання програми економічного і  
соціального розвитку Кіровоградської області  
на 2022 рік на довкілля та інформація про стан виконання ключових  
індикаторів для моніторингу наслідків виконання програми економічного  
і соціального розвитку Кіровоградської області на 2021 рік на довкілля**

№ з/п	Найменування індикатора	Значення індикаторів:			Відповідальні за подання інформації
		прогноз на 2021 рік	за відповідний період 2021 року	прогноз на 2022 рік	
1	2	4	5	6	7
<b>Енергетика</b>					
<b>Розділ І. "Конкурентоспроможна інноваційно-спрямована економіка на засадах смарт-спеціалізації"</b>					
<b>Підрозділ 4. "Енергозбереження та енергоефективність":</b>					
1.	Темп зростання виробництва електричної енергії з нетрадиційних відновлюваних джерел, % до попереднього року	111	124	100	Департамент екології, природних ресурсів та паливно-енергетичного комплексу обласної державної адміністрації
2.	Частка відновлюваних джерел енергії у структурі споживання паливно-енергетичних ресурсів області, %	8	27	27	/-/
3.	Економія енергогоресурсів, % * загальної економії енергоресурсів не відбулось за рахунок більшого споживання в області природного газу у березні 2021 року (низька температура зовнішнього повітря) та електроенергії)	3	21,8*	1	/-/



1	2	4	5	6	7
<b>Здоров'я населення</b>					
<b>Розділ II. "Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення"</b>					
<b>Підрозділ 4 "Поліпшення якості і доступності медичних послуг":</b>					
4.	Кількість народжених на 1 тис. осіб наявного населення, осіб	6,3	6,1	6,3	Департамент охорони здоров'я обласної державної адміністрації
5.	Середня очікувана тривалість життя, років	71,2	71,2	71,3	/-/
6.	Забезпеченість населення лікарями у розрахунку на 10 тис. населення, осіб	30,2	32,2	29,8	/-/
7.	Зменшення кількості хворих з уперше в житті встановленим діагнозом на активний туберкульоз, %	1,5	1,2	1,1	/-/
8.	Зменшення кількості хворих з уперше в житті встановленим діагнозом на СНІД, %	1	0,9	0,8	/-/
<b>Підрозділ 5. Забезпечення підтримки дітей, сім'ї, молоді</b>					
9.	Охоплення оздоровленням та відпочинком дітей віком від 7 до 18 років, %	не менше ніж 61,5	70	не менше ніж 61,5 (за умови сприятливої епідеміологічної ситуації)	Департамент соціального захисту населення, департамент освіти і науки обласної державної адміністрації
<b>Підрозділ 6. Розвиток фізичної культури і спорту</b>					
10.	Охоплення населення всіма видами фізкультурно-оздоровчої діяльності, від загальної кількості населення області, %	5,8	6,3	8,1	Управління молоді та спорту обласної державної адміністрації
<b>Розділ III. "Сталий розвиток усіх територій"</b>					
<b>Підрозділ 3. Використання земельних ресурсів та удосконалення земельних відносин</b>					
	Частка площі орних земель (ріллі) у загальній території України*, % * - за 2020 рік Загальна територія України – 60350 тис.га; області (ріллі) – 2032,3 тис.га;	53 <sup>0</sup>	3,4 <sup>1</sup>	53 <sup>0</sup>	Департамент агропромислового розвитку обласної державної адміністрації, Головне управління Держгеокадастру в області
	Частка площі сільськогосподарських угідь екстенсивного використання (сіножатей, пасовищ) у	13 <sup>0</sup>	0,4 <sup>1</sup>	13 <sup>0</sup>	Департамент агропромислового розвитку обласної державної адміністрації,



1	2	4	5	6	7
	загальній території України**, % <sup>1</sup> - за 2020 рік				Головне управління Держгеокадастру в області
	Вміст органічного вуглецю (гумусу) у ґрунтах сільськогосподарських угідь**, % <sup>2</sup> - за 2019 рік	3,21-3,45 <sup>3</sup>	4,2 <sup>2</sup>	3,21-3,45 <sup>3</sup>	Департамент агропромислового розвитку обласної державної адміністрації
<b>Біорізноманіття та рекреаційні зони</b>					
<b>Розділ IV. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури"</b>					
<b>Підрозділ 1. Розвиток екомережі та збереження біорізноманіття</b>					
12.	Створення лісових насаджень на еродованих землях, га	164	129	165	Обласне управління лісового та мисливського господарства
13.	Створення нових лісів, га	164	129	165	/-/
14.	Забезпечення лісовідновлення на місцях зрубаних лісів, га	170	152	180	/-/
15.	Створення мінералізованих смуг, км	420	382	472	/-/
16.	Проведення догляду за мінералізованими смугами, тис.км	3,0	3,4	3,0	/-/
17.	Проведення санітарних та лісовідновлювальних рубок, тис. га	4,0	2,3	4,0	/-/
	у тому числі лісівничі догляди за молодняками, га	550	309	520	
18.	Питома вага площі природно-заповідного фонду, % до площі адміністративно-територіальної одиниці	4,1	4,1	4,1	Департамент екології, природних ресурсів та паливно-енергетичного комплексу обласної державної адміністрації
19.	Питома вага об'єктів природно-заповідного фонду, межі яких винесені у натуру, % до загальної площі	0,45	0,45	1,49	/-/
<b>Відходи</b>					
<b>Підрозділ 2. "Зменшення екологічного навантаження на довкілля"</b>					
20.	Питома вага утилізованих відходів, % від загальної кількості утворених відходів	4,5	4,5	4,5	Департамент екології, природних ресурсів та паливно-енергетичного комплексу обласної державної





1	2	4	5	6	7
					адміністрації
<b>Рациональне використання водних ресурсів та зменшення забруднення природного середовища скидами стічних вод</b>					
21.	Захист від підтоплення: населених пунктів, од.	6	0	0	Регіональний офіс водних ресурсів в області
	садиб, од.	180	0	0	
	сільгоспугідь, га	60	0	60	
	лісових насаджень, га	30	0	30	
22.	Проведення берегоукріплення водних об'єктів, протяжність, км	0,8	0	0,6	/-/
23.	Розчищення та регулювання русел річок і водойм, відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок і водойм, км	8,25	0	0	/-/

**Примітка:** <sup>0</sup> – описове прогнозоване проміжне значення показника відповідно до додатка 4, Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року № 695;

\*- збереження тенденції до зменшення у кожній області з урахуванням регіональних особливостей відповідно до додатка 4, Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року № 695;

\*\* - збереження тенденції до збільшення у кожній області з урахуванням регіональних особливостей відповідно до додатка 4, Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року № 695;

<sup>3</sup> - у розрізі зон: Полісся - 2,33; Лісостеп - 3,21; Степ - 3,45 відповідно до додатка 4, Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року № 695.

Виконання низки планувальних заходів, визначених у Програмі є обов'язковою умовою для досягнення стійкості природного середовища до антропогенних навантажень та забезпечення сприятливих санітарно-гігієнічних умов життєдіяльності населення.

## **Х. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля**

Транскордонні наслідки виконання програми відсутні, оскільки її виконання не матиме наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, сусідніх держав.

## **ХІ. Резюме нетехнічного характеру інформації**

1. За підсумками СЕО підготовлено "Звіт стратегічної екологічної оцінки Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на



2022 рік" щодо якого організовано інформування та обговорення громадськості регіону.

Під час підготовки звіту стратегічної екологічної оцінки визначено доцільність і прийнятність планової діяльності, обґрунтування економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів щодо забезпечення безпеки навколишнього середовища, а також оцінено вплив на навколишнє середовище в період будівництва та функціонування будівель і споруд підприємств, надано прогноз впливу на навколишнє середовище, виходячи із особливостей планової діяльності з урахуванням природних, соціальних та техногенних умов. Основним критерієм під час стратегічної екологічної оцінки є її відповідність законодавству у сфері охорони навколишнього природного середовища.

В ході проведення СЕО здійснено оцінку факторів ризику і потенційного впливу на стан довкілля, враховано екологічні завдання місцевого рівня в інтересах ефективного та стабільного соціально-економічного розвитку Кіровоградської області та підвищення якості життя населення.

2. Програма економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2022 рік враховує принцип екологічної збалансованості (сталого розвитку) Кіровоградської області та зорієнтована на зниження антропогенного впливу на довкілля.

У структурі Програми є окремий Розділ IV. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури" ("Регіон з безпечним довкіллям"), який включає два Підрозділи "Розвиток екомережі та збереження різноманіття" та "Зменшення екологічного навантаження на довкілля", в яких визначено основні завдання та заходи щодо розвитку сфери діяльності. Очікувані результати та ключові індикатори оцінки виконання запланованих заходів за умов їх планомірної реалізації, забезпечуватимуть дбайливе використання ресурсів, зберігання і поліпшення екологічного стану.

3. Програма економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2022 рік відповідає принципам, пріоритетам, стратегічним, операційним цілям та завданням Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, Стратегії регіонального розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки та Плану заходів з її реалізації на 2021-2023 роки та достатньо добре узгоджуються з національними стратегічними екологічними цілями.

Заходи Програми відповідають стратегічним цілям державної екологічної політики, визначеним Законом України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року".

4. Аналіз трендів стану довкілля області вказує на зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, певну стабілізацію водоспоживання та водовідведення, надзвичайно високий рівень господарського освоєння земель, приблизно постійний рівень утворення та утилізації відходів, а також зростання загальних обсягів накопичених відходів I-IV класів небезпеки. Відсоток заповідності області становить 4,1%.





5. Основними екологічними проблемами області є забруднення атмосферного повітря, водних об'єктів і питної води, застарілі системи водопостачання і водовідведення, підтоплення земель і населених пунктів регіону, проблема поводження з промисловими та побутовими відходами, проблеми природно-заповідного фонду і біорізноманіття.

6. Основні зобов'язання у сфері охорони довкілля області визначаються законами України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року", "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про охорону атмосферного повітря", "Про стратегічну екологічну оцінку", "Про оцінку впливу на довкілля", "Про відходи", "Про інвестиційну діяльність", Водним кодексом України, Цілями сталого розвитку України на період до 2030 року (проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 та адаптовані з урахуванням специфіки розвитку України, викладені у Національній доповіді "Цілі сталого розвитку: Україна"), Указом Президента України "Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року" .

7. Реалізація Програми з великою долею вірогідності не повинна призвести до появи нових негативних впливів на довкілля, у тому числі на здоров'я населення, але за умови пріоритетного фінансування реалізації всіх основних завдань та заходів, які викладені у Розділі IV. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури" ("Регіон з безпечним довкіллям").

8. Ймовірність того, що реалізація Програми призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною.

9. Реалізація багатьох основних завдань та заходів Програми має призвести до покращення екологічної ситуації в регіоні.

10. Моніторинг екологічних індикаторів ефективності впровадження Програми є важливою формою контролю того, який фактичний вплив на довкілля матиме Програма. Система запропонованих у Програмі ключових індикаторів оцінки виконання запланованих заходів включає еколого-економічні та екологічні індикатори. Кількість екологічних індикаторів можна розширити шляхом використання таких індикаторів, для яких є моніторингові дані.

### **Забезпечення доступу та врахування думки громадськості під час розроблення ДДП та здійснення СЕО**

В рамках проведення процедури стратегічної екологічної оцінки ДДП "Програма економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2022 рік":

**відповідно до статті 8 та статті 10 Закону України "Про стратегічну екологічну оцінку" щодо повноваження обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій (відповідних підрозділів з питань охорони навколишнього природного середовища та з**





**питань охорони здоров'я) та визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки:**

1) надіслано заяву про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки ДДП органам виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища (департаменту екології, природних ресурсів та паливно-енергетичного комплексу обласної державної адміністрації лист від 14 вересня 2021 року № 21-01-11/679/0.2101) та у сфері охорони здоров'я (департаменту охорони здоров'я обласної державної адміністрації від 14 вересня 2021 року № 21-01-11/680/0.2101).

Отримано пропозиції стосовно визначення обсягу дослідження та рівня деталізації інформації, що має бути включена до Звіту про стратегічну екологічну оцінку, та визначена низка питань, яким необхідно приділити увагу під час виконання стратегічної екологічної оцінки. Надані пропозиції були враховані під час здійснення СЕО та підготовки звіту, у відповідності до вимог діючого природоохоронного законодавства, Закону України "Про стратегічну екологічну оцінку" та з урахуванням "Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування", затверджених Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України. (листи від департаменту екології, природних ресурсів та паливно-енергетичного комплексу обласної державної адміністрації від 20 вересня 2021 року № 26-01-22/3089/0.26 та департаменту охорони здоров'я обласної державної адміністрації від 27 вересня 2021 року №01-01/10-19/4005/0.28).

2) підготовлено заяву про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки опубліковано у друкованих засобах масової інформації (газети "Кіровоградська правда" від 09 вересня 2021 року).

Замовником ДДП – Кіровоградська обласна державна адміністрація - забезпечується вільний доступ громадськості до документів протягом усього строку громадського обговорення в приміщенні Кіровоградської обласної державної адміністрації за адресою: Кіровоградська область, м. Кропивницький, площа Героїв Майдану, 1.

2) з метою одержання та врахування зауважень і пропозицій громадськості Замовником ДДП оприлюднено заяву про визначення обсягу СЕО проєкту документу державного планування "Програма економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2022 рік" шляхом розміщення на офіційних веб-сайтах Кіровоградської обласної державної адміністрації, з яким можна ознайомитися за посиланнями <http://www.kr-admin.gov.ua/start.php?q=KonsultGromada/Ua/Email/inf.html> та департаменту економічного розвитку та торгівлі обласної державної адміністрації [http://ekonomika.kr-admin.gov.ua/files/2021/280821\\_zayava.pdf](http://ekonomika.kr-admin.gov.ua/files/2021/280821_zayava.pdf).





Протягом строку громадського обговорення заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки (15 календарних днів) звернень, зауважень та пропозицій від громадськості не надходило.

**Відповідно до статті 11 Закону України "Про стратегічну екологічну оцінку" щодо звіту про стратегічну екологічну оцінку:**

3) складено звіт про стратегічну екологічну оцінку після врахування зауважень і пропозицій, отриманих у процесі громадського обговорення заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки.

**Відповідно до статті 12 щодо громадського обговорення у процесі стратегічної екологічної оцінки:**

4) підготовлено повідомлення про оприлюднення проєктів Програми та Звіту про СЕО та опубліковано у 2-х друкованих засобах масової інформації (газети "Кіровоградська правда" та "Діалог" від 21 жовтня 2021 року);

5) розміщено на офіційних вебсайтах:

Кіровоградської обласної державної адміністрації у розділі "Консультації з громадськістю": підрозділі "Електронні консультації", рубриці "Інформаційне повідомлення" за посиланням <http://www.kr-admin.gov.ua/start.php?q=KonsultGromada/Ua/Email/inf.html>;

підрозділі "Публічні консультації", рубриці "Інформаційне повідомлення" за посиланням <http://www.kr-admin.gov.ua/start.php?q=KonsultGromada/Ua/Public/inf.html>;

департаменту економічного розвитку та торгівлі Кіровоградської обласної державної адміністрації у розділі "Програма економічного і соціального розвитку Кіровоградської області, підрозділі "Розробка програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2022 рік" за посиланням <http://ekonomika.kr-admin.gov.ua/index.php?action=ivsh/strgg11.txt>.

Громадське обговорення проєкту Програми та звіту про СЕО буде тривати з 18 жовтня до 16 листопада 2021 року на сайті Кіровоградської облдержадміністрації (30 календарних днів).

**Відповідно до статті 13 Закону України "Про стратегічну екологічну оцінку" щодо проведення консультації з органами виконавчої влади у процесі стратегічної екологічної оцінки:**

7) надіслано проєкти Програми та Звіту про СЕО та повідомлення про оприлюднення цих документів (на паперових носіях та в електронному вигляді):

центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища (Міністерству довкілля України) та у сфері охорони здоров'я (Міністерству охорони здоров'я України)

органам виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища (департаменту екології, природних ресурсів та паливно-енергетичного комплексу обласної державної адміністрації) та у сфері охорони здоров'я.





Крім того, питання "Про проєкт програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2022 рік обговорено на засіданні громадської ради при Кіровоградській обласній державній адміністрації.

У передбачений повідомленням строк (30 календарних днів) зауважень та пропозицій до проєкту Програми на вказану в інформаційному повідомленні адресу або в інший спосіб до Кіровоградської обласної державної адміністрації від Міністерства охорони здоров'я України не надходило.

Отримані від Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, департаменту екології, природних ресурсів та паливно-енергетичного комплексу облдержадміністрації та департаменту охорони здоров'я облдержадміністрації зауваження та пропозиції враховані у проєкті Програми та Звіті про СЕО.

**Начальник відділу  
стратегічного прогнозування  
департаменту економічного  
розвитку та торгівлі  
Кіровоградської  
обласної державної  
адміністрації**

**Вікторія ПРИЖИГАЛІНСЬКА**

**Заступник директора  
департаменту управління з  
питань державної  
регуляторної політики,  
розвитку підприємництва та  
споживчого ринку  
департаменту економічного  
розвитку та торгівлі  
Кіровоградської  
обласної державної  
адміністрації**

**Тетяна ШЕВЕЛЬОВА**





## **СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

Закон України "Про стратегічну екологічну оцінку". - Режим доступу:  
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19>

Про затвердження Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування: наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296. - Режим доступу:  
[https://mepr.gov.ua/files/docs/nakazy/2018/nakaz\\_296.pdf](https://mepr.gov.ua/files/docs/nakazy/2018/nakaz_296.pdf)

Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>

Стратегія розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки та План заходів на 2021-2023 роки з її реалізації. – Режим доступу:  
<https://oblrada.kr.ua/decission/2565/pro-strategiyu-rozvitku-kirovogradskoi-oblasti-na-2021-2027-roki-17-03-2020>

Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Кіровоградській області у 2020 році. Режим доступу – [http://ekolog.kr-admin.gov.ua/files/01\\_09\\_2021.docx](http://ekolog.kr-admin.gov.ua/files/01_09_2021.docx)

Екологічний паспорт Кіровоградської області за 2020 рік. Режим доступу – [http://ekolog.kr-admin.gov.ua/files/13\\_07\\_2021.pdf](http://ekolog.kr-admin.gov.ua/files/13_07_2021.pdf)

Марушевський Г.Б. Стратегічна екологічна оцінка: методичний посіб. / Г.Б. Марушевський. К: Проект РЕОП, 2015. - 95 с.

---

